

POVZETEK

Pred letom dni eksperimentalno ocenjena globalna konkurenčnost Slovenije po metodi Svetovnega ekonomskega foruma (WEF) se je prevesila v koncipiranje merjenja nacionalne konkurenčne sposobnosti po skupinah meril, ki jih uporabljata WEF in IMD, vendar z bistveno zmanjšanim številom meril (le 62). Izločena so bila namreč merila z avtokorelacijskimi zvezami, prav tako pa v kritikah izpostavljena kvalitativna merila (bolje "sodila"), pridobljena v anketah. Kjer so bila v skupini samo kvalitativna merila, so bila za slovenski primer nadomeščena z razpoložljivimi kvantitativnimi podatki.

Referenčni vzorec dvanajstih, s Slovenijo kolikor toliko primerljivih evropskih manjših držav, je v sintetiziranem rezultatu oz. rangiranju dal skoraj identično razporeditev kot po metodi WEF-a (155 meril), po kateri je bila Slovenija za leto 1996 že eksperimentalno ocenjena (Delovni zvezek 12/1998). S skrajšano metodo je bila sedaj Slovenija ocenjena za leta 1995, 1996, 1997 in 1998. S tem je bila omogočena tudi prognoza po skupinah konkurenčne sposobnosti za leto 1999 vse do predvidenega začetka rednega članstva v evropski uniji. Slovenija bi glede na predvideno izboljšanje konkurenčne sposobnosti na pragu leta 2003 dosegla v letu 1996 izračunano irsko nacionalno konkurenčnost, hkrati pa tudi njen tedanji BDP pc, seveda s pogojem, da usmeritve ekonomske politike odpravijo mnoge slabosti, ki izhajajo iz bilance prednosti in slabosti slovenske konkurenčne sposobnosti za leto 1998.

SUMMARY

Last year's experimentally assessed global competitiveness of Slovenia using the World Economic Forum (WEF) methodology has developed into a method of measuring national competitive power according to the classification groups used by WEF and IMD, but using considerably lower number of factors (only 62). Factors having auto-correlative connections have been excluded as well as qualitative factors (soft data) compiled from surveys. In groups where only qualitative factors are included, these factors have been replaced by available quantitative data for Slovenia.

The synthesised results, that is ranking, of the reference sample of twelve small European countries that are comparable to Slovenia are almost identical to that of the WEF methodology (155 factors), according to which Slovenia was experimentally assessed for 1996 (Working Paper 12/1998). Slovenia has been assessed for the years 1995, 1996, 1997 and 1998 using the shorter version of the method. This enabled a forecast by competitive power groups for 1999 and the period until accession to the European Union. According to the predicted improvement in its competitive power, Slovenia would achieve Ireland's national competitiveness calculated in 1996 and its GDP per capita on the end of 2002. This will be achieved on condition that the measures of economic policy eliminate a number of weaknesses resulting from the balance of strengths and weaknesses of Slovenia's competitive power for 1998.

UVOD

Kotacija (rating) nacionalne konkurenčne sposobnosti je pomembna zlasti zato, ker daje izhodišče za predvidevanja: kakšen potencialen donos oz. sposobnost povečanja blaginje nudi njen deželni sintetiziran indeks (Competitiveness Index). Odkar je konec hladnih vojn najavljala konec potrebe za usmerjanjem mednarodne trgovine in gibanjem kapitala, je naraščala potreba za spremljanjem globalne konkurenčne sposobnosti. Drastično se je zmanjšal prostor za državne intervencije. Kakor hitro pa postane razvoj integralen proces, se lahko tudi vprašamo, ali posveča ekonomska misel v svetu dovolj pozornosti (in politične odmevnosti) kot bi jo sicer zahteval tehnološko-informacijski napredek. Partikularen koncept teorije razvoja, ki pripisuje trgu oz. dejavniku kapitala izključno iniciativo, ne odgovarja svetovnim sodobnim tendencam.

Pravkar končani 29. Svetovni gospodarski forum (WEF) v Davosu je izzvenel v priznanju, da je globalizacija realnost, ki pa mora poiskati pravo ravnotežje med tržnimi silami (eksponent je kapital) in potrebami ljudi, ki utegne dogajanje na svetovnem trgu enkrat tu, drugič tam, nenadzorovano, zato pa katastrofalno prizadeti v njihovem osebem in družinskem življenju. Profesor Klaus Schwab, ustanovitelj in predsednik fundacije WEF, ki se je pred 20 leti tudi prvi lotil projekta nacionalnih konkurenčnosti, smatra to ravnotežje (lahko ga prevedemo v teorijo in prakso razvoja) za največji in najtežji izziv političnim in gospodarskim voditeljem na prelomu tisočletja.

Kakor hitro pa govorimo o pomanjkljivostih razvojne teorije, je potrebno nakazati tudi nove teoretične "gabarite", pa naj se le-ti začnejo kristalizirati v praktičnih odgovorih na vprašanja kot so: učinki izobraževanja in učinki raziskovanja na razvoj, v kakšni meri so javne investicije faktor gospodarskega razvoja itd. Čeprav so v teorijo razvoja v osemdesetih letih vpeljene novosti - izražajo se tudi v konstrukciji WEF-ovega (ne pa IMD) konkurenčnega indeksa - pa to ni dovolj in padajoči donosi teoretičnih izhodišč IMF ali WB bi morali peljati v oblikovanje novih konceptov, ki bi upoštevali tudi druge znanstvene discipline in ne le (pretežno) ekonomije. Ne gre za poizkuse novega ekonomskega reda, ampak za iskanje ravnotežja v socialno-tržnih gospodarstvih: tudi v novi strategiji gospodarsko socialnega razvoja Slovenije.

Namen tega delovnega zvezka je dokaj skromen: oblikovati referenčni vzorec držav, v katerih bi že v tem prvem poizkusu oblikovali tudi sistem meril, primernih in dovolj reprezentativnih, da bi že v manjšem številu (62) omogočili vsaj v krajšem obdobju mednarodno primerjavo in izhodišče za prognozo. Pri tem pa izločili vsa tista merila, ki se ocenjujejo anketarno in le kvalitativno, vendar tako, da ne bi bistveno spremenili kotacije v mednarodni primerjavi. Iz teh razlogov je torej dograjevanje tega koncepta logično nadaljevanje.

Delovni zvezek ohranja terminologijo v izvorniku in je - razen v tekstu - ne prevaja. S tem olajša komunikacijo pri tujih interesentih in prepreči nesporazume pri prevajanju.

Gradivo ne odraža nujno stališče izdajatelja in odgovornost tega poizkusa prevzemata avtorja, ki dobrodošlo sprejemata sugestije.

Na koncu velja posebna zahvala kolegom v ZMAR-u in v drugih institucijah, ki so sodelovali pri ocenah in zbiranju podatkov, prav tako pa g. Boštjanu Plešču za sodelovanje pri računalniški podpori in urejanju besedila!

1. NACIONALNA KONKURENČNA SPOSOBNOST

1.1 Teorija, pojmi in empirija v razmerah globalizacije, vključno z eksperimentalno oceno Slovenije po metodi WEF

Predstava nacionalne konkurenčne sposobnosti je tekom zgodovine ekonomske misli dokaj nihala. Merkantilizem je imel glede na fiziokrate drugačno predstavo nacionalnega bogastva in konkurenčne sposobnosti in drugačno so kasneje imeli klasični ekonomisti. Smith in Ricardo sta bogastvo narodov utemeljevala s koriščenjem sposobnosti glede absolutne in relativne komparativne prednosti držav v mednarodni menjavi. Tudi danes so diskusije o gospodarski nacionalni konkurenčni sposobnosti aktualne in intenzivne - tako v gospodarskih raziskavah kot tudi v gospodarski politiki. Tekmovalnost med "vzhodnim" in zahodnim gospodarskim sistemom je bila ob visokih stopnjah gospodarske rasti socialističnih držav vse do sedemdesetih let odprta. "Ostarelost" Evrope je v osemdesetih letih pripeljala do notranjega tržnega programa Evropska unija. Nemčija je od leta 1991 obremenjena z visokimi stroški združevanja, kar lahko ogrozi nemško tekmovalno sposobnost. Slovenija pa na poti v Evropo skuša ugotavljati, katere panoge in podjetja so oz. sploh bodo še konkurenčne v okolju transformiranih nacionalnih gospodarstev. Lahko bi rekli, da je vprašanje konkurenčne sposobnosti aktualno še posebej takrat, ko nacionalno gospodarstvo ogroža inozemska konkurenca.

Poročilo Evropske komisije v začetku novembra 1998 o napredku glede ekonomskih kriterijev je še posebej naglasilo usposobljenost za soočanje z odprtim trgom in konkurenco, ki bi jo Slovenija morala izboljševati zlasti na sledečih področjih:

- i. Naložbe so kljub povečanju še vedno premajhne na področju podjetniških raziskav in inovacij oz. so koncentrirane le v nekaterih sektorjih.
- ii. Neposredne tuje naložbe (NTI) so še vedno preskromne. Večje NTI bi, po mnenju Komisije, pospešile konkurenčnost podjetij, ne samo zaradi svežega kapitala, temveč tudi zaradi uvajanja novih tehnologij in upravljalških tehnik.
- iii. Infrastruktura je dobro razvita, vendar bo za nadaljnje izboljšanje kakovosti in razpoložljivosti infrastrukturnih storitev potrebna večja konkurenca, udeležba zasebnega kapitala in bolj stroškovno naravnane tarife.
- iv. Na povečevanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva ugodno vpliva počasnejša rast realnih plač od rasti produktivnosti, zato naj bi se tak trend nadaljeval.
- v. Na področju prestrukturiranja podjetij je opazen napredek, saj se splošna rentabilnost gospodarstva izboljšuje. Še vedno pa je premalo spodbud za prestrukturiranje v podjetjih, ki so v državni lasti, neprivatiziranih podjetjih in v podjetjih z večinskim deležem notranjih lastnikov.
- vi. Zaradi slabo razvitega finančnega sektorja imajo podjetja težave pri financiranju investicij, ki so potrebne za prestrukturiranje. Povezanost večjih podjetij in bank ima za posledico manjšo finančno disciplino.
- vii. Visoka stopnja vključenosti slovenskega gospodarstva v Evropsko unijo (okrog dve tretjini menjave s tujino) kaže na sposobnost tekmovanja na notranjem trgu, kljub temu pa obstaja možnost, da nekateri sektorji ne bodo sposobni vzdržati pritiska konkurence ob vključitvi v Evropsko unijo.

Samo ocenjevanje konkurenčne sposobnosti, ki je obrnjeno v prakso, izhaja v preprosti obliki iz dveh meril: izravnave zunanje bilance blaga in storitev ter iz sposobnosti za doseganje rastoče dodane vrednosti. Seveda pa je vrednotenje konkurenčne sposobnosti bolj kompleksno, saj se oboje končno presoja v vseh svojih dimenzijah zahtevnosti in kvalitete nacionalnega gospodarstva. Kompleksnost pomeni, da istočasno presojamo in merimo ne samo cenovne oz.

stroškovne komponente konkurenčne sposobnosti, temveč tudi tehnološko, ki poudarja probleme inovacij, raziskav pri izobraževanju. Končni cilj gospodarjenja ni niti uravnoveženost vseh mogočih SNA računov niti pozitivna tehnološka bilanca, temveč doseganje take dodane vrednosti, ki omogoča socialno blagostanje in trajen razvoj.

Najbolj znani kritiki pojma nacionalne konkurenčne sposobnosti so Porter, Reich in Krugman, čeprav izhajajo iz različnih osnov. Porter zastopa stališče o nesmiselnosti tega pojma, saj je nemogoče, da bi bila neka dežela v vseh panogah svetovno konkurenčna. Po njem se ne da dosežati rastočega življenjskega standarda iz amorfnega pojma konkurenčne sposobnosti, ampak produktivnosti, ki je tudi edini smislen pojem te sposobnosti na nacionalnem nivoju. Podobno tudi Krugman poudarja nesmiselnost tega pojma in opozarja na nevarnost njegove interpretacije v gospodarski politiki ("obsession with competitiveness is both wrong and dangerous"). Znana je tudi njegova trditev, da svetovni razvoj ni igra vsote 0. Po njem je sprejemljiv tak gospodarski razvoj, ki ima specializacijo in diferencializacijo v posameznem gospodarskem prostoru, kar pa je v mednarodni menjavi težko interpretirati s pojmom konkurenčnosti. Končno ima veliko gospodarstvo kot je ZDA drugačen odnos do pojma konkurenčne sposobnosti kot malo evropsko z visoko mednarodno menjavo. Ni odveč pri pojmu nacionalne konkurenčnosti tudi omeniti, da obstaja nasprotje med konkurenčno sposobnostjo iz nacionalnega vidika in vidika investitorja zlasti pri rastočih delovnih zasluhkih, socialnih dajatvah in skrbi za okolje. Ti kazalci namreč negativno delujejo na odločitve za investiranje v takih okoljih.

Izgradnja koncepta ZMAR-ovega indeksa nacionalne konkurenčne sposobnosti - ali je njegova

Tabela 1.1: Opredelitev nacionalne konkurenčnosti

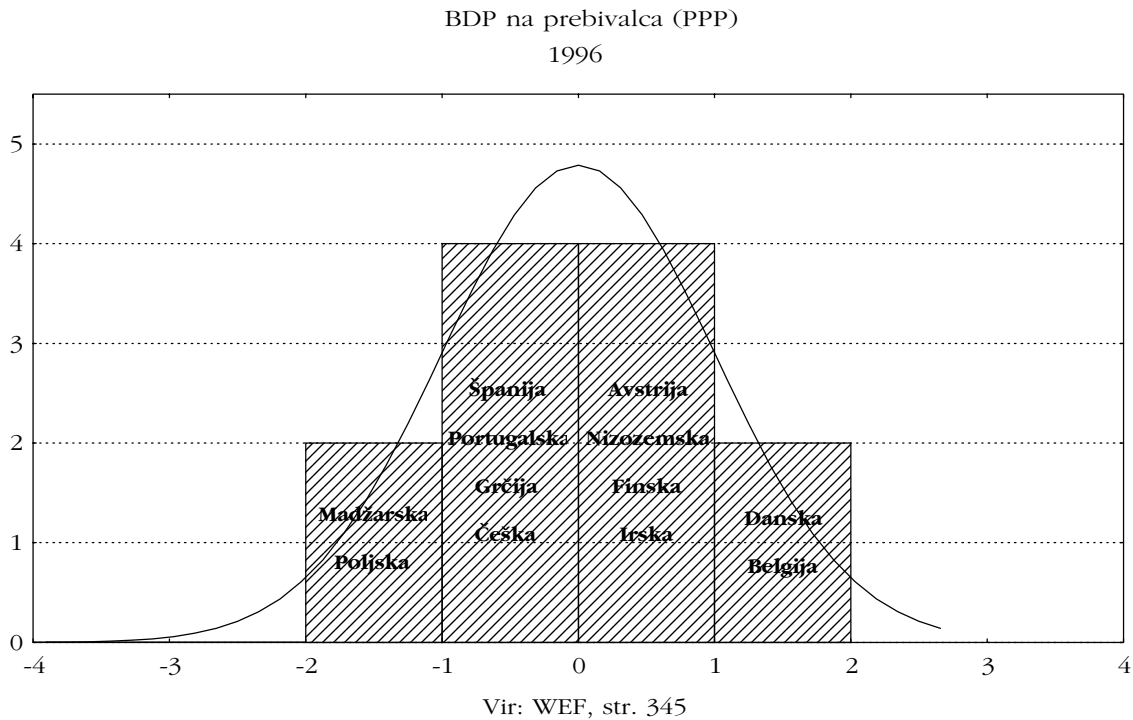
Institucija oz. avtor	Definicija	Poudarek
WEF: The global competitiveness Report 1996, Lausanne	Konkurenčnost kot sposobnost dežele, da dosega trajno visoko rast GDP per capita	mednarodna primerjava 49 dežel
IMD: The World Competitiveness Yearbook 1998, Gent	Konkurenčnost kot sposobnost dežele, da povečuje nacionalno bogastvo z upravljanjem premoženja in procesov, s povečanjem svojih prednosti, tudi z ofenzivnimi metodami, upoštevanjem globalnosti in z integriranjem v ekonomsko socialni model	ugotavljanje lokacije za mednarodne naložbe na podlagi atraktivnosti in agresivnosti 46 dežel
Sachs (WEF), 1996	Konkurenčnost kot sposobnost nacionalnega gospodarstva, da ustvarja hiter in trajen donos (gains) v življenjskem standardu	na podpori WEF-ove metodologije
WIFO, Aiginger, 1997	Konkurenčnost kot sposobnost dežele, da pri željenih faktorskih dohodkih in pri sprejetih gospodarskih okvirnih pogojih ustvari zadovoljiv nivo blaga in storitev	na merilih rastišča (Standortqualität) v smislu produkcijskih faktorjev za konkurenčnost
ZMAR, 1998	Konkurenčnost kot sposobnost uveljavljanja nacionalnih relativnih prednosti pri povečanju GDP/pc in kot mehanizem kontrole in predčasnega odpravljanja sektorskih neravnotežij in problemov pri močnih pretresih	na alokacijo odpravljanja sedanjih slabih rezultatov in vsaj vzdrževanju konkurenčnih prednosti

zgradba, spremljanje in uporaba v gospodarski politiki upravičena, bo pokazala šele raziskava - se ne more začeti brez ugotovitve stanja. Zato je bila v letu 1997 že izdelana eksperimentalna ocena po metodologiji WEF-a.

Konceptualna konstrukcija globalne konkurenčnosti in empirični problemi njenega merjenja so bili pri izdelavi eksperimentalne ocene oteževalna okoliščina za merjenje položaja Slovenije iz več razlogov. Ali so merila WEF značilna za slovenske razmere v gospodarstvu, ki je v tranziciji? Katere značilnosti niso izmerjene in kako bi jih merili? Kaj storiti z merili WEF o nekem (finančnem) instrumentu, ki še ni vpeljan v Sloveniji? Ali standardizirani ponderji dajejo slovenskim razmeram v snemalnem obdobju opravičljiv poudarek? Ali sploh lahko posameznik v vladni instituciji poseže v ekspertno ocenjevanje "meril", ne da bi bil povezan z mrežo ekspertov v podjetjih oz. s sodelavci v partnerskem inštitutu WEF-a, ki mu daje podrobnejša navodila? (Poročilo same metodologije podrobneje ne objavlja, jo pa komentira v avtorskih prispevkih sodelavcev WEF-a.) Ekspertna mreža WEF-a vsebuje nad 2000 sodelavcev in 24 partnerskih inštitutov, kar bi v slovenskih razmerah pomenilo angažiranje okrog 30 zunanjih občasnih sodelavcev, ki bi jih usmerjal izbran partnerski inštitut. Ali bi bili stroški opravičljivi z rezultati zgodbe o relativni deželni zmogljivosti v primerjavi z drugimi ("cross country" analiza) in ali bi časovna vrsta indeksa globalne konkurenčnosti zadovoljivo (reprezentativno) izmerila spremembe značilnosti slovenskega gospodarstva in, recimo, kvaliteto pravnega sistema, ki v nacionalnih računih nima merljive osnove, primerno vključila v sintezno mero? Že Paul Krugman je kritiziral globalno konkurenčnost kot "a dangerous obsession", saj narodna gospodarstva ne tekmujejo drug z drugim v istem poslovnem okolju.

Postopek je s pomočjo ozkega kroga sodelavcev stekel tako, da je bila v kratkem času izdelana ocena 147 meril. Neocenjenih je ostalo 8 meril. Pri več podatkih so bile uporabljene ocene, ker je statistika opustila spremljavo (npr. število računalnikov). Problematično ocenjevanje je zlasti pri merilih, kjer vladni svetovalec prav gotovo ne more nadomestiti menedžerskega pogleda in ga lahko le interpretira (v oceni) s pomočjo poznavanja raznih objavljenih anket (Manager, Gral marketing, Glas gospodarstva, Gospodarski vestnik) ali iz sodelovanja v mešanih strokovnih komisijah ministrstev (npr. nekdanja Komisija za oceno investicij v Sloveniji, Strokovni svet za tehnološki razvoj).

Vse to so bili razlogi, da je bilo sintezno mesto Slovenije tako zaradi neocenjenih meril (ki bi verjetno potiskala Slovenijo v zadnji del ocen) kot zaradi možnega, od podjetniških problemov odmaknjenega pogleda, korigirano z dobrimi 4 odstotki navzdol. Slovenija je tako po ponderiranju osmih skupin zasedla 35. mesto neposredno za Portugalsko in z dokajšnjim razmakom do naslednje, Češke, kot 36. v rangu petdeseterice (glej tabelo 2). Primerjava je bila interpretirana tudi v okviru skupine 12 evropskih držav, ki so Sloveniji kolikor toliko sorodne po razvojnih značilnostih. Med njimi zaseda Slovenija 8. mesto.

Slika 1.1: Izbor držav podobnega razvojnega vzorca kot je Slovenija

Pregled repertorija WEF-ovih meril/sodil, na podlagi katerih je bila ocenjena Slovenija, prikazujemo v naslednji preglednici, ki ji dodajamo še merila/sodila konkurenčne hiše IMD, po katerih pa Slovenije nismo ocenjevali.

Slika 2.1: Družine in število meril za empirično opredelitev nacionalne konkurenčnosti pri WEF in IMD

WEF 155/ 114	Odprtost	Vlada	Finance	Infra- struktura	Tehno- logija	Mana- gement	Trg dela	Pravne civ. institucije	Konkurenčnost	IC indeks in rang
	24/20	23/13	20/11	17/10	18/14	17/17	28/21	8/8		
IMD 259/ 87	Interna- cionaliza- cija	Vlada	Finance	Infra- struktura	Znanost in tehno- logija	Mana- gement	Človeški faktor	Domače gospo- darstvo	Konkurenčnost	Konver- genca in rang
	40/12	43/21	20/11	30/5	34/14	20/10	44/11	28/3		

Opomba: Prvo število označuje vsa merila, drugo pa število "sodil" iz anket v skupnem številu

2. PREDSTAVITEV KONCEPTA IN REZULTATOV WEF IN IMD

2.1. Metoda Svetovnega ekonomskega foruma (WEF)

WEF je v poročilu za leto 1996 temeljito prevetрил prejšnjih 378 različnih meril in jih ohranil ali preoblikoval v 155. Z njimi je ocenil 49 dežel. Merila vsebujejo statistične podatke in ocene, ki izhajajo iz presoje poslovnežev. Merila so selekcionirana glede na zanesljivost podatkov in njihove korelacije s stopnjami rasti, upošteva se pri tem nekaj deset akademskih študij. To seveda še ne pomeni, da se ekonomisti strinjajo, kaj točno "poganja" rast. Daleč od tega, vendar večina študij le potrjuje pomen odprtih trgov, nizkih davkov, visokega varčevanja, človeškega kapitala in pravne urejenosti. Poleg posodobljene selekcije WEF v zadnjih letnih poročilih izloča nekaj meril oz. variabel, kot so rast GDP, rast izvoza, rast sektorjev, pritek tujih direktnih investicij, z drugimi besedami faktorjev, ki so posledica in ne vzrok nacionalne (deželne) konkurenčnosti. Tovrstnega urejanja ne opravlja IMD.

WEF povezuje posamezna merila v osem skupin oz. družin, ki naj opredelijo okolje oz. sposobnost deželne konkurenčnosti (v oklepaju je navedeno število meril):

1. Odprtost gospodarstva za mednarodno trgovino in finance (24)
2. Vloga vladnega proračuna in intervencij (23)
3. Razvoj finančnega trga (20)
4. Kvaliteta infrastrukture (17)
5. Kvaliteta tehnologije (18)
6. Kvaliteta poslovnega managementa (17)
7. Fleksibilnost delovnega trga in izobraževanja (28)
8. Kvaliteta pravnih in političnih institucij (8)

Prvotno je WEF ob vsej številčnosti meril pripisoval vsakemu enako težo, šele nekaj let pa jih tehta. Največjo težo pripiše družinam odprtosti (1), vlogi proračuna (2), razvoju finančnega trga (3) in delovnemu trgu (7), vsakemu po 1/6 oziroma skupaj dve tretjini celotne sposobnosti. Tudi preostalo tretjino razlikuje in da kvaliteti infrastrukture (4) ter tehnologije (5) težo vsaki po 1/9, ostanek pa enakomerno pripiše kvaliteti managementa (6) in pravnih institucij (8). Najbolj široko ocenjuje z 28 merili/sodili fleksibilnost delovnega trga in izobraževanja, na drugi strani pa mu za oris kvalitete pravnih in političnih institucij zadošča osem sodil. Spisek meril je v Delovnem zvezku 12/1997.

Kolikor se da presoditi iz našete konstrukcije globalne konkurenčnosti, lahko ocenimo, da je grajena na moderni teoriji rasti, da posveča največjo pozornost diagnozi človeškega faktorja (delovnega trga in njegovi kvaliteti) in oblikovanju kapitala v razmerah odprtosti IMF - WTO ali WB tipa. V takem okolju protekcionistične odmike posameznih dežel potiska na rob, kar je razumljivo v prevladi svetovnih oz. mednarodnih finančnih institucij in menedžerjev, ki si v nekem smislu pripisujejo smithovsko "invisible hand" kot najbolj ustrezno za razvoj svetovnega gospodarstva in tej ustrezno sledenje tudi deželni konkurenčnosti.

Da je osma skupina v primerjavi z drugimi "na kratko" odpravljena, niti ni naključje. Kvaliteta pravnih in političnih institucij je zrcalo odprtosti in ekonomskih izzivov, ki naj prispevajo k rasti in učinkovitosti. Je odsev in manj oblikovalec tekmovalnosti, ki pojem pravičnosti presoja skozi očala trajnejše učinkovitosti. Ta očala, oz. njihova dioptrija, so navzoča pravzaprav pri vseh merilih.

Rezultate razvrstitve globalne konkurenčnosti 49 dežel razvršča WEF v nekaj značilnih skupin:

- A) Majhne, zelo odprte dežele s specializacijo v trgovini in finančnih storitvah (Hongkong, Luksemburg, Singapur, Švica);
- B) Anglosaške dežele (Avstralija, Kanada, Velika Britanija, Nova Zelandija, ZDA);
- C) Dežele Evropske unije razen Luksemburga in Velike Britanije;
- D) Azijske dežele (Japonska, Koreja, Tajvan, Malezija, Tajska);
- E) Tranzicijske države (dežele v razvoju, ki niso vključene drugje, tudi postsocialistične dežele).

Zmagovalci ocenjevanja iz junija 1996 so Singapur, Hongkong, Nova Zelandija, Združene države, Luksemburg in Švica. Do desetega mesta jim sledijo z dokajšnjim zaostankom Norveška, Kanada, Tajvan in Malezija. Razvrstitev zaključuje na repu Rusija. Presenečenj tega razvrščanja ni malo. Italija je npr. na 41. mestu, pet mest pred Madžarsko in šest mest za Češko. Povprečne lastnosti posameznih razvojnih vzorcev so prikazane v naslednji tabeli:

Tabela 2.1: Glavne značilnosti po skupinah dežel

Skupina	Rast 1992-95	Konkurenčni indeks	Odpri-ost	Vlada	Finance	Infrastr-uktura	Tehno-logija	Manag-ement	Trg dela	Civilne institucije
A	4.2	1.7	0.6	0.9	1.0	0.9	0.6	0.8	0.7	1.0
B	2.4	1.1	0.5	0.3	0.5	0.7	0.5	0.7	0.5	0.8
C	1.5	0.0	0.2	-0.4	0.0	0.4	0.2	0.1	-0.3	0.2
D	5.2	0.7	0.0	0.6	0.6	0.0	0.4	0.4	0.4	0.1
E	2.1	-0.9	-0.5	-0.1	-0.5	-0.7	-0.6	-0.6	-0.3	-0.7

Vir: Povzeto iz The Global Competitiveness Report 1996, WEF, Tab. 2

Majhne odprte dežele izkazujejo najvišje vrednosti sestavin konkurenčnega indeksa in visoko rast v ocenjenem obdobju. Dežele Evropske unije, naše vzornice v približevanju, imajo kot celota relativno nizko mesto, ki je posledica pretežno fiskalnih, finančnih in zaposlitvenih problemov, nastalih pri ohranjanju socialne blaginje. Nemčija kotira npr. kot dvaindvajseta, njena deželna bilanca konkurenčnosti pa kljub prednostim tehnološko razvite, odprte in infrastrukturno opremljene dežele ne more nevtralizirati slabše sposobnosti v fleksibilnosti na trgu delovne sile in vladnih financ, ki obremenjujeta podjetniški dobiček in varčevanje. Potemtakem zaenkrat njena sposobnost ohranjati trajno rast nazaduje, zato bo poskušala s širjenjem tržišča in novimi tehnologijami povečati sedaj nizko ocenjeni konkurenčni indeks.

Med deželami v tranziciji so bile v zadnjem poročilu ocenjene Češka (35), Poljska (44) in Madžarska (46), ki že imajo partnerske institucije z WEF (Czechoslovak Management Center, Celakovice; Hungarian Economist's Foundation, Budapest; Epstein Development, Warszawa). Razumljivo je, da je njihova ocena konkurenčnosti bila v nekem smislu izziv v ZMAR-u, da poizkuša vsaj eksperimentalno oceniti sposobnost države Slovenije po merilih WEF-a, njene prednosti in slabosti.

Poročilo o konkurenčnosti 49 držav je podatkovna osnova s tako različno stopnjo vzorcev gospodarskega razvoja, tradicijami in tako različnim institucionalnim stanjem, da je primerneje ocenjevati Slovenijo samo v skupini evropskih držav in to tistih, ki so jim po deželnih lastnostih kolikor toliko podobne oz. se jim bo treba približevati v procesu integracije ravno s povečevanjem konkurenčnosti. Pri tem je nacionalna (globalna) konkurenčnost praviloma istosmerni spremljevalec podjetniške konkurenčnosti. Slovenska vlada je s sprejemom Strategije za povečanje konkurenčne sposobnosti slovenske industrije začrtala tudi smeri ukrepanja na raznih področjih, ki vplivajo na povečanje dodane vrednosti na zaposlenega. Ta se v teh

prehodnih letih kar ne more premakniti. Če so poznane prednosti in slabosti deželnih gospodarstev s pomočjo definicije globalne konkurenčnosti, je doseganje učinka kot je dodana vrednost na zaposlenega, trajnejša in zanesljivejša pot. Primerjava z državami, ki prednjačijo, pokaže, da so jo dosegle s koordinacijo makro ukrepov in z vlaganji ne samo v osnovna sredstva, temveč tudi v "intangible assets"; v raziskave in razvoj, v tehnologijo, vzgojo in znanje, podjetniško in organizacijsko znanje ter marketing. Od teh držav se Slovenija uči lahko tudi preko analiziranja globalne konkurenčnosti in nacionalnih bilanc konkurenčnosti izbranih dežel (National competitiveness balance sheet).

Danska, Finska, Nizozemska, Avstrija so s povprečjem CI (glej Tabelo 2.3) na nivoju 0.57 na poti k nadaljnji rasti GDP/pc, pa čeprav imata Finska in Nizozemska posamezne sestavine globalne konkurenčnosti v zadnji tretjini izbrane dvanajsterice. Irska z IC 0.13 je dežela, ki je z načrtovanimi spremembami uspela preseči nizek GDP/pc in je danes lahko vmesni člen ("exempla trahunt") drugi skupini: Španiji, Portugalski, Grčiji (že članicam Evropske unije), še bolj pa Sloveniji in Češki, saj vseh teh pet držav, s precej majhnimi razlikami okrog negativnega povprečnega IC -0.63, že oblikuje - razen Grčije - skupino konkurenčnega indeksa, ki sodi sicer v drugo tretjino v razpršenosti dvanajsterice.

Tabela 2.2: Eksperimentalna ocena je za Slovenijo pokazala naslednjo razporeditev

	v 50-orici držav	v 12-erici držav
1 Odprtost	28.1	8.0
2 Intervencije	32.0	4.0
3 Finance	35.5	9.0
4 Infrastruktura	26.8	8.0
5 Tehnologija	31.4	6.0
6 Management	38.9	8.0
7 Delovni trg	25.9	3.0
8 Civilne institucije	36.6	10.0
Tehtano povprečje	32.3	8.0

Navedene skupine so povprečja meril. Nevralgične točke so na krajši način kot prednosti in slabosti povzete, skladno z metodologijo WEF-a, v National Competitiveness Balance Sheet of the Republic of Slovenia v tabeli 4.

Tabela 2.3: Rangi 12 držav po skupinskih sestavinah globalnega konkurenčnega indeksa

Država	Društine globalnega konkurenčnega indeksa							
	Odprtost	Intervencije	Finančni trg	Infrastruktura	Tehnologija	Management	Delovni trg	Civilne institucije
	1	2	3	4	5	6	7	8
	Ponder	1/6	1/6	1/6	1/9	1/9	1/18	1/6
Št. meril	24	23	20	17	18	17	28	8
Danska	3	1	3	2	3	3	1	2
Finska	4	9	5	1	1	1	11	1
Nizozemska	1	8	2	3	2	2	7	3
Avstrija	2	5	1	4	3	5	4	5
Irska	7	5	6	5	5	4	2	4
Španija	9	5	4	6	7	7	8	7
Portugalska	5	2	7	7	12	12	6	8
Grčija	10	10	11	9	8	6	10	6
SLOVENIJA	8	4	9	8	6	8	3	10
Češka	6	3	8	11	10	11	5	9
Poljska	11	11	10	12	9	10	8	11
Madžarska	12	12	12	10	11	9	12	12
Država	Kompetitivni indeks							
Indeks IC	Mesto v petdeseterici	Mesto v dvanajsterici	GDP/pc v \$	Rast BDP v letu 1995				
Danska	0.75	11	1	33,416	2.9			
Finska	0.61	16	2	24,851	4.2			
Nizozemska	0.50	17	3	25,727	2.4			
Avstrija	0.40	19	4	28,908	2.1			
Irska	0.13	26	5	17,061	7.4			
Španija	-0.57	32	6	14,345	3.0			
Portugalska	-0.58	34	7	11,140	2.4			
Grčija	-0.78	39	10	10,593	2.0			
SLOVENIJA	-0.59	35	8	11,230	4.1			
Češka	-0.64	36	9	4,331	5.0			
Poljska	-1.15	45	11	3,057	6.5			
Madžarska	-1.48	47	12	4,459	1.9			

Opombe: 1 - Odprtost gospodarstva za mednarodno trgovino in finance (24 indikatorjev s ponderjem 1/6); 2 - Vloga vladnega proračuna in intervencij (23, 1/6); 3 - Razvoj finančnega trga (20, 1/6); 4 - Kvaliteta infrastrukture (17, 1/9); 5 - Kvaliteta tehnologije (18, 1/9); 6 - Kvaliteta poslovnega menedžmenta (17, 1/18); 7 - Fleksibilnost delovnega trga in izobraževanje (28, 1/6); 8 - Kvaliteta pravnih in političnih institucij (8, 1/18); 2. opomba: Spearmanov korelacijski koeficient ranga med obema indikatorjema znaša 0.946 ali drugače: v izboru teh držav je položaj slab še razvitih držav v EU in čakajočih na vstop v EU precej skladen z rangom dejelnega rizika z odlogom dveh let.

Viri: - The Global Competitiveness Report, 1996 (World Economic Forum); - Ekspertne ocene za Slovenijo: ZMAR (P. Gmeiner s sodelovanjem: P. Stanovnik, J. Povšnar, V. Brus, M. Źigman, Š. Skledar); - Euromoney, september 1997; - Statistični letopis, 1996

Kritična mesta za Slovenijo so tista, ki so slabša od 41. mesta v razvrščenosti petdeseterice.

Tabela 2.4: Frekvenčna distribucija kritičnih mest Slovenije v vseh osmih skupinah CI

Rang	Frekvenca
41	6
42	3
43	5
44	7
45	3
46	2
47	7
48	4
Skupaj	37
% od ocenjenih meril	25.2

Najslabša 4 mesta med kritičnimi imamo v naslednjih merilih (glej tabelo National Competitiveness Balance Sheet):

- da je rizični kapital brez oklevanja na razpolago domačim podjetnikom;
- da proizvodnja novih tehnologij praviloma zaostaja za tujimi konkurenti;
- da TQM (celovito upravljanje kvalitete) ni pretežno uveljavljeno v deželi;
- da sedanji management v podjetjih nima običajno dolgoletnih izkušenj v mednarodnem poslovanju.

Tabela 2.5: National Competitiveness Balance Sheet of the Republic of Slovenia (Rank Positions among 50 Countries)

ASSETS		LIABILITIES	
Criteria	Rank	Criteria	Rank
1. Openness		1. Openness	
1.01 Black market exchange rate premium	1*	1.16 Strategic alliances	42
1.04 Index of misalignment of real exchange rate	7	2. Government	
1.08 Protectionism	20	2.07 Marginal income tax rate paid by the average worker	47
1.14 Immigration laws	18	2.09 Sum of employer and employee payroll tax rates	43
1.17 Foreign investment protection	14	2.1 Inflation	41
1.18 Investment incentives	7	2.11 State control of enterprises	45
1.21 Foreign language	10	2.12 State interference	41
1.22 Openness of national culture	11*	2.15 Government subsidies	44
2. Government		3. Finance	
2.03 Central government budget balance	11*	3.01 Banking sector assets	41
2.06 Average corporate tax rate	8*	3.03 Interest rate spread	41
2.18 Government communications	11	3.1 Sophistication of financial markets	47
3. Finance		3.11 Supply of venture capital	48
3.04 Private financial sector risk rating	21*	3.12 Banking sector exercise a positive influence on industry	47
3.06 Gross domestic investment	17	3.13 Credit allocation	44
3.07 Change in gross domestic investment	4	3.14 The cost of capital	47
3.08 Gross national savings	19	3.15 Confidence in financial intermediaries	46
4. Infrastructure		3.19 Stock markets and corporate investment	47*
4.01 Road density	18	3.2 Insider trading	44*
4.02 Rail density	16	4. Infrastructure	
4.09 Railroads	21	4.03 Cost of international telephone calls	44
5. Technology		5. Technology	
5.01 Computers per capita	17*	5.07 Technological co-operation	43
5.02 Spending on R&D	16	5.08 Production technologies	48
5.13 Basic research	19*	5.09 Technology strategy	47
5.18 Secondary and technical training	17*	5.11 Financial resources for technology development	47
6. Management		6. Management	
6.01 Entrepreneurship and innovation	18	6.02 Risk taking and individual initiative	42*
7. Labour		6.04 Information technology	41
7.03 Unemployment rate	22*	6.06 Time to innovate	45
7.06 Average years of primary schooling	8	6.07 Time to market	44
7.07 Average years of secondary schooling	5	6.08 Total quality management	48
7.09 Average level of compulsory education	8	6.09 Implementation of strategies	46*
7.16 Incentives to succeed	15	6.11 International experience of senior management	48
7.22 Minimum wage regulations	15	6.15 Organisation of workplace	43
7.23 Hiring and firing practices	17*	6.16 Supply of competent managers	47*
7.25 Labour force restructuring	21*	6.17 Non-wage incentives	41
8. Civil Institutions		7. Labour	
8.07 Product liability	14*	7.04 Work days lost to labour disputes	43
		7.11 Retraining	42
		7.15 Worker motivation	44
		7.28 Industrial relations	43*
		8. Civil institutions	
		8.02 Environment laws and competitiveness	46
		8.05 Security (property)	44
		8.08 Access to property	45

Opomba: 1 - Odprtost gospodarstva za mednarodno trgovino in finance; 2 - Vloga vladnega proračuna in intervencij; 3 - Razvoj finančnega trga; 4 - Kvaliteta infrastrukture; 5 - Kvaliteta tehnologije; 6 - Kvaliteta poslovnega managementa; 7 - Fleksibilnost delovnega trga in izobrazevanja; 8 - Kvaliteta pravnih in političnih institucij

Viri: - The Global Competitiveness Report, 1996 (World Economic Forum); - Ekspertne ocene za Slovenijo: ZMAR (P. Gmeiner s sodelovanjem: P. Stanovnik, J. Povšnar, V. Brus, M. Źigman, Š. Skledar); - Euromoney, september 1997; - Statistični letopis, 1996

2.2. Metoda mednarodnega inštituta za razvoj managementa (IMD)

Inštitut IMD ima petdesetletno tradicijo v managerski šoli s programsko globalno usmeritvijo. V njenem okviru deset raziskovalcev pod vodstvom prof. Stephane Garelli-ja ocenjuje od leta 1989 dalje skupaj z 29 partnerskimi inštituti vsako leto nacionalno konkurenčnost in izdaja Letopis svetovne konkurenčnosti (WCY, imenovan tudi "Garellijev indeks") - v letu 1998 za 46 držav, ki so ključnega pomena za svetovno gospodarstvo. Iz OECD je 28 držav, 14 iz novouindustrijskih, štiri pa iz srednje in vzhodnoevropskih tranzicijskih gospodarstev (Češka, Madžarska, Poljska in Rusija). V osmih skupinah, ki oblikujejo sintezno nacionalno konkurenčnost in s tem rang posamezne države, je upoštevano 259 kazalcev, od tega 87 na podlagi delfi ocene 4318 direktorjev, ki so izpolnili IMD vprašalnike. Slovenija zaenkrat glede na pomen v svetovni trgovini ne izpolnjuje marginalne kritične mase za ocenjevanje, je pa IMD zaradi začetka procesa vstopanja v EU že izrazil zanimanje za partnerski inštitut v Sloveniji.

Če poizkušamo za izbrane evropske države, ki so po razvojni poti kolikor toliko primerljive s Slovenijo, ugotoviti primerjavo rangov po metodi IMD z rezultati Svetovnega gospodarskega foruma, dobimo zelo podobno razporeditev (Spearmanov koeficient ranga 0.964). Za primerljivo leto 1995 je razlika dveh mest samo pri Finski. Majhno odstopanje rangov po obeh metodah si razlagamo z visoko korelacijo WEF-ovih 155 kazalcev z dodatnimi kazalci pri IMD, ki spremljajo osnovne demografske, gospodarske in socialne značilnosti držav. Zato je prednost IMD letopisa v analitični vrednosti bogastva posameznih kazalcev, ki so zelo pomembni pri investicijskem ali poslovnem odločanju podjetnika. Iz teh razlogov lahko tudi zanemarimo metodološko nedoslednost IMD, da so v kazalcih zajeta merila, ki so posledica in ne izvor nacionalne konkurenčnosti. WEF se je v lanskem poročilu temu dosledno izognil in selekcioniral kazalce, zato lahko njegovo izčiščeno definicijo in sestavo globalne konkurenčnosti smatramo v makroekonomiji za primernejšo od IMD. Nasprotno pa mednarodni podjetniki in investitorji, ki imajo projektni pogled in ambicije, lahko učinkoviteje uporabljajo specifične IMD kazalce, bilance prednosti in slabosti ter trende posameznih skupin.

Tabela 2.6: Rangi konkurenčnosti držav po IMD med 46 državami

	Rangi izbranih držav (od 46-ih) za leti 1997 in 1998																	
	97	98	97	98	97	98	97	98	97	98	97	98	97	98	97	98		
	Domače gospodarstvo	Internacionalizacija	Vlada intervencije	Finančni trg	Infrastruktura	Management	Znanost in tehnologija	Človeški faktor	Sintezni rang									
Št. kriterijev	28	40	43	20	30	34	20	44	259									
Danska	18	14	9	12	23	20	4	4	5	5	5	8	23	14	3	2	8	8
Finska	23	20	13	11	15	15	13	8	3	3	8	5	6	6	1	3	4	5
Nizozemska	16	13	6	6	22	17	2	2	12	8	4	3	12	11	10	9	6	4
Avstrija	27	37	18	25	26	32	21	20	14	12	21	25	19	22	9	12	20	22
Irska	5	6	12	7	12	6	20	15	22	23	12	10	7	8	20	19	15	11
Španija	33	31	14	18	21	23	22	21	21	25	28	28	27	30	26	27	25	27
Portugalska	40	35	15	13	30	29	27	22	35	32	43	39	43	38	32	31	32	29
SLOVENIJA	Neocenjena. IMD bo slovenskima partnerskima inštitutoma objavil oceno predvidoma leta 2000.																	
Češka	36	43	24	29	41	40	35	36	29	27	42	42	44	37	24	28	35	38
Grčija	38	33	33	35	40	43	33	34	37	37	32	36	34	33	30	29	37	36
Poljska	39	41	44	43	45	46	45	43	36	36	44	43	42	44	35	41	43	45
Madžarska	44	42	21	26	39	26	38	30	23	20	40	35	28	27	29	30	36	28

Vir podatkov: The World Competitiveness Yearbook, IMD, Lousanne 1998. **Opomba:** Države so razvrščene glede na oceno WEF.

Uporabnost mreže kazalcev, predstavljenih v osmih družinah, je potencirana tudi z oblikovanjem dveh posebnih sinteznih meril, nacionalnega in mednarodno primerljivega nivoja, ki naj orientira mednarodni kapital v dežele gostiteljice skladno z njihovimi primerjalnimi prednostmi. Skupina 134-ih kazalcev predstavlja **atraktivnost**, ki izraža primernost in pripravljenost dežele za tuje naložbe. Druga skupina 131-ih kazalcev, imenovana **agresivnost**, pa sintetizira deželno dinamiko pri uveljavljanju na tujih trgih. Pri tem je 49 kazalcev uporabljenih hkrati v obeh skupinah (dobra polovica jih je iz sestavin globalne konkurenčnosti managementa in človeškega faktorja), izločenih pa je 34 kazalcev. Kazalci so razvrščeni v skupini glede na jakost njihovega vpliva. Nedvomno je oblikovanje teh dveh kazalcev dober način za identifikacijo dveh ločeno ali hkrati uporabljenih poti za večjo konkurenčnost. Dve deželi z enako oceno sintezne nacionalne konkurenčnosti imata lahko različno rangiranje glede na atraktivnost in agresivnost. V skupini držav iz tabele, kamor bi sodila tudi Slovenija, ki sicer ni ocenjena, je prekrivanje rangov atraktivnosti in agresivnosti zelo visoko (Spearmanov koeficient 0.997), razpon konkurenčnosti med vodilno Nizozemsko in Poljsko pa visok (1.7 : 1.0).

Tabela 2.7: Konkurenčni rangi držav po atraktivnosti in agresivnosti v obdobju 1994-1998

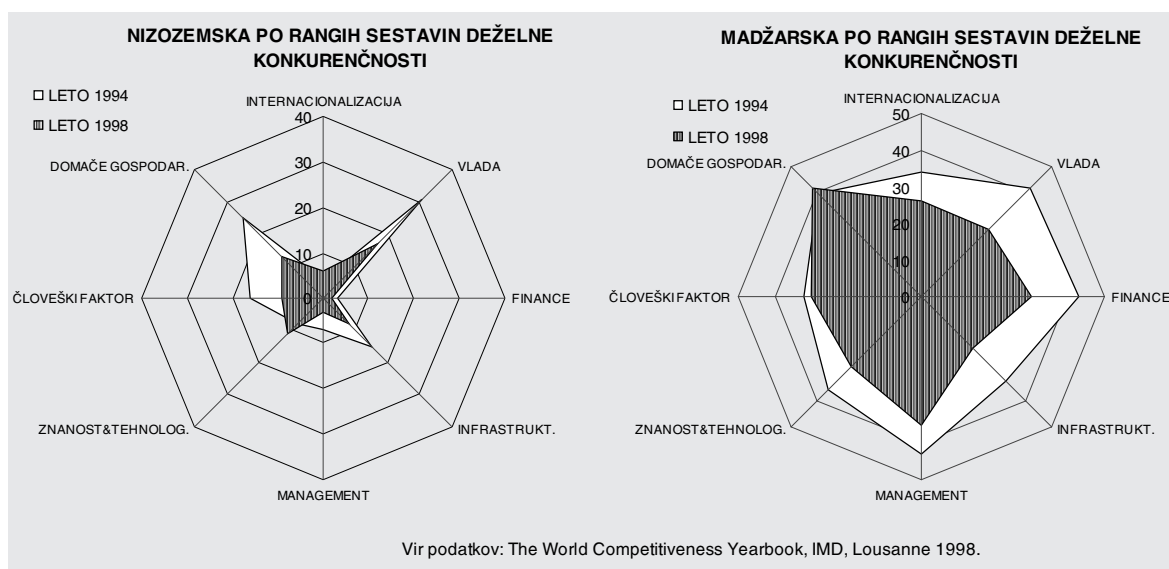
Države po redu konkurenčnosti 1998	Atraktivnost					Agresivnost				
	1994	1995	1996	1997	1998	1994	1995	1996	1997	1998
Nizozemska	13	12	13	9	6	8	6	5	7	4
Finska	14	11	8	5	3	20	17	13	6	6
Danska	4	5	6	7	5	7	8	8	10	9
Irska	20	22	20	15	11	21	22	20	11	10
Avstrija	9	9	11	16	18	12	15	18	21	24
Španija	26	26	27	21	25	31	29	31	27	26
Madžarska	35	34	32	29	27	43	43	40	36	29
Portugalska	27	29	29	30	29	36	36	39	38	32
Grčija	36	36	36	32	31	42	42	43	39	38
Češka	37	35	33	34	32	37	39	34	34	36
Poljska	43	43	38	41	43	45	44	42	43	45

Vir podatkov: The World Competitiveness Yearbook 1998, IMD International, May 1998, str. 77-287.

Med državami **CEFTA** izkazuje v petletnem obdobju največji napredek Madžarska, ki se razvršča za Španijo in pred Portugalsko. Največji skok v letu 1998 glede na leto 1994 izkazuje v agresivnosti in to zaradi uspehov pri relativnem zniževanju javnih izdatkov (5. mesto med 46 državami) in primanjkljaja državnega proračuna (8), pri upravljanju z javnimi financami (15) in državnemu zadolževanju v tujini (16). Zelo opazno je tudi izboljšanje njene atraktivnosti. Pri tem izstopa kazalec podjetniškega davka na dobiček (2), fleksibilnost pri regulaciji zaposlovanja (7), vladna ekonomska politika glede na nove pogoje (8) in adaptacija političnega sistema glede na ekonomske izzive (11). Pri prvih dveh kazalcih znatno prekaša Nizozemsko. Glede na te podatke lahko pričakujemo, da bodo nove ocene deželnega tveganja pokazale, da Madžarska najhitreje dohitiva Slovenijo med državami CEFTA.

Razvrstitev držav po IMD kriterijih kaže tekom serije let, da globalizacija zmanjšuje nacionalne disparitete v konkurenčnosti in da države s podobnimi rangi tvorijo podobne strukturne oz. razvojno-behavioristične vzorce. Garelli jih razvršča v 10 skupin, torej kar pet vzorcev več kot pri WEF-u. Te skupine so:

- I. ZDA (1): država s sedemletno neprekinjeno rastjo, ki temelji na vrhunski kompetitivnosti v svetu, zahvaljujoč se predvsem privatizaciji, deregulaciji, fleksibilnosti delovnega trga

- in še zlasti velikim investicijam v novo tehnologijo.
- II. Singapur (2), Kitajska-Hongkong (3), Luxemburg (9): te države uspešno nadaljujejo prilagajanje novim razmeram.
 - III. Severna Evropa: Nizozemska (4), Finska (5), Norveška (6), Danska (8), Švica (7), pa tudi Švedska (17) in Avstrija (22), kjer izvoz kapitala v tujino kratkoročno škodi deželni konkurenčnosti. Preseneča, da se konkurenčnost Avstrije z vstopom v EU stalno slabša.
 - IV. Anglosaksonske dežele: Kanada (10), Irska (11), Velika Britanija (12), Nova Zelandija (13) in Avstralija (15), ki ohranjajo konsistentno prilagajanje, začeto z reformami še pred drugimi deželami. Irska nadaljuje vlogo evropskega tigra z atraktivno politiko, problem funta pa utegne slabiti Britanijo.
 - V. Nemčija (14), Japonska (18): IMD ju razvršča v samostojni razvojni vzorec, ker imata mnogo skupnega: agresijo na mednarodnem trgu, dobro znanje, tesno sodelovanje med finančnim in industrijskim sektorjem ter dolgo tradicijo konkurenčnosti. Japonska, še druga pred petimi leti, nakazuje zmedo gospodarstva. Morda bodo reforme finančnega sektorja pretrgale nazadovanje Japonske kot drugega največjega gospodarstva na svetu.
 - VI. Francija (21), Belgija (23), Italija (30) - poseben primer. Francija ima kar 26% zaposlenih v javnem sektorju in visoko nezaposlenost, a vsestransko odpira svoje gospodarstvo mednarodnim trgov. Belgija je po veliki krizi javnih inštitucij soočena z davčnimi reformami v večjezični federalni državi. Italija napreduje v obdobju relativno politične stabilnosti z jasno pripravljenostjo za izvajanje reform, kar priča tudi vstop lire v evro.
 - VII. Vzhajajoče države v Evropi so različne, vendar se njihova konkurenčnost izboljšuje. Španija (27) in Portugalska (29) imata dobro ekonomsko obnovo. Španija je podvzela obsežne strukturne reforme, nujne posebno na trgu dela. Stroški nezaposlenosti so med največjimi v OECD (stopnja brezposelnosti nad 20%). Turčija (33) ima sicer visoko rast, vendar je njena konkurenčnost pod vplivom domače politične scene in težavnimi odnosi z EU. Grčija (36) zaostaja, čeprav ima na obzorju fundamentalne strukturne reforme. Madžarska (28) izkazuje napredek zaradi zaupanja v Evropsko unijo, Poljska (45) znižuje ekonomsko aktivnost, vendar manj kot Češka (38), ki je zamenjala vlado. Izrael (25) v tesni navezanosti na Evropo počasi izboljšuje konkurenčnost. V ta vzorec sodi neocenjena Slovenija, verjetno v rangu okrog 30. mesta, vendar za Madžarsko, ki jo je po eksperimentalni oceni z WEF-ovo metodologijo v letu 1996 še prehitevala.
 - VIII. Vzhodna Azija: laskava, elastična in poceni. To je skupna oznaka za države Tajvan (16), Malezija (20), Koreja (35), Filipini (32), Tajska (39) in Indonezija (40), pri čemer se zlasti

- zadnjih pet resno sooča s problemi prestrukturiranja (bank, financ, infrastrukture).
- IX. Kitajska (24), Indija (41) in Rusija (46): ti trije giganti (skoraj polovica prebivalcev sveta) imajo različne uspehe. Kitajska reformira vlogo države v gospodarstvu in učinkovitost postaja njena prioriteta (8% rast BDP v letu 1997), zato privlači tuje investitorje. Indija omahuje k odprtosti zaradi preteklosti, Rusija pa ima kaotično pot k reformam.
- X. Latinska Amerika: v vzgonu. Čile (26) nadaljuje pot vodeče države Latinske Amerike v konkurenčnosti in to s programom deregulacije, privatizacije in pokojninskega sistema. Argentina (31) se sooča z visoko nezaposlenostjo, težavami davčnega sistema, a napreduje. Brazilija (37) je nekaj mest izgubila, Mehika (34) pa izboljšala s pomočjo finančne beneficije iz ZDA in Kanade. Venezuela (43) ima rahlo izboljšanje, Kolumbija (44) pa nespremenjeno stanje.

Garellijeva sporočila o takem razvrščanju so v funkciji vodenja projekta svetovnega gospodarstva, konkurenčnosti in njegovi uporabnosti, ki se odraža v koriščenju podatkov ugodne lokacije za poslovanje, izvedene na primerjalni oceni komparativne prednosti (i), v optimalni uporabi zmogljivosti pri pospeševanju produktivnosti (ii) in na razvoju interaktivnih in skritih možnosti pri pospeševanju rasti (iii). V tem smislu nakazuje njegov projekt nove meje kompetitivnosti za leto 1998 in je tako pripomoček v poslovnem in državnem odločanju pri investiranju: kje, zakaj, kako. Konkurenčnost se spreminja glede na predhodno leto, saj v letu 1998 glede na predhodno znaša korelacija ranga 46 držav znaša le 0,606. Očitno je, da je korelacija višja (0,87) v prvi polovici držav, ki so že dosegle določen nivo konkurenčnosti (zadnji je Izrael z 10.500 \$ BDP/pc), druga polovica držav, ki se začneja z Avstrijo (!), pa ima hitrejše spreminjanje ranga (0,82). Zato ne preseneča, da Avstrija, ki je v letu 1998 za tri mesta po metodologiji IMD poslabšala rang, skuša dokazati, da njen prehod v Evropo ne spremlja poslabšanje že dosežene konkurenčnosti. Že ta relacija nakazuje, da spremembe v lestvici mednarodne konkurenčnosti za države niso brez politične in ožje strokovne odmevnosti. Ne nazadnje zato, ker se da locirati to zaostajanje na konkretno področje ali še ožje: na vpliv uvedenih ali opuščenih vladnih ukrepov.

3. KRITIKA MERJENJA PO METODI WEF IN IMD - VPRAŠLJIVA MERA IN RAZLAGA SINTEZNEGA DEŽELNEGA RANGA NA OSNOVI MNOŽICE VARIABEL

Metodologije merjenja nacionalnih konkurenčnosti, ki se v relativno kratkem obdobju spreminjajo, že s temi spremembami nakazujejo bodisi probleme neskladanja s teorijo rasti in gospodarskega razvoja (v tem okviru še zlasti s teorijo komparativnih prednosti) bodisi problem primernosti kazalcev za ocenjevanje nacionalne konkurenčnosti. Poseben problem pa je tudi izvedbeno statistične narave, namreč, kako različne kazalce z neenakimi vplivi na nacionalno konkurenčnost predstaviti v sinteznem indeksu oz. rangu.

Če izhajamo iz predstavitve WEF-a, lahko ugotovimo, da je sestava kazalcev z letom 1996 bistveno skrčena in prilagojena novi teoriji rasti, ki središčno pozornost usmerja definiciji konkurenčne sposobnosti. Definiciji, ki omogoča trajno visoko doseganje letne rasti v bruto domačem proizvodu na prebivalca. Skladno s tem pa so bile iz spiska črtana avtokorelirana merila kot tudi tista, ki so že posledica konkurenčne sposobnosti.

Nasprotno pa IMD ostaja konservativen: zaradi primerljivosti letnih serij ostaja na 259 kazalcih, ki so za mednarodne vlagatelje in finančne družbe uporabljive veliko bolj kot sam sintezni kazalec ali rang dežele. Sintezni kazalec v svoji kvaliteti namreč ne ponazarja možnosti za dolgoročno gospodarsko rast, saj je sestava kazalcev nekonsistentna. Nasprotno pa ima WEF-ov CI indeks v sebi preverjeno prognostično kvaliteto, ki je ex post merljiva in za določeno daljše časovno obdobje dobro korelira s povprečno doseženo gospodarsko rastjo v posamezni deželi. Seveda s tem še ni dokazano, da CI indeks že tudi za ex ante potrjuje zanesljivost pri ocenjevanju bodoče gospodarske rasti.

Utemeljenost pri WEF-u uporabljenih kazalcev pa ni le edina prednost v primerjavi z repertoarijem 259 IMD kazalcev. Pri WEF-u gre namreč tudi za previdno uporabljeno tehtanje posameznih variabel, medtem ko IMD pripisuje vsem enako težo.

Seveda gre ravno pri odmeri teže posameznega kazalca v konkretni deželi za veliko mero poenostavljanja, saj vsakemu dejavniku konkurenčnosti (osem družin) ne glede na specifičnost posameznih dežel pripisuje WEF določen in enak družinski ponder. Z drugimi besedami, kljub zelo različni stopnji razvitosti posameznih dežel se izhaja iz enotnega globalnega svetovnega tržišča z idealno mobilnostjo produkcijskih tvorcev, ki šele omogočajo tudi enako vrednotenje njegovih sestavin. Potemtakem bi bilo prav, da tudi rezultate CI smatramo v določeni meri za hipotetične. Vpeljava, čeprav zelo previdna (v ulomkih), nas navaja k sklepu, da se WEF zaveda hipotetičnosti pri vpeljevanju "svetovnega reda" tipa MMF ali WB pri računanju nacionalnih konkurenčnosti. Sedaj uporabljeni ponderji ustrezajo predvsem razvitim gospodarstvom z visoko mednarodno mobilnostjo produkcijskih tvorcev in zato je njihova medsebojna razvrstitev tudi ustreznejša glede nacionalne konkurenčnosti.

Ni torej slučajno, da je najmanjša teža pripisana kazalcem iz družine menedžmenta (1/18) ter družini, ki opisuje kvaliteto pravnih in političnih institucij (1/18). Domneva je, da je ta pri razvitih gospodarstvih zelo transparentna in pod vplivom mobilnosti tudi homogenizirana, kar pa npr. pri tranzicijskih ali deželah v razvoju ne bi mogli predpostavljati. Drugi vzrok temu nizkemu ponderju pa je bolj utemeljen: vsi kazalci iz obeh družin so namreč iz kvalitativnih informacijskih virov, namreč iz ankete okoli 3000 menedžerjev v 58 deželah. Podcenjevanje ali precenjevanje teh "sodil" ima torej pri konstrukciji sinteznega indeksa konkurenčne sposobnosti le manjši vpliv, ki pa vendar vpliva na končno razvrstitev. Kljub temu sodimo, da je razvrščanje

z upoštevanjem ponderjev ustrežnejše kot pa pripisovanje enake teže vsem ponderjem kot je to pri IMD. Končno pa dve tretjini vpliva pripisuje WEF (glej tabelo 3) delu, kapitalu in domačemu gospodarskemu sistemu (odprtost - intervencija).

Ker transparentnost pri oblikovanju sintetičnega indeksa nacionalne konkurenčnosti na podlagi kazalnikov ni natančneje razvidna iz razpoložljivih letopisov WEF-a (1996) oz. IMD (1998), si lahko najbolj plastično ogledamo problematičnost sestave sintetičnega indeksa oz. njegove interpretacijske poenostavitve na primeru naše sosede Avstrije in to za leti 1996 in 1997.

Tabela 3.1: Družinski in skupni rangi Avstrije po metodi WEF in IMD

WEF	Število kazalcev		Rangi			Število kazalcev		Rangi	
	Podatki	Ocene	1996	1997	IMD	Podatki	Ocene	1996	1997
1 Odprtost	4	20	12	35	1 Domače gosp.	25	3	24	27
2 Vlada	10	13	36	40	2 Odprtost	28	12	20	18
3 Finance	9	11	12	26	3 Vlada	22	21	27	26
4 Infrastruktura	7	10	18	29	4 Finance	9	11	14	21
5 Tehnologija	4	14	13	22	5 Infrastruktura	25	5	13	14
6 Menedžment	-	17	25	17	6 Menedžment	20	14	17	21
7 Delo	7	21	28	31	7 Znanost, raziskave	10	10	11	19
8 Civilne institucije	-	8	16	6	8 Človeški faktor	33	11	5	9
Skupaj	41	114	19	27	Skupaj	172	87	16	20

Vir: The World Competitiveness Yearbook 1998, IMD International 1998.

Kaj se je v Avstriji kot članici EU dogajalo v letu 1997, ko je njena konkurenčna sposobnost po WEF-u padla za osem mest, po IMD pa za štiri? Kako se lahko zgodi, da v enem letu pride do drastične spremembe sicer dolgoročno-strukturnih pojavov? Ali je ta padec razpoznaven tudi iz objektivnih podatkov avstrijskega gospodarstva?

WIFO je zbral vse razpoložljive avstrijske kvantitativne podatke gospodarske sposobnosti, ni pa mogel ugotoviti takšnega negativnega odklona in po Pfaffermayru (1997) je Avstrija ocenjena še naprej kot gospodarsko rastišče (Standort) "vrhnega srednjega razreda", pa čeprav je bilo istočasno ugotovljeno, da je ogrožena pod vplivom spremenjenih mednarodnih okvirnih pogojev. V nadaljnjem postopku je bila preizkušena domneva, ali niso kvalitativna opisna merila z odgovori podjetnikov potisnila Avstrijo navzdol, kar bi se moralo odraziti v pričakovanih proizvodnje, naročil, prodajnih cen itd. Vendar je bila ta hipoteza zavržena z mesečnimi (300 podjetij) in letnimi (1000 podjetij) odgovori o konjunkturi. Nasprotno, zaznati je celo rahel konjunktorni razvoj. Vendar pa bi lahko pričakovanja poslabšala prodaja CA Creditanstalta (1997), kar v predstavah menedžerjev lahko sproži zmanjšanje avstrijskega ugleda v svetu (glej tabelo 8, "Vlada", "Financiranje" in "Odprtost" pri WEF). Pa vendar natančnejša analiza rezultatov vprašalnika relativizira to hipotezo, saj se Avstrija skoraj pri vseh posameznih kvalitativnih kazalnikih relativno dobro odreže (Gmeiner, Delovni zvezek 12/1997, Priloga: bilance). Tudi kvantitativni kazalniki ne kažejo kakšnega dramatičnega poslabšanja. Zato je čudno, da WEF uvršča v grupi "Odprtost" Avstrijo v letu 1997 na 35. rang, leto prej pa na 12.! Ali so res postale druge države toliko boljše?

Zato WIFO ob pomanjkanju zadovoljivih dokazov domneva, da je nepričakovano veliko nihanje v enem letu predvsem posledica težavnih metodoloških problemov.

Vzroki za to bi lahko bili: novi vprašalniki WEF-a, spremenjeni anketiranci, pa tudi in predvsem oblikovanje "sintetičnega" indeksa brez primerljive enote oz. da analitična razlaga iz vrstnega

reda ne ustreza zahtevam stroke in to zaradi:

- korelacije med mnogimi variablami iz zbirke 224 indikatorjev pri IMD in delno tudi 155 pri WEF. Izbor torej ni eksplicitno utemeljen in pelje k tehtanju pojava, odvisnega od števila indikatorjev, ne pa od sporočilne vrednosti tistega, ki najbolj reprezentira določen pojav. V taki igri ima pri IMD isto oblikovalno vlogo pri sintetičnem indeksu delovna produktivnost kot vpliv AIDS-a na gospodarstvo;
- metodologija merjenja ima implicitno domnevo, da so za konkurenčnost pri enakih ponderjih enako pomembni vsi indikatorji za sicer različne dežele. Če ne bi bilo tako, pa bi moral vsak imeti za vsako deželo različno specifično težo. Teorija impulza zunanje trgovine pa ravno zagovarja proizvodnjo in menjavo na komparativnih prednostih, ki se v procesu globalizacije samo še pogloblja. Zato je zanesljivost rangov na osnovi enakih - ne istih ponderjev - brez upoštevanja nacionalne strukture stroškov zelo negotova;
- deželno rangiranje izhaja iz iluzije (IMF, WB), da so lahko multidimenzionalni pojavi merljivi v umetnem indeksu. Kot je sicer agregacija in poenostavitev kompleksnih realnih pojavov sicer v empiričnem in v gospodarsko političnem raziskovanju vedno neizogibna, pa vendar obstoje neke meje (Est modus in rebus, sint denique fines). Indeks življenjskih stroškov sloni npr. na tipični enoti, pri merjenju konkurenčnosti pa je ni. Pri metodologiji IMD niso analitično ločeni indikatorji po svoji vplivnosti na konkurenčno sposobnost;
- v nasprotju z naukom teorije mednarodne menjave (ki ni igra ničelne vsote) je lahko rangiranje dežel zavajajoče: da temelji izboljšanje ranga neke dežele na stroških druge dežele, ki je pač ustrezno padla v vrstnem redu. Pa vendar se lahko relativna pozicija dežele ne poslabša, kar pa ne more veljati za njen absolutni dohodkovni nivo. Nerealistično bi bilo domnevati, da so prednosti in slabosti globalne gospodarske dinamike enakomerno porazdeljene. Relativno poslabšanje na konkurenčni moči pa lahko politika vzame za dokaz o izgubljenih možnostih svojega gospodarstva, ki so jih druge dežele očitno lahko bolje izkoristile. Zato je treba presojati pomen konkurenčnega indeksa posamezne dežele predvsem v njegovi analitični vsebini, ne pa toliko v rangu dežele.

4. RAZLOGI IN OMEJITVE ZA VPELJAVO ADAPTIRANEGA SLOVENSKEGA KONCEPTA MERJENJA NACIONALNE KONKURENČNOSTI

Odkar je World Economic Forum (WEC) pred 20 leti razvil svoj koncept za merjenje nacionalne konkurenčnosti in začel objavljati rezultate, med katerimi so zadnja leta tudi ocene treh tranzicijskih držav CEFTE: Češke, Poljske, Madžarske, so vsebolj upravičeni tudi razlogi za oceno Slovenije v primerjavi z drugimi državami. To ne izhaja toliko iz potrebe o poznavanju njenega mesta med njimi kot iz uporabnosti analitike meril. Čeprav merila izhajajo iz ocenjene preteklosti in presoje sedanjosti, pa so izbrana tako, da v kar največji možni meri odražajo deželno zmogljivost za rast in razvoj v naslednjem obdobju štirih, petih let. Sinteza teh meril v sestavljenem indeksu dopolnjuje sicer običajno merilo doseženega ali prognoziranega bruto domačega proizvoda "per capita", saj izraža sposobnost države, da uresničuje to rast in hkrati omogoča natančnejšo alokacijo potencialnih ukrepov zlasti na kritične točke nacionalne konkurenčnosti.

Vsi dokumenti, ki jih je do sedaj odobrila slovenska vlada: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (Približevanje Evropi, rast, konkurenčnost in integriranje), Strategija ekonomskih odnosov s tujino (Od pridruženega do polnopravnega članstva v EU) in Strategija povečanja konkurenčne sposobnosti slovenske industrije, izhajajo iz ključnega cilja večje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva in preko nje tudi razvojnega dohitevanja razvitih evropskih držav. Zato je ocena in analiza tega vektorja v nekem smislu kašipot tudi za presojo in konkretizacija za smernice, ki so bile načrtane z naštetimi strategijami. Le-te so bile tudi izhodišče za nadaljnje delo na področju vključevanja Slovenije v EU (Poročevalec št. 48, 17. okt. 1997, str. 11).

Strategija vključevanja opredeljuje niz usklajenih srednjeročnih ekonomskih in socialnih politik, ki so še potrebne za zaključek ekonomske preobrazbe Slovenije in pripravo gospodarstva za vključitev.

Z vidika sedanjega stanja globalne konkurenčnosti in zlasti nacionalne bilance konkurenčnosti Slovenije (str. 12) se da preveriti, ali je analiza stanja in potrebnih ukrepov za izboljšanje mednarodne konkurenčnosti kanalizirana prioritarno v tiste točke, ki so najbolj odmaknjene od zaželenih standardov in trenutno tudi najbolj potiskajo Slovenijo stran od razvojnega vzorca z višjo narodnogospodarsko konkurenčnostjo.

Vendar pa je treba ob tem ugotoviti, da je preveritev načrtanih ukrepov ekonomske politike s stališča razvojnega vzorca evropskih in neevropskih šele nastajajočih tržnih gospodarstev preveč univerzalna in ne specifično evropska.

Poznavanje metodologije WEF-a in IMD in rezultatov globalne konkurenčnosti dežel omogoča, da presodimo, ali je (1) možno in (2) smiselno uporabljati njun indeks, predvsem pa merila globalne konkurenčnosti Slovenije, tudi kot vhodne dejavnike v ex ante ocenjevanju scenarijskega srednjeročnega razvoja. Obstoječa Strategija gospodarskega razvoja (SGRS) se je namreč v svojih dveh scenarijih gospodarskega razvoja Slovenije (do leta 2000, sicer pa velja dogovor o letnem podaljševanju skladno s Proračunskim memorandumom) omejila na opredelitev vloge države v slovenskem gospodarskem razvoju oz. na temeljni okvir za odločanje in delovanje drugih subjektov gospodarskega, socialnega in političnega razvoja. Zavestno ni identificirala sektorskih dejavnosti in panog, ki bi bile predmet selektivne državne prioritete politike. Podobno tudi globalna konkurenčnost ne zahaja v panožna področja, ampak v ocenjevanje sposobnosti sestavin gospodarskega razvoja, ki se izkazuje v rasti BDP/pc kot rezultatu.

SGRS ne opredeljuje posebej konkurenčnih prednosti Slovenije. Le-te naj bi bile namreč implicitno opredeljene z vsebino celotnega dokumenta. Za dohitevanje povprečja evropskih držav v gospodarski razvitosti dopušča možnost posnemanja in prenosa razvojnih dejavnikov iz razvitejših držav. Način takega dohitevanja je večja konkurenčnost na osnovi stabiliziranih makroekonomskih razmer ter razvijanja dejavnikov gospodarskega razvoja.

Scenarij + v SGRS predvideva ugodno mednarodno okolje, ki posledično spodbuja tudi prilagajanje ekonomskega sistema in gospodarsko-socialne strukture evropskim standardom in bi s stopnjo 5.5 realne rasti BDP bil sposobnejši za konkurenco znotraj enotnega gospodarstva. Tak razvojni scenarij je podprt tudi z novimi državnimi investicijskimi programi, ki naj bi bili usmerjeni (SGRS, str. 51):

- v izobraževanje;
- v tehnološki razvoj;
- v raziskovalno in razvojno dejavnost ter
- v gospodarsko infrastrukturo.

Naštete prednosti so lahko indikacija za ocenjevanje pomena (ponderacije) posameznih sestavin pri konstrukciji konkurenčnega indeksa Slovenije.

Počasnejše strukturne reforme ob neugodnem zunanjem okolju rezultirajo v minus scenariju SGRS (2.8% BDP). Opredeljene so tudi ključne bilančne predpostavke za oba scenarija in izpostavljen je tudi pomen visoke ravni podjetništva.

Opredeljevanje za aktivno politiko bi bilo s stališča usmerjanja nacionalne (sin)ergije bolj podkrepljeno, če sta znana izhodišče in cilj: ne samo s scenarijem mednarodnega okolja in potrebnega notranjega prestrukturiranja, temveč njunih sestavin, ki "razstavljene" pripeljejo do kritičnih točk in smeri za njihovo sanacijo. Če so te sestavine v izhodišču primerljive z nekaterimi državami (v SGRS je nakazano le bližanje rezultatov k Irski in Španiji in prehitevanje Portugalske in Grčije v scenariju +), potem se ob poznavanju WEF in IMD metodologij ter rezultatov globalne konkurenčnosti *odprejo dodatne analitične in prognostične sposobnosti* za sumarne, a v analitičnih podlagah tudi zelo podrobno razstavljive vhodne elemente (predpostavke) za načrtovano rast. Ti lahko meritorno dokumentirajo (ali spreminjajo) strukturne oz. stroškovne agregate v BDP. Ne nazadnje tudi zaradi primerjalnih možnosti z drugimi gospodarstvi podobnega razvojnega vzorca in instrumentarija, ki so ga uporabile v preteklosti. To še zlasti velja za skupine meril s področja odprtosti gospodarstva, razvoja finančnega trga, kvalitete poslovnega managementa in ne nazadnje tudi kvalitete pravnih in političnih institucij. Ravno na teh področjih smo po eksperimentalni oceni (gl. pogl. 2) šibki glede na povprečno mesto Slovenije, najbolj pa pri razvoju finančnega trga in kvaliteti pravnih in političnih institucij. Če naj Slovenija postane "atraktivna in konkurenčna za umestitev gospodarskih dejavnosti z nizkim deželnim rizikom" (SGRS, str. 81), lahko to izboljša deželni riziko ravno v sestavinah "pristopa na trg financ" ter v sestavinah pravnih in političnih institucij.

V decembru 1998 predstavljeni projekt FIAS-a "Slovenia - Promoting Foreign Direct Investment" poudarja namreč ravno prioriteto odprave kritičnih točk na teh sestavinah. Kako pomembna je medsebojna povezanost nacionalnega okolja in proizvodnih dejavnikov, pa je razvidno tudi iz matrike rangiranih sestavin v globalni konkurenčnosti. Država v urejeni pravni indistitucionalni zgradbi po empiriki 12 držav najtesneje oblikuje tudi tekmovalno gospodarsko svobodo (korelacijski koeficient 0.861).

Iz teh razlogov je pomembno, da kljub pomanjkanju globalnih podatkov iz pravno institucionalnega področja - WEF uporablja zgolj ocene iz ankete - tega področja ne zanemarimo pri konceptu merjenja nacionalne konkurenčnosti. Razviti je potrebno torej merljiv sistem s

Tabela 4.1: Matrika rangiranih vplivov sestavin v deželni (globalni) konkurenčnosti 12 EU dežel: Danske, Finske, Nizozemske, Avstrije, Irske, Španije, Portugalske, Slovenije, Češke, Grčije, Poljske, Madžarske

Vpliv iz	Odprtost	Intervencije	Finančni trg	Infrastruktura	Tehnologija	Management	Delovni trg	Pravne institucije	Gosp. svoboda*
Odprtost		0.507	0.861	0.769	0.661	0.538	0.448	0.741	0.636
Intervencije	0.507		0.472	0.291	0.049	-0.115	0.808	0.231	0.186
Finančni trg	0.861	0.472		0.806	0.724	0.601	0.453	0.735	0.728
Infrastruktura	0.769	0.291	0.806		0.843	0.847	0.256	0.909	0.832
Tehnologija	0.661	0.049	0.724	0.843		0.934	0.248	0.829	0.654
Management	0.538	-0.115	0.601	0.847	0.934		0.098	0.875	0.769
Delovni trg	0.448	0.808	0.453	0.256	0.248	0.098		0.341	0.255
Pravne inst.	0.741	0.231	0.735	0.909	0.829	0.875	0.341		0.861
Gosp. svoboda*	0.636	0.186	0.728	0.832	0.654	0.769	0.255	0.861	

Vir: P.Gmeiner: Globalna konkurenčnost Slovenije - eksperimentalna ocena njenih prednosti in slabosti po metodi Svetovnega ekonomskega foruma; ZMAR, Delovni zvezek št. 12/letnik VI/1998. *Indeks ekonomske svobode je sestavljen iz 25 meril in je povzet iz Interim Reporta 1998. Avtorja James Gwartney (Florida) in Robert Lawson (Ohio)

Opomba: Koefficienti ranga v višini 0.99-0.80 so znaki tesne povezave, v višini 0.29 in manj pa zelo šibki. Znak - pomeni obstoj negativne korelacije.

pomočjo razpoložljivih podatkov iz pravno institucionalne dinamike. Izhodišča za domači koncept merjenja slovenske konkurenčne sposobnosti naj bi po zasnovi kar najbolj približala rezultat (razporeditev) Slovenije tistemu, ki ga omogoča metodologija WEF-a, ne da bi bilo potrebno oceniti vsa merila in izvesti vse predpisane in tudi drage postopke. Ti sicer razširijo informativno okolje zlasti za individualne odločitve mednarodnih financ in podjetnikov, na drugi strani pa niso odločilni za samo temeljno sintezno oceno in razporeditev v lestvici.

Upošteva se kritične razloge iz tretjega poglavja, zlasti pa še:

- nedoslednega izbora spremenljivk in s tem pojava avtokorelacije med posameznimi merili,
- ocenjevanja meril (bolje "sodil") brez kvantitativno določene podatkovne osnove v lestvici 1 do 6 oz. 1 do 10,
- ocenjevanja sodila na podlagi vzorca menedžerjev s pomočjo partnerskih institutov v posameznih deželah,
- ponderskega sistema s predpostavko delovanja globalnega svetovnega gospodarstva, brez specifičnega vrednotenja glavnih proizvodnih dejavnikov dežele oziroma skupine dežel podobnega razvojnega vzorca,
- slabega poznavanja (tudi zaradi nereprezentativnih vzorcev) razmer in sposobnosti v posameznih deželah

smo koncept merjenja slovenskega konkurenčnosti zastavili na znatno zmanjšanem številu meril in to zgolj kvantitativne narave. Pri tem je dana prednost WEF-ovim merilom, ki predstavljajo nedvoumen prispevek k povečanju konkurenčnosti, morajo pa biti istočasno statistično zajeti. Ker dajejo WEF-ova merila veliko pozornost kvalitativnim ocenam ("sodilom"), smo jih v posameznih skupinah nadomestili s kvantitativnimi merili po IMD. Če tudi teh ni ali pa jih je nezadostno število, smo razvili lasten sistem merjenja na podlagi kvantitativnih podatkov, ki jih spremljamo v Sloveniji.

Tabela 4.2: Pregled vključenih kvantitativnih meril iz WEF in IMD metodologije za testiranje slovenske konkurenčne sposobnosti

Družina	Merila število	WEF Ponderji	IMD Število	NOVA Število	SKUPAJ Število	Ponderji
Odprtost	2	1/6	6	0	8	13.5
Vlada	6	1/6	1	0	7	13.5
Finance	6	1/6	1	0	7	12.5
Infrastruktura	4	1/9	4	0	8	11.5
Tehnologija	3	1/9	6	0	9	16.5
Menedžment	0	1/18	7	0	7	10.0
Delo	4	1/6	5	0	9	12.5
Pravne civilne institucije	0	1/18	1	6	7	10.0
SKUPAJ	25	1	31	6	62	100.0

Vir: The World Competitiveness Yearbook 1998, IMD International 1998.

5. IZBOR KVANTITATIVNIH MERIL ZA MERJENJE NACIONALNE KONKURENČNOSTI NA VZORCU 12 DRŽAV S POMOČJO STANDARDNE MERE VARIACIJE

5.1. Izbor meril

Na podlagi v prejšnjih poglavjih opredeljenih razlogov in omejitev so bila izbrana naslednja merila, katerih terminologijo ohranjamo v izvorniku ne le zaradi težav pri prevajanju, temveč zaradi olajšanja komunikacije pri tujih interesentih kot smo to storili tudi ob priliki eksperimentalne ocene Slovenije po metodologiji WEF-a (Delovni zvezek 12/1998). Prevedena so tudi merila oziroma skupine "Civil institutions", ki smo jih sicer oblikovali v ZMAR na podlagi kvantitativnih podatkov SURS-a in Poročila o delu varuha.

Tabela 5.1: Factro 1 - OPENNESS

1.01 (1.02 WEF) Average tariff rate , latest available years	1.05 (2.18 IMD) Imports of goods and services, Tendency to import , Percentage change of GDP in US\$ minus percentage change of imports in US\$, Latest 5 years average
1.02 (1.04 WEF) Index of misalignment of real exchange rate	1.06 (2.19 IMD) Exchange rate, Terms of trade index , Unit value of exports over unit value of imports (1990 - 100), Average 1993 - 1996
1.03 (2.06 IMD) Current account balance , Percentage of GDP	1.07 (2.38 IMD) Trade to GDP ratio , Exports + Imports divided by GDP x 2
1.04 (2.12 IMD) Export of goods and services, Export market diversification , Percentage of export market value dominated by top 3 destination countries	

Tabela 5.2: Factor 2 - GOVERNMENT

2.01 (2.01 WEF) General government spending , % of GDP	2.05 (2.07 WEF) Marginal income tax rate paid by the average worker
2.02 (2.02 WEF) Government - controlled production , % of GDP, Latest 4 years average	2.06 (2.08 WEF) Value added tax rate
2.03 (2.04 WEF) Value of state-provided pension benefits , % per capita GDP	2.07 (2.10 WEF) Inflation , Percentage change in consumer price index
2.04 (2.06 WEF) Average corporate tax rate	2.08 (3.37 IMD) Government subsidies, to private and public companies , percentage of GDP

Tabela 5.3: Factor 3 - FINANCE

3.01 (3.01 WEF) Banking sector assets , % of GDP, Latest 5 years average	3.05 (3.08 WEF) Gross national saving , % of GDP
3.02 (3.03 WEF) Interest rate spread, loan rate - deposit rate	3.06 (3.09 WEF) Change in gross national savings , % of GDP, Latest 5 years average
3.03 (3.05 WEF) Country credit rating	3.07 (4.12 IMD) Value traded on stock markets , US\$ per capita, Average 1995 - 1997
3.04 (3.06 WEF) Gross domestic investment , % of GDP	

Tabela 5.4: Factor 4 - INFRASTRUCTURE

4.05 (4.01 WEF) Road density , km per million persons	4.05 (5.05 IMD) Air transportation , Number of passengers carried by main companies
4.06 (4.02 WEF) Rail density , km per million persons	4.06 (5.07 IMD) Electricity costs for industrial clients , US\$ per kwh
4.07 (4.05 WEF) Investment in telecommunications , per inhabitant (US\$)	4.07 (5.17 IMD) Telephone lines , Number of main lines in use per 1000 inhabitants
4.08 (4.06 WEF) Cellular mobile telephone subscribers , Per 1,000 inhabitants	4.08 (4.19 IMD) International telephone costs , US\$ per 3 minutes in peak hours to USA (for USA to Europe)

Tabela 5.5: Factor 5 - TECHNOLOGY

5.01 (5.01 WEF) Computers per capita	5.06 (5.29 IMD) Greenhouse index , Carbon heating equivalents in metric per capita
5.02 (5.02 WEF) Spending on R&D , % of GDP	5.07 (5.30 IMD) Carbon dioxide emissions , CO ² emissions from industrial processes in metric tons per one million US\$ of GDP
5.03 (5.04 WEF) Patents granted , Per 1,000 labor force	5.08 (7.04 IMD) Total R&D personnel nation-wide , Full time work equivalent (FTE)
5.04 (5.20 IMD) Industrial robots , Estimated operational stock	5.09 (7.05 IMD) Total R&D personnel in business enterprise , Full time work equivalent
5.05 (5.22 IMD) GDP and energy consumption , Real GDP growth minus energy consumption growth, Latest 3 years average	

Tabela 5.6: Factor 6 - MANAGEMENT

6.01 (6.03 IMD) Overall productivity (PPP) growth , Percentage change of real GDP per person employed	6.05 (6.13 IMD) Compensation levels , Total hourly compensation for manufacturing workers (wage plus supplementary benefits) in US\$
6.02 (6.08 IMD) Agricultural productivity , Related GDP per person employed in agriculture	6.06 (6.17 IMD) Remuneration of management , Annual Gross Salary in US\$
6.03 (6.09 IMD) Productivity in industry (PPP) , Related GDP per person employed in industry	6.07 (6.27 IMD) Industrial disputes , Working days lost per 1,000 inhabitants per year, Latest 3 years average
6.04 (6.12 IMD) Productivity in services , Related GDP per person employed in services,	

Tabela 5.7: Factor 7 - LABOUR

7.01 (7.03 WEF) Unemployment rate	7.06 (8.17 IMD) Employment prospects , Growth in employment / growth in active population
7.02 (7.05 WEF) Labour tax wedge	7.07 (8.24 IMD) Higher education enrolment , Percentage of 20-24 year-old population enrolled in higher education, including vocational schools, adult education programs, two-year community colleges and distant education centers
7.03 (7.06 WEF) Average years of primary schooling , In the population over age 15	7.08 (8.28 IMD) Public expenditure on education , US\$ per capita
7.04 (7.07 WEF) Average years of secondary schooling , In the population over age 15	7.09 (8.39 IMD) Income distribution , Percentage of household incomes going to lowest 20% of households
7.05 (8.04 IMD) Dependency ratio , Population under 15 and over 64 years old, divided by active population (15 to 64 years)	

Tabela 5.8: Factor 8 - CIVIL INSTITUTIONS

8.01 Persons convicted of crimes against life and body , per 100,000 inhabitants	8.05 Violations of legal business , convicted persons per 100,000 inhabitants
8.02 Constitutional complaints , per 100,000 inhabitants	8.06 Number of cases solved in civil, economic and administrative disputes per judge
8.03 Complaints related to violations of basic human rights and poor exercise of public authority , per 1,000 inhabitants	8.07 Country risk in the category of 'Political Changes' , September's rank compared to a year earlier, in per cent
8.04 Complaints received by the ombudsman related to administrative issues , per cent in total	

Že pri izboru držav smo stremeli za oblikovanje skupine držav (samo evropske, po možnosti manjše države), ki ne razpolagajo z občutno preferenco enega ali dveh razvojnih dejavnikov (Švica, Norveška). Če pa so države večje, naj se razporede glede na BDP v normalni krivulji, po možnosti naj vsaj parcialno homogeno (t.j. po 4 države) zastopajo podobno preteklost kot je bilo socialistično gospodarstvo in transformacija), dalje članice EU z nižjim BDP na prebivalca in članice z razvitim tržnim gospodarstvom (Belgija, Danska, Finska, Avstrija). Med 12 državami so razlike, še večje med družinami, največje pa deželne razlike posameznih meril. Variabilnost je izraz delovanja posamičnih vplivov različnih vzrokov in jo je potrebno izmeriti s pomočjo parametrov.

Ker absolutne mere variacij zaradi različnosti pojavov ne moremo uporabljati, uporabimo relativne, ki omogočajo primerjavo med seboj raznovrstnih pojavov in podatkov na različnih ravneh. Konsolidirane rezultate omogoča standardna mera deviacije (SMD), ki odlikuje relativne difference med deželami oz. prisoja glede na njih vsaki deželi določen rang.

$$SMD = \frac{(x_i - \bar{x})}{\delta}$$

$$\delta = \frac{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}}{N}$$

pri čemer je:

- x_i originalen podatek določenega merila v deželi i
- \bar{x} aritmetična sredina istovrstnih meril, kjer je $N=12$ držav

Možne so tudi drugačne "konsolidirane" razvrstitve. Tako je npr. Interim Report 1998/99 pri razvrščanju dežel po gospodarski svobodi (25 meril za 121 držav) uporabil merilo $(x_{max} - x_i) : (x_{max} - x_{min})$, pomnožen z 10.

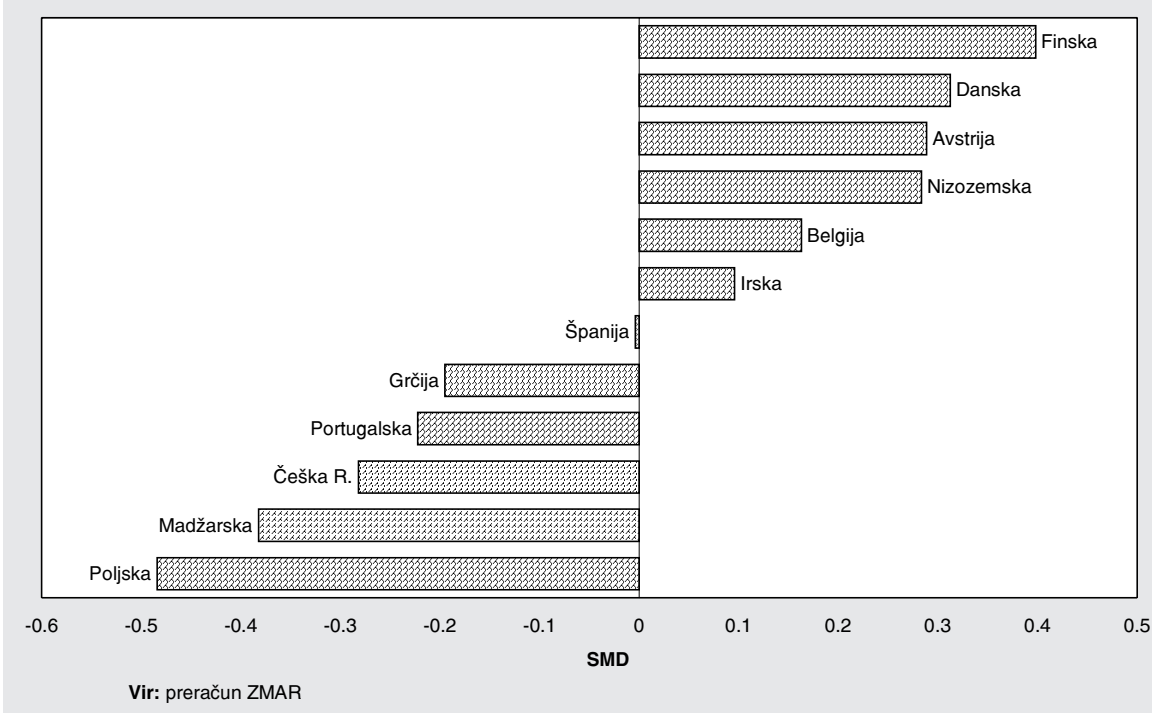
Uporaba standardne mere variacije daje po našem mnenju zaradi upoštevanja vseh možnih odklonov realnejše rezultate.

5.2. Testiranje na vzorcu 12-ih držav

Za dvanajst evropskih držav smo zbrali 62 kazalcev združenih v osem družin po metodologiji WEF in IMD, jih ovrednotili s pomočjo standardne mere variacije (SMD), tako omogočili izračun konsolidirane globalne konkurenčnosti in vrstni red držav.

Seštevek SMD osmih družin razvrsti na prvo mesto Finsko, sledita ji Danska in Avstrija. Irska zaseda šesto mesto, vse tri tranzicijske države so se uvrstile na zadnja tri mesta, pred njimi so manj razvite članice EU (Španija, Grčija, Portugalska). Omenjeni izračun ne kaže razlik med ponderacijo in neponderacijo SMD posameznih družin.

Slika 5.1: Globalna konkurenčnost

Izračun diferenc med posameznimi SMD-ji kaže na največjo razliko pri sedmem oz. osmem mestu, ki ga zasedata Španija in Grčija (50% vrednost SMD), najnižja razlika pa je med Avstrijo in Nizozemsko na tretjem oz. četrtem mestu (2% vrednost SMD) ter Dansko in Avstrijo (8% vrednost SMD) na drugem oziroma tretjem mestu. Rangiranje, ki je v razvrščanju držav običajno, se izkaže v meddržavnih razlikah SMD veliko bolj precizno pri opredeljevanju mesta posamezne države.

Tabela 5.9: Izračun globalne konkurenčnosti ob uporabi SMD

	I. ODPR- TOST	II. VLADA	III. FINAN- CE	IV. INFRA- STRUK- TURA	V. TEHNO- LOGIJA	VI. MANA- GEMENT	VII. DELO	VIII. CIVILNE INSTI- TUCIJE	seštevek SMD	povpre- čje SMD	pond. sešt. SMD	povpre- čje pond SMD	rang
Ireland	0.4751	-0.0187	-0.2833	0.3894	-0.2832	0.1104	0.2048	0.3493	0.9439	0.1180	0.0958	0.0120	6
Spain	-0.1279	-0.5262	0.3997	0.0284	0.4142	0.0940	-0.0126	-0.4500	-0.1804	-0.0225	-0.0039	-0.0005	7
Portugal	-0.0893	-0.5576	0.4031	-0.6978	-0.5157	-0.1545	0.2389	-0.3446	-1.7174	-0.2147	-0.2223	-0.0278	9
Poland	-1.0001	0.3010	-0.7887	-0.9284	-0.2286	-0.0897	-0.3327	-0.9616	-4.0287	-0.5036	-0.4842	-0.0605	12
Czech R.	-0.8836	0.0771	0.1720	-0.4882	-0.3479	0.1008	-0.3097	-0.5222	-2.2017	-0.2752	-0.2818	-0.0352	10
Belgium	0.3421	-0.0540	0.3804	0.0402	0.1421	0.4474	-0.0519	0.1026	1.3489	0.1686	0.1630	0.0204	5
Greece	0.3405	-0.3793	-0.3529	-0.0445	-0.6971	-0.3006	0.2255	-0.2373	-1.4457	-0.1807	-0.1951	-0.0244	8
Austria	0.0547	0.1312	0.8689	0.4720	0.3827	-0.0282	-0.0430	0.4561	2.2943	0.2868	0.2885	0.0361	3
Hungary	-0.5426	0.5222	-0.9037	-0.2177	-0.2414	-0.2897	-0.4292	-1.1902	-3.2923	-0.4115	-0.3822	-0.0478	11
Netherlands	0.3867	-0.0784	0.5180	0.1927	0.5600	0.1034	-0.1346	0.6909	2.2386	0.2798	0.2835	0.0354	4
Finland	0.5481	-0.0210	-0.1985	0.7538	0.5864	-0.1289	0.4536	1.2438	3.2373	0.4047	0.3980	0.0497	1
Denmark	0.4837	0.4951	-0.2149	0.4389	0.1083	0.1355	0.3125	0.8629	2.6220	0.3277	0.3125	0.0391	2

Vir: The World Competitiveness Yearbook 1998, IMD International 1998.; preračuni ZMAR.

Manj natančen izračun je sicer mogoč tudi z rangiranjem SMD, izračunom povprečnih družinskih ponderiranih rangov ter njihovo ponovno rangiranje. Na prva tri mesta se tudi tu uvrščajo Finska, Danska in Avstrija. Nekoliko bolje kot v primeru rangiranja vsote SMD sta se uvrstili Portugalska in Češka, za dve mesti slabše pa se je uvrstila Grčija. Omenjena razvrstitev je le malenkost drugačna od le te v primeru rangiranja neponderiranih rangov.

Tabela 5.10: Izračun globalne konkurenčnosti ob uporabi rangiranja

	I. ODPR- TOST	II. VLADA	III. FINANCE	IV. INFRA- STRUK- TURA	V. TEHNO- LOGIJA	VI. MANA- GEMENT	VII. DELO	VIII. CIVILNE INSTI- TUCIJE	Povprečje rangov	Rang	Pond. povp. Rangov	Rang
Ireland	3	6	9	4	9	3	5	5	5.12	6	5.71	6
Spain	9	11	4	7	3	6	6	9	5.75	7	6.75	7
Portugal	8	12	3	11	11	10	3	8	7.25	9	8.33	8
Poland	12	3	11	12	7	8	11	11	7.87	10	9.21	12
Czech R.	11	5	6	10	10	5	10	10	7.00	8	8.46	9
Belgium	5	8	5	6	5	1	8	6	4.87	5	5.59	5
Greece	6	10	10	8	12	12	4	7	7.87	10	8.71	10
Austria	7	4	1	2	4	7	7	4	3.62	3	4.47	3
Hungary	10	1	12	9	8	11	12	12	8.12	12	9.14	11
Netherlands	4	9	2	5	2	4	9	3	4.25	4	4.73	4
Finland	1	7	7	1	1	9	1	1	3.37	2	3.36	1
Denmark	2	2	8	3	6	2	2	2	3.12	1	3.52	2

Vir: The World Competitiveness Yearbook 1998, IMD International 1998.; preračuni ZMAR.

Primerjava našega izračunanega ranga ob uporabi SMD za 62 meril z rangom WEF, ki uporablja 155 meril, kaže na zelo tesno korelacijo, saj Spearmanov koeficient ranga znaša 0.958. Do največje razlike prihaja v primeru Grčije, ki je v našem izračunu na osmem, WEF pa jo uvršča na deseto mesto. Belgija, Irska in Španija so v obeh primerih razvrščene na peto, šesto oz. sedmo mesto. Razvrstitev preostalih držav je različna le za eno mesto.

Primerjava bruto domačega proizvoda na prebivalca z izračunom globalne konkurenčnosti kaže ob izračunu Spearmanovega koeficienta nekoliko nižjo korelacijo ranga (0.903). Razlike rangov izhajajo pretežno kot posledica izbora in uspešnosti politike pri vodenju gospodarstva. Finska, vodeča pri izračunu globalne konkurenčnosti, je v razvrstitvi po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca še na petem mestu. Belgija, druga po bruto domačem proizvodu na prebivalca pa se v okviru izračunane globalne konkurenčnosti uvršča na peto mesto. Prva preferira konkurenčnost, druga pa ekonomijo obsega. Primerjava razvrščanja po obeh kazalcih za Dansko, Grčijo in Portugalsko kaže na razliko le za eno mesto, preostale države pa se po obeh kriterijih razvrščajo na isto mesto.

5.2.1. Bilance prednosti in slabosti 12 držav

Na osnovi izračunanih SMD-jev smo za vseh dvanajst držav pripravili tudi bilance nacionalnih konkurenčnosti, ki na levi strani izkazujejo prednostna merila, na desni pa merila, ki predstavljajo slabosti posamezne države pri ugotavljanju konkurenčnosti. V razporeditev leve in desne strani so zajeti le SMD-ji, katerih vrednost je nižja od -0.5 oz višja od 0.5 . To pomeni, da smo razporedili več kot polovico vseh vrednosti populacije.

Tabela 5.11: National competitiveness balance sheet - Finland

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1	Exchange rate, Terms of trade index	10
Index of misalignment of real exchange rate	1	Trade to GDP ratio	8
Current account balance	3		
Export of goods and services	1		
Government			
Inflation	1	General government spending	11
Average corporate tax rate	2	Government subsidies	9
Finance			
		Gross domestic investment	12
		Value traded on stock markets	8
Infrastructure			
Raio density	1	International telephone costs	10
Investment in telecommunications	2		
Cellular mobile telephone subscribers	1		
Electricity costs for industrial clients	1		
Telephone lines	2		
Technology			
Computers per capita	1		
Spending on R and D	1		
Patents granted	1		
Carbon dioxide emissions	3		
Management			
Agricultural productivity	3	Overall productivity	11
Productivity in industry	2	Compensation levels	9
		Industrial disputes	12
Labour			
Average years of primary schooling	2	Unemployment rate	11
Average years of secondary schooling	2	Public expenditure on education	8
Income distribution	4		
Higher education enrollment	1		
Civil institutions			
Anty trust laws	3		
Environment laws and competitiveness	2		
The political system	1		
Justice	1		
Security	2		
Tax evasion	4		
Product liability	1		
Access to property	3		

Tabela 5.12: National competitiveness balance sheet - Denmark

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1		
Index of misalignment of real exchange rate	2		
Export of goods and services	3		
Imports of goods and services	3		
Exchange rate, Terms of trade index	3		
Government			
Government-controlled production	2	General government spending	12
provided pension benefits	2	Value added tax rate	11
Inflation	4	Marginal income tax rate paid by the average worker	12
		Government subsidies	12
Finance			
Country credit rating	3	Gross domestic investment	10
Change in gross national savings	3	Gross national saving	11
Infrastructure			
Road density	3		
Cellular mobile telephone subscribers	2		
Telephone lines	1		
Technology			
Computers per capita	2	Greenhouse index	12
Spending on R and D	3		
Carbon dioxide emissions	2		
Management			
Agricultural productivity	2	Compensation levels	10
Productivity in services	3		
Labour			
Average years of primary schooling	1	Average years of secondary schooling	10
Income distribution	2		
Dependenci ratio	4		
Civil institutions			
Justice	3		
Security	1		
Tax evasion	1		
Product liability	3		
Access to property	1		

Tabela 5.13: National competitiveness balance sheet - Austria

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1		
Government			
		Marginal income tax rate paid by the average worker	10
		Government subsidies	10
Finance			
Banking sector assets	2	Value traded on stock markets	10
Interest rate spread	3		
Country credit rating	2		
Gross domestic investment	3		
Gross national saving	1		
Infrastructure			
Road density	2	Electricity costs for industrial clients	11
Rail density	4		
Investment in telecommunications	1		
International telephone costs	3		
Technology			
Spending on R and D	4		
Patents granted	2		
Greenhouse index	4		
Carbon dioxide emissions	1		
Management			
Productivity in services	4	Agricultural productivity	8
Industrial disputes	1	Compensation levels	11
Labour			
Unemployment rate	2	Labor tax wedge	10
Higher education enrollment	3	Average years of primary schooling	10
Civil institutions			
Anty trust laws	4	Environment laws and competitiveness	12
The political system	3		
Justice	2		
Security	3		
Tax evasion	2		

Tabela 5.14: National competitiveness balance sheet - Netherland

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1		
Government			
		Marginal income tax rate paid by the average worker	10
		Government subsidies	10
Finance			
Banking sector assets	2	Value traded on stock markets	10
Interest rate spread	3		
Country credit rating	2		
Gross domestic investment	3		
Gross national saving	1		
Infrastructure			
Road density	2	Electricity costs for industrial clients	11
Rail density	4		
Investment in telecommunications	1		
International telephone costs	3		
Technology			
Spending on R and D	4		
Patents granted	2		
Greenhouse index	4		
Carbon dioxide emissions	1		
Management			
Productivity in services	4	Agricultural productivity	8
Industrial disputes	1	Compensation levels	11
Labour			
Unemployment rate	2	Labor tax wedge	10
Higher education enrollment	3	Average years of primary schooling	10
Civil institutions			
Anty trust laws	4	Environment laws and competitiveness	12
The political system	3		
Justice	2		
Security	3		
Tax evasion	2		

Tabela 5.15: National competitiveness balance sheet - Belgium

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1	Imports of goods and services, Tendency to import	10
Current account balance	2		
Exchange rate, Terms of trade index	1		
Trade to GDP ratio	2		
Government			
Government-controlled production	1	Average corporate tax rate	8
Inflation	2	Government subsidies	11
Finance			
Banking sector assets	3	Gross domestic investment	8
Country credit rating	4	Value traded on stock markets	12
Gross national saving	4		
Change in gross national savings	1		
Infrastructure			
		Rail density	10
Technology			
		GDP and energy consumption	8
Total R and D personnel in business enterprise	4	Greenhouse index	9
Management			
Agricultural productivity	1	Compensation levels	12
Productivity in industry	1		
Productivity in services	2		
Labour			
		Public expenditure on education	11
Civil institutions			
Anty trust laws	1	Environment laws and competitiveness	11
Product liability	4	Tax evasion	8
Access to property	4		

Tabela 5.16: National competitiveness balance sheet - Ireland

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1		
Trade to GDP ratio	1		
Government			
General government spending	1	Value of state-provided pension benefits	10
Government subsidies	4	Average corporate tax rate	10
Finance			
Change in gross national savings	2	Interest rate spread	10
		Banking sector assets	11
		Gross domestic investment	11
		Value traded on stock markets	11
Infrastructure			
Road density	1		
International telephone costs	2		
Technology			
Computers per capita	4	Patents granted	9
		Total R and D personnel nationwide	12
		Total R and D personnel in business enterprise	10
		Greenhouse index	9
Management			
Productivity in services	1	Productivity in industry	12
Labour			
Labor tax wedge	3	Dependenci ratio	12
Income distribution	3		
Employment prospects	1		
Public expenditure on education	1		
Civil institutions			
Environment laws and competitiveness	1	Anti trust laws	10
Justice	4	The political system	9
Tax evasion	3		
Access to property	2		

Tabela 5.17: National competitiveness balance sheet - Spain

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1	Index of misalignment of real exchange rate	10
Exchange rate, Terms of trade index	2	Trade to GDP ratio	11
Government			
General government spending	2		
Value added tax rate	1		
Finance			
Interest rate spread	2	Value traded on stock markets	9
Change in gross national savings	4		
Infrastructure			
Road density	1	Rail density	8
		Cellular mobile telephone subscribers	10
		Electricity costs for industrial clients	10
Technology			
Industrial robots	1	Spending on R and D	9
Total R and D personnel nationwide	2	Patents granted	10
Total R and D personnel in business enterprise	2	GDP and energy consumption	12
Greenhouse index	3		
Carbon dioxide emissions	3		
Management			
Productivity in industry	4	Overall productivity growth	12
Remuneration of management	1	Industrial disputes	10
Labour			
Labor tax wedge	4	Unemployment rate	12
Employment prospects	2	Average years of primary schooling	9
Higher education enrollment	4		
Public expenditure on education	2		
Civil institutions			
Environmental and competitiveness	4	Justice	9
		Tax evasion	12
		Access to property	10

Tabela 5.18: National competitiveness balance sheet - Greece

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1	Current account balance	11
Index of misalignment of real exchange rate	3	Trade to GDP ratio	12
Export of goods and services	2		
Imports of goods and services, Tendency to import	1		
Government			
Government-controlled production	3	Value of state-provided pension benefits	9
Value added tax rate	4		
Marginal income tax rate paid by the average worker	1		
Government subsidies	1		
Finance			
Value traded on stock markets	2	Banking sector assets	10
		Interest rate spread	12
		Country credit rating	10
Infrastructure			
Electricity costs for industrial clients	3	Rail density	11
Telephone lines	4		
International telephone costs	4		
Technology			
		Computers per capita	8
		Spending on R and D	12
		Patents granted	11
		Total R and D personnel nationwide	11
		Total R and D personnel in business enterprise	12
		GDP and energy consumption	10
Management			
		Industrial disputes	11
Labour			
Labor tax wedge	1	Higher education enrollment	8
Dependenci ratio	3		
Civil institutions			
		The political system	10
		Product liability	9

Tabela 5.19: National competitiveness balance sheet - Portugal

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Average tariff rate	1	Index of misalignment of real exchange rate	11
Imports of goods and services	2	Export of goods and services, Market diversification	10
		Trade to GDP ratio	9
Government			
General government spending	3	Average corporate tax rate	9
Value added tax rate	2		
Marginal income tax rate paid by the average worker	2		
Finance			
Gross domestic investment	2	Interest rate spread	9
Gross national saving	2		
Value traded on stock markets	3		
Infrastructure			
		Road density	10
		Rail density	9
Technology			
Greenhouse index	1	Computers per capita	7
		Spending on R and D	10
		Patents granted	12
		Total R and D personnel nationwide	10
		Total R and D personnel in business enterprise	11
		GDP and energy consumption	11
Management			
Compensation levels	4	Agricultural productivity	11
Industrial disputes	4	Productivity in services	9
Labour			
Unemployment rate	3	Average years of primary schooling	11
Labor tax wedge	2	Higher education enrollment	9
Average years of secondary schooling	3		
Income distribution	1		
Public expenditure on deucation	3		
Civil institutions			
Environment laws and competitiveness	3	Justice	8
		Tax evasion	10
		Product liability	10
		Access to property	8

Tabela 5.20: National competitiveness balance sheet - Czech Republic

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Exchange rate, Terms of trade index	4	Average tariff rate	10
Trade to GDP ratio	4	Index of misalignment of real exchange rate	12
		Current account balance	12
		Export of goods and services, Export market diversification	12
		Imports of goods and services, Tendency to import	9
Government			
Marginal income tax rate paid by the average worker	3	Value added tax rate	10
Government subsidies	3	Average corporate tax rate	12
Finance			
Gross domestic investment	1	Interest rate spread	8
Value traded on stock markets	1	Country credit rating	9
		Change in gross national savings	10
Infrastructure			
Rail density	2	Investment in telecommunications	11
Electricity costs for industrial clients	3	Cellular mobile telephone subscribers	11
		Air transportation	12
		Telephone lines	10
		International telephone costs	11
Technology			
GDP and energy consumption	1	Computers per capita	8
		Industrial robots	8
		Total R and D personnel nationwide	8
		Greenhouse index	11
		Carbon dioxide emissions	12
Management			
Overall productivity growth	1	Agricultural productivity	10
Compensation levels	3	Productivity in industry	9
Industrial disputes	2	Productivity in services	11
Labour			
Unemployment rate	1	Income distribution	10
		Higher education enrollment	11
Civil institutions			
The political system	2	Anty trust laws	11
		Justice	10
		Security	10
		Access to property	12

Tabela 5.21: National competitiveness balance sheet - Hungary

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
		Average tariff rate	12
Government			
Average corporate tax rate	1	Value of state-provided pension benefits	8
		Value added tax rate	11
		Inflation	12
		Government subsidies	8
Finance			
		Banking sector assets	9
		Interest rate spread	11
		Country credit rating	11
		Gross national saving	12
		Change in gross national savings	11
Infrastructure			
Rail density	3	Road density	8
Electricity costs for industrial clients	2	Investment in telecommunications	10
		Air transportation	11
		Telephone lines	11
Technology			
Greenhouse index	1	Computers per capita	8
		Industrial robots	9
		Total R and D personnel nationwide	9
		Total R and D personnel in business enterprise	9
Management			
Compensation levels	1	Agricultural productivity	9
		Productivity in industry	11
		Productivity in services	10
Labour			
Average years of primary schooling	4	Labour tax wedge	11
Average years of secondary schooling	1	Income distribution	9
Dependenci ratio	2	Employment prospects	12
		Higher education enrollment	10
Civil institutions			
		Anti trust laws	12
		The political system	11
		Justice	11
		Security	12
		Tax evasion	11
		Product liability	12
		Access to property	11

Tabela 5.22: National competitiveness balance sheet - Poland

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
		Average tariff rate	11
		Current account balance	9
		Imports of goods and services, Tendency to import	11
		Exchange rate, Terms of trade index	11
		Trade to GDP ratio	10
Government			
General government spending	4	Government controlled production	7
Government subsidies	2	Inflation	11
		Average corporate tax rate	10
Finance			
Interest rate spread	1	Banking sector assets	12
		Gross domestic investment	9
		Country credit rating	12
		Change in gross national savings	12
		Gross national saving	10
Infrastructure			
		Road density	9
		Investment in telecommunications	12
		Air transportation	10
		Cellular mobile telephone	12
		Telephone lines	12
		International costs	12
Technology			
Total R and D personnel nationwide	1	Computers per capita	11
Total R and D personnel in business enterprise	3	Spending on R and D	11
		Carbon dioxide emissions	11
Management			
Overall productivity	2	Agricultural productivity	12
Compensation levels	2	Productivity in industry	10
Industrial disputes	3	Productivity in services	12
Labour			
Average years of primary schooling	3	Unemployment rate	10
		Average years of secondary schooling	9
		Income distribution	8
		Dependenci ratio	11
		Higher education enrollment	7
Civil institutions			
		Anti trust laws	9
		The political system	12
		Justice	11
		Security	11
		Tax evasion	9
		Product liability	11
		Access to property	9

5.2.2. Frekvenčna distribucija dvanajstih držav

Če sumiramo porazdelitev pogostosti posameznih mest, ki pripadajo kot prednosti posameznih dežel (mesta od 1-4), na drugi strani pa slabša mesta kot slabosti (od 8 do 12), dobimo frekvenčno distribucijo, ki je predstavljena v tabeli kot sledi:

Tabela 5.22: Frekvenčna distribucija kriterijev, ki pripadajo mestom prednosti in slabosti za 12 držav

Vrstni red konkurenčnosti	1	2	3	4	8	9	10	11	12
1 Finska	14	8	5	2	3	2	2	3	1
2 Danska	6	8	10	2	0	0	3	2	4
3 Avstrija	5	7	6	5	1	0	5	2	1
4 Nizozemska	8	4	8	3	2	2	1	3	2
5 Belgija	7	4	1	5	4	1	2	3	1
6 Irska	8	3	3	3	0	3	5	3	3
7 Španija	5	7	2	5	1	4	6	1	4
8 Grčija	5	2	4	3	2	2	4	5	3
9 Portugalska	3	6	6	2	2	6	6	5	1
10 Češka	5	3	4	2	4	3	7	7	7
11 Madžarska	4	2	1	1	4	6	3	12	6
12 Poljska	2	3	3	1		7	6	10	10
Skupaj	62	57	53	34	24	36	50	54	43
Struktura frekvenc prednostnih mest (od 1 do 4)	30.2	27.6	25.7	16.5	11.6	17.4	24.2	26.1	20.7

Vir: ZMAR, Bilance prednosti in slabosti 12 držav.

Prvih šest držav zavzame kar 77% vseh možnih prvih mest, vendar so le ta neenakomerno porazdeljena med šesterico. Vodilna Finska ima suvereno vodstvo pri prvih mestih in to zaradi meril visoke odprtosti, razvitosti tehnologije in infrastrukture. Te njene suverenosti ne more ogroziti 12 "slabih" mest, ki po vidikih globalne konkurenčnosti zmanjšujejo prvo mesto. Finska kot članica Evropske unije se tega zaveda, vendar je njena državna intervencija utemeljena tako zaradi tranzicije, ki ni dokončana, kot tudi zaradi problemov visoke nezaposlenosti in reševanja socialnih problemov preko transferov iz državne blagajne.

Finska je sposobna, da zmanjševanje konkurenčne sposobnosti zaradi visokega državnega trošenja, subvencij, nezaposlenosti itd. ne le nevtralizira s prednostmi, ampak da (v konsolidiranem merilu konkurenčnosti SMD) za 23,3% presega drugouvrščeno Dansko. Danska ima za 8 manj prvih uvrstitev, na drugi strani pa slabšo razporeditev kritičnih meril, ki zmanjšujejo konkurenčnost, a so v prid socialni varnosti. Tretje uvrščena Avstrija nima razen strogega okoljskega odnosa do povečanja konkurenčnosti veliko slabših mest in zaostaja "le" za 14% (glede na SMD) za Dansko. Avstrija ima le dobra 2% prednosti pred Nizozemsko. Vsaj v tem referenčnem vzorcu 12 držav lahko razumemo torej kritiko WIFO (glej 3. poglavje) na slabše razvrščanje Avstrije. V tem pogledu koncept 62 kriterijev z izločitvijo avtokorelacijskih meril in kvalitativnih ocen daje realnejši pogled in je bližje oceni iz subtilnejših "mikro" meril, ki jih je opravil WIFO.

Z osmo uvrščeno Grčijo se začenja prevlada frekvenc tistih meril, ki so slaba. Stopnjujejo se vse do zadnje uvrščene Poljske (33), ki ima le 40% grške ravni konkurenčnosti, merjene po SMD.

Ni namen tega poglavja, da analizira mednarodno konkurenčnost teh držav, temveč da pokaže možnost uporabe bilanc prednosti in slabosti, kot sredstva za alokacijo ukrepov ekonomske politike. Slovenija lahko s štiriletno serijo bilanc analizira in kanalizira smeri ukrepov za izboljšanje stanja.

5.3. Podatkovna osnova za Slovenijo v letih 1995-1998 in problemi

Zbiranje podatkov za 8 družin, ki jih sestavlja 62 meril WEF in IMD, se je v primeru Slovenije izkazalo za dokaj težavno. Razlog je v razpoložljivih statističnih informacijah, ki v marsikaterem primeru metodološko ne ustrezajo definicijam WEF in IMD in smo se le s postopkom prilagajanja in ocenjevanja lahko približali zahtevanim definicijam. Ker je namen analize ugotavljanje premikov v času in se pri tem osredotočimo na štiriletno obdobje, nam je to zaradi nerazpoložljivosti statističnih informacij predstavljalo dodaten problem. V teh primerih so podatki ocenjeni, sploh pa za leto 1998.

V okviru prve družine smo za podatek o povprečni carinski stopnji (WEF 1.02) uporabili izračune povprečnih uradnih stopenj, ki nam jih je posredoval IER (g. Boris Majcen). Te so nekoliko višje od realiziranih, vendar smo na podlagi v WEF zbranih stopnjah za preostalih dvanajst držav sklepali, da tudi v teh primerih ne gre za učinkovite stopnje.

Podatek o vladno kontrolirani proizvodnji (WEF 2.02) iz družine vladnih meril smo tako kot WEF črpali iz Transition Report, 1995, European Bank for Development and Reconstruction, London. Dajatev, ki jo povprečni delavec plačuje od svojih prihodkov (WEF 2.07) je po definiciji WEF izračunana kot razlika razmerja med bruto domačimi investicijami in bruto domačim proizvodom na začetku in koncu obdobja. Omenjena definicija se zdi vsebinsko povsem nerazumljiva, zato upravičeno domnevamo, da je prišlo do napake v WEF-ovem poročilu. Izračun omenjenega kazalca za Slovenijo je nastal kot ocena avtorjev delovnega zvezka.

Pri zbiranju sedmih finančnih meril smo se posluževali Biltena Banke Slovenije, informacij ljubljanske Borze ter izračunov ZMAR. Po WEF je kreditna sposobnost države (WEF 3.05) povzeta iz Institutional Investor, vendar v njem Slovenija ni uvrščena. Zato smo s pomočjo lestvice, ki jo objavlja Euromoney in uvršča tudi Slovenijo, opravili ovrednotenje omenjenega merila.

Statistični letopis ter kontakti s pristojnimi službami na Telekom-u, Mobitel-u ter Eles-u so pripomogli k izpolnitvi podatkov za osem infrastrukturnih meril. Investicije v telekomunikacije se nanašajo na investicije podjetja Telekom. Podatek o mobilni telefoniji vključuje stanje ob koncu leta in sicer za podjetji Mobitel in Debitel. Stroški električne energije za industrijske porabnike so obračunani brez 10 odstotnega prometnega davka in so povzeti po ELES-u oz. metodologiji OECD (povprečni prihodki na prodano kWh industriji). Stroški mednarodnih telefonskih razgovorov vključujejo 20 odstotni prometni davek.

Konstrukcija pete družine je sestavljena iz meril WEF-a in IMD-ja, pri čemer je bil izvršen prenos treh meril IMD iz skupine "infrastrukture" na "tehnologijo": 5.05, 5.06 in 5.07. Izhajamo namreč iz domneve, da učinkovitost energetske porabe označuje v kar največji meri tudi stopnjo tehnološke zahtevnosti industrijskih in storitvenih procesov, pa tudi stopnje zahtevnosti izdelkov in storitev. Nekaj podobnega lahko trdimo tudi za merili toplogrednih plinov ter CO₂ emisiji iz industrijskih podjetij. Seveda pa takoj nastanejo problemi zanesljivosti podatkov obeh ocen emisij.

Evidenco emisij toplogrednih plinov se izdeluje v okviru projekta Arrhenius za obdobje 1986-1996. Izdelana bo po IPCC metodologiji in bo (morala biti) mednarodno primerljiva. Verzija bo po načrtu kmalu izdelana. Stanje v Sloveniji je takšno, da bo mogoče primerno izdelati evidence emisij CO₂ zaradi porabe fosilnih goriv (okoli 75% vseh emisij toplogrednih plinov) in tudi emisije CO₂ in industrijskih procesov, ki niso posledica porabe fosilnih goriv (proizvodnja cementa, apna, stekla, aluminija, ...). Kar se tiče drugih "kiotskih" toplogrednih plinov (metana, didušikovega monoksida), bo negotovost večja in jo bo mogoče postopno zmanjševati.

Greenhouse Indeks predstavlja vsoto emisij toplogrednih plinov v masnih enotah utesenih s toplogrednim potencialom (toplogredni potenciali CO₂ = 1, metan = 21, N₂O = 310, ...). Lahko ga podaja kot ekvivalent CO₂ ali ekvivalent ogljika (razmerje med obema je 44:12) Začasno so bile ocene za leta 1995-1998 izdelane na ZMAR-u.

Težave nastopajo tudi pri podatkih o računalnikih. Statistika je zadnje objavila za leto 1989. Za izračune smo zato uporabili statistično anketo iz leta 1997 za slovenska podjetja, za ostale uporabnike pa lastno oceno.

Slovenska podjetja imajo v povprečju 3.5 računalnikov na 10 redno zaposlenih (2.4 v velikih, 3.2 v srednje velikih in 3.8 v malih podjetjih), računalniško opremo pa uporablja v povprečju 45% redno zaposlenih (50% v malih podjetjih, 39% v srednje velikih in 34% v velikih podjetjih). V povprečju je v podjetjih 9.4 osebnih računalnikov na 10 uporabnikov računalniške opreme (10.1 v malih podjetjih, 8.8 v srednje velikih in 7.6 v velikih podjetjih).

Najmanjša uporaba računalniške opreme glede na število zaposlenih je torej v velikih in srednje velikih podjetjih, kar je razumljivo, saj se večja podjetja pogosto ukvarjajo bolj s proizvodnjo in manj s storitvenimi dejavnostmi. Zato velik del zaposlenih računalniške opreme ne uporablja.

Podobni problemi podatkovnih osnov, ki jih uradna statistika ne spremlja, veljajo tudi za industrijske robote. Zato je bila uporabljena ekspertna ocena v letu 1996, izvedena iz temeljitega poznavanja zahtevnosti tehnoloških procesov in programov v industriji (dr. Marko Gliha), ostala leta pa so ocenjena. Število patentov, domačih in tujih, pa izvira iz Urada za intelektualno lastnino, podatke pa nam je omogočil IER (dr. Peter Stanovnik).

Ostali podatki so iz uradne statistike, ki je s prehodom na metodologijo "Frascati" omogočila mednarodno primerljivost porabe sredstev in zaposlenih na R&D področju.

Šesta skupina je edina, ki smo jo oblikovali izključno z merili IMD. Produktivnost v industriji, storitvah ter kmetijstvu je izračunana kot razmerje med BDP po kupni moči v sektorju ter zaposlenimi. Izračun plač z ostalimi dodatki (IMD 6.13) delavcev predelovalnih dejavnosti smo opravili s preračunom podatkov o plačah in drugih prejemkih od dela. Povprečna bruto plača managerjev (IMD 6.17) je iz statističnih virov na voljo le za leto 1995, podatki za preostala leta so ocenjeni.

Zaradi stavk izgubljene dni v letu na 1000 prebivalcev (IMD 6.27) smo izračunali ob uporabi podatkov iz gradiva Svobodnih sindikatov (Glavne značilnosti stavk, ki so jih v obdobju 1994 do 1997 v podjetjih in ustanovah organizirali svobodni sindikati). V letu 1995 je bilo v Sloveniji organiziranih 112 stavk, leta 1996 116 in leta 1997 88 stavk. Po podatkih o številu izgubljenih delovnih ur v stavkah je bilo leta 1995 le teh skoraj 815 tisoč, leta 1996 1100 tisoč in leta 1997 758 tisoč. Podatek za leto 1998 smo ocenili.

Podatek o deležu prihodkov, ki jih prejema 20 odstotkov gospodinjstev (IMD 8.34) smo črpali iz Human Development Report 1998 za Slovenijo (ZMAR, UNDP-United Nations Development Programme; 1998).

Ker so v konceptu 62 meril izključena "sodila" kot kvantitativne ocene stanja in razvoja, je bilo potrebno WEF-ovo osmo skupino "Civilne institucije" oziroma stanje in razvoj pravne varnosti v državi v celoti izgraditi na dosegljivih kvantitativnih indikatorjih. Redna statistična raziskovanja s tega področja so zelo skromna, če želimo zajeti stanje in razvoj institutov kot je zaščita konkurenčnosti, prilagojenosti političnega sistema sodobnim ekonomskim in socialnim izzivom, zaupanja v pravni sistem itd., skratka predstavi WEF-a o institucionalni zgradbi kot temelju globalne konkurenčnosti. Problem je najbolj nazorno prikazan v tabeli meril WEF-ove skupine, po kateri je bila za leto 1996 Slovenija tudi eksperimentalno ocenjena (ZMAR, Delovni zvezek 12/1997).

Tabela 5.23: Merila v skupini "Civilne institucije"

Merilo	Mesto Slovenije		Štev. točk Slovenije	Maksimalna ocena	Minimalna ocena	
	med 49 državami	med 12 državami				
8.01 Zaščita konkurence	35	10	3.40	Belgija	4.71 Madžarska	3.12
8.02 Okoljska zakonodaja, kompatibilna konkurenci	45	10	3.50	Irska	4.65 Avstrija	2.83
8.03 Politični sistem, adaptiran ekon. izzivom	31	9	2.90	Finska	4.16 Poljska	2.77
8.04 Zaupanje v pravni sistem	37	13	2.70	Finska	5.30 Slovenija	2.70
8.05 Zaupanje v varnost ljudi in premoženja	44	13	2.10	Danska	5.30 Slovenija	2.10
8.06 Izogibanje davkom minimalno	38	8	2.20	Danska	3.70 Španija	1.91
8.07 Pravna zaščita potrošnikov	15	5	4.50	Finska	4.88 Madžarska	3.66
8.08 Močnosi do lastnega doma	45	12	2.50	Danska	5.54 Češka	2.33
Povprečje	36	10	2.98		4.78	2.67

Vir: WEF, Globalna konkurenčnost, 1997, Pavle Gmeiner: Eksperimentalna ocena Slovenije, januar 1998 (DZ št. 12/97)

Izgradnji kvantitativnega sintetičnega indikatorja pravne varnosti zaenkrat v Sloveniji še ni bila dana posebna raziskovalna pozornost. Zato ji je to tudi po tem, v gradivu uporabljenem poizkusu, potrebno nameniti nadaljnjo skrb in v redni statistični sistem zajeti ne le podatkov o kaznivih dejanjih (enota opazovanja so pri SURS obsojeni storilci), temveč tudi zadostno specificirati gospodarske prestopke kot tudi kršitve predpisov o gospodarskem ali finančnem poslovanju (npr. kršitev konkurenčnosti, neplačevanje in izogibanje davkom). S sedmimi izbranimi merili na podlagi statističnih podatkov (SURS Letopisi, poglavje "Kriminaliteta), Poročilom ombudsmana, ustavnega sodišča in Euromoneyeve ocene deželne rizika smo želeli le indicirati stanje glede pravne varnosti, da bi se z merjenjem teh podatkov (relativiziranih običajno na 100.000 prebivalcev) izognili pavšalnimi parcialnim ocenam spreminjanja pravne varnosti. WEF-ovih kriterijev nismo mogli sicer številčno meriti, smo pa jih v nadomestnih, običajno dokaj širše opredeljivih (npr. pritožbe) stanj zajeli, izmerili njih skupen letni indeks in

ga primerjali po WEF-u opravljeni eksperimentalni oceni Slovenije za leto 1996 (100.0) kot sledi:

Tabela 5.24: Poizkusni indikatorji za skupino "Civilne institucije" v Sloveniji v obdobju 1995-1998

- indeks na leto 1996 = 100

	1995	1996	1997	1998
8.01 Persons convicted of crimes against life and body, per 100000 inhabitants	91.39	100	138.79	150.99
8.02 Constitutional complaints, per 100000 inhabitants	58.50	100	107.17	100.33
8.03 Complaints related to violations of basic human rights and poor exercise of public authority, per 1000 inhabitants	93.65	100	115.08	131.75
8.04 Complaints received by the ombudsman related to administrative issues, per cent in total	115.87	100	100.80	108.15
8.05 Violations of legal business, convicted persons per 100000 inhabitants	74.85	100	125.15	150.92
8.06 Number of cases solved in civil, economic and administrative disputes per judge	108.94	100	104.13	107.57
	(91.79)	100	(96.03)	(92.96)
8.07 Country risk in the category of "Political Changes", September's points compared to a year earlier, change in per cent	80.00	100	115.60	112.00
	(125.00)	100	(86.51)	(89.29)
Vsota indeksov	651.05	700	779.53	824.39
Poprečje	93.00	100	111.36	117.77
Ocena Slovenije, obračunano v točkah po WEF-u med 1 in 6	2.77	2.98	2.68	2.53

Vir: Statistični letopisi 1994 - 1998, Poročilo o ombudstmanu 1996 in 1997, Euromoney 1995 - 1998.

Poizkusni indikatorji bi nedvomno natančneje odgovorili na WEF-ovo konstrukcijo, če bi bili kvantitativnimi podatki razpoložljivi zlasti za naslednja vprašanja:

- kako napredujejo institucije za povečanje in vzdrževanje konkurence na domačem trgu,
- kako vlada promovira povečano konkurenco oziroma jo ščiti pred poizkusi oblik nasilnih prevzemov kartelizacije, monopolizacije ...,
- kako uspešno se vpeljujejo rešitve pravnega reda Evropske unije in
- kako napreduje zaupanje državljanov v pravni red lastne države.

Statistika oz. javno mnenje sta merljive indikatorje na teh področjih še najbolj popolno objavljala glede zadnjega vprašanja.

Tabela 5.25: Podatki o merilih za Slovenijo v obdobju 1995 - 1998

	1995	1996	1997	1998*
OPENNESS				
1.01 Average tariff rate	14.6	10.7	10.7	10.7
1.02 Index of misalignment of real exchange rate	0.199	0.199	0.199	0.198
1.03 Current account balance (% of GDP)	-0.1	0.2	0.2	0
1.04 Export of goods and services, Export market diversification	52.9	51.1	49.8	49.7
1.05 Imports of goods and services, Tendency to import	2.36	0.8	-3.08	3.61
1.06 Exchange rate, Terms of trade index	103.5	101.9	99.8	101.3
1.07 Trade to GDP ratio	94.1	93.5	96.6	93.8
GOVERNMENT				
2.01 General government spending (% of GDP)	45.7	44.9	45.7	45.7
2.02 Government - controlled production (% of GDP)	40	37	33*	30
2.03 Value of state-provided pension benefits (% of GDP)	77	77	77	77
2.04 Average corporate tax rate	25	25	25	25
2.05 Marginal income tax rate paid by the average worker	36.4*	40*	39*	39
2.06 Value added tax rate	19	19	19	19
2.07 Inflation	12.6	9.7	9.1	8.1
2.08 Government subsidies to private and public companies (% of GDP)	2.2	2.07	2.07	2.03
FINANCE				
3.01 Banking sector assets (% of GDP)	72.1	73.1	76.1	76.3
3.02 Interest rate spread	5.5	5.5	5.1	3.1
3.03 Country credit rating	37.4*	56.8*	56.8*	56.1
3.04 Gross domestic investment (% of GDP)	21.4	22.5	23.5	24
3.05 Gross national saving (% of GDP)	23.3	23.6	23.8	24.3
3.06 Change in gross national savings (% of GDP)	-1.5	0.3	0.2	0.5
3.07 Value traded on stock markets	201	261	288	420
INFRASTRUCTURE				
4.05 Road density	7,417	7,438	7,482	7,513
4.02 Rail density	603	604	605	606
4.03 Investment in telecommunications	49,8	71,4	61,3	51,5
4.04 Cellular mobile telephone subscribers	13,72	20,74	47,16	77,00
4.05 Air transportation	548000	594000	629000	690000
4.06 Electricity costs for industrial clients	0.06	0.056	0.054	0.055
4.07 Telephone lines	309	333	358	368
4.08 International telephone costs	5.55	4.68	3.75	3.24
TECHNOLOGY				
5.01 Computers per capita	0.11	0.13	0.14	0.15
5.02 Spending on R and D	1.7	1.44	1.38	1.37
5.03 Patents granted	1.7	2.9	3.1	3.6
5.04 Industrial robots	180	205	225	260
5.05 GDP and energy consumption	-0.7	-2.3	-1.9	2
5.06 Greenhouse index	2.7	2.7	2.8	2.8

(nadaljevanje na naslednji strani)

Tabela 5.25: Podatki o merilih za Slovenijo v obdobju 1995 - 1998

	1995	1996	1997	1998*
5.07 Carbon dioxide emissions	980	931	884	840
5.08 Total R nad D personnel nationwide	9879	8882	8780	9000
5.09 Total R and D personnel in business enterprise	3916	3716	3750	3800
MANAGEMENT				
6.01 Overall productivity (PPP) growth	3.2	4.1	3.8	3.5
6.02 Agricultural productivity	14020	15218	13673	14042
6.03 Productivity in industry (PPP)	23198	25304	28060	30142
6.04 Productivity in services	22436	22065	21583	23073
6.05 Compensation levels, Total hourly compensation for manufacturing workers	5.33	5.45	5.24	5.3
6.06 Remuneration of management, Annual Gross Salary in US\$	36982	42100*	49000*	57000
6.07 Industrial disputes, Working days lost per 1000 inhabitants per year	51.2	68.7	47.7	48
LABOUR				
7.01 Unemployment rate	7.4	7.3	7.4	7.7
7.02 Labor tax wedge	138	138	138	138
7.03 Average years of primary schooling	7.08	7.09	7.08	7.08
7.04 Average years of secondary schooling	3.55	3.55	3.54	3.54
7.05 Dependenci ratio	44.3	43.9	43.4	43
7.06 Employment prospects	0.9976	0.9894	1.002	1.01
7.07 Higher education enrollment	33.3	34.7	37.8	39.8
7.08 Public expenditure on education	481	502	513	520
7.09 Income distribution	4.93	5.1	5.1*	5.1
CIVIL INSTITUTIONS				
8.01 Persons convicted of crimes against life and body, per 100000 inhabitants	20.38	22.3	30.95	33.67
8.02 Constitutional complaints, per 100000 inhabitants	103.14	176.29	188.94	176.88
8.03 Complaints related to violations of basic human rights and poor exercise of public authority, per 1000 inhabitants	1.18	1.26	1.45	1.66
8.04 Complaints received by the ombudsman related to administrative issues, per cent in total	24.02	20.73	22.97	22.42
8.05 Violations of legal business, convicted persons per 100000 inhabitants	12.2	16.3	20.4	24.6
8.06 Number of cases solved in civil, economic and administrative disputes per judge	95	87.2	90.8	93.8
8.07 Country risk in the category of "Political Changes", September's points compared to a year earlier, change in per cent	-10.0	24.8	5.6	6.2

Vir: Statistični letopis R Slovenije 1998, Transition Report 1995 (EBRD), Bilten Banke Slovenije, Ljubljanska Borza, Euromoney, Glavne značilnosti stavk (Svobodni sindikati).

Pri zbiranju in ocenjevanju meril so sodelovali naslednji sodelavci ZMAR: Markič J., Kondrša J., Hrovat A., Povšnar J., Gmeiner P., Sečnik A., Pečar M., Kovač M., Kovačič S., Kraigher T., Beltram P., Figar L.

Opomba: * Podatki so ocenjeni (ocene so bile nujne zaradi metodoloških prilagajanj ter tedaj ko v uporabljenih gradivih za določeno leto ni bilo podatkov)

6. REZULTATI OCENJEVANJA SLOVENSKE KONKURENČNE SPOSOBNOSTI PO KONCEPTU 62 MERIL V LETIH 1995 - 1998

Na podlagi zbranih podatkov za Slovenijo ter že predhodno izračunanih povprečij ter standardnih odklonov za dvanajst držav smo izračunali standardne mere deviacije in tako v dvanajsterico uvrstiti tudi Slovenijo.

$$SMD = \frac{(x_i - \bar{x})}{\delta}$$

x_i – originalen podatek določenega merila v Sloveniji

\bar{x} – aritmetična sredina istovrstnih meril v dvanajstih državah

δ – standardni odklon istovrstnega merila v dvanajstih državah

Slovenija se leta 1995 uvršča na 11. mesto, to je za Češko ter pred Madžarsko in Poljsko. V letu 1996 in 1997 jo izračunane vrednosti SMD uvrščajo na 10. mesto, to je pred Češko R., Madžarsko in Poljsko. V letu 1998 pa prehiti tudi Portugalsko in Grčijo.

Iz izračunanih SMD lahko ugotovimo, da je največji premik k izboljšanju konkurenčnosti zaznati v letu 1996 in v letu 1998. Leta 1998 se je konkurenčnost, merjena z SMD, glede na leto 1995 izboljšala za več kot dva in polkrat. Največji doprinos k skupnemu izboljšanju konkurenčnosti so opravili faktorji vključeni v skupino »infrastruktura« (0.8897 SMD-ja), »finance« (0.582198 SMD-ja) in »odprtost« (0.501558 SMD-ja). Edina skupina, ki ni prispevala k izboljševanju konkurenčnosti in je nanjo delovala negativno, je skupina »civilnih institucij« (-0.27871 SMD-ja).

Slika 6.1: Globalna konkurenčnost v letih 1995 -1998 v statistični analizi

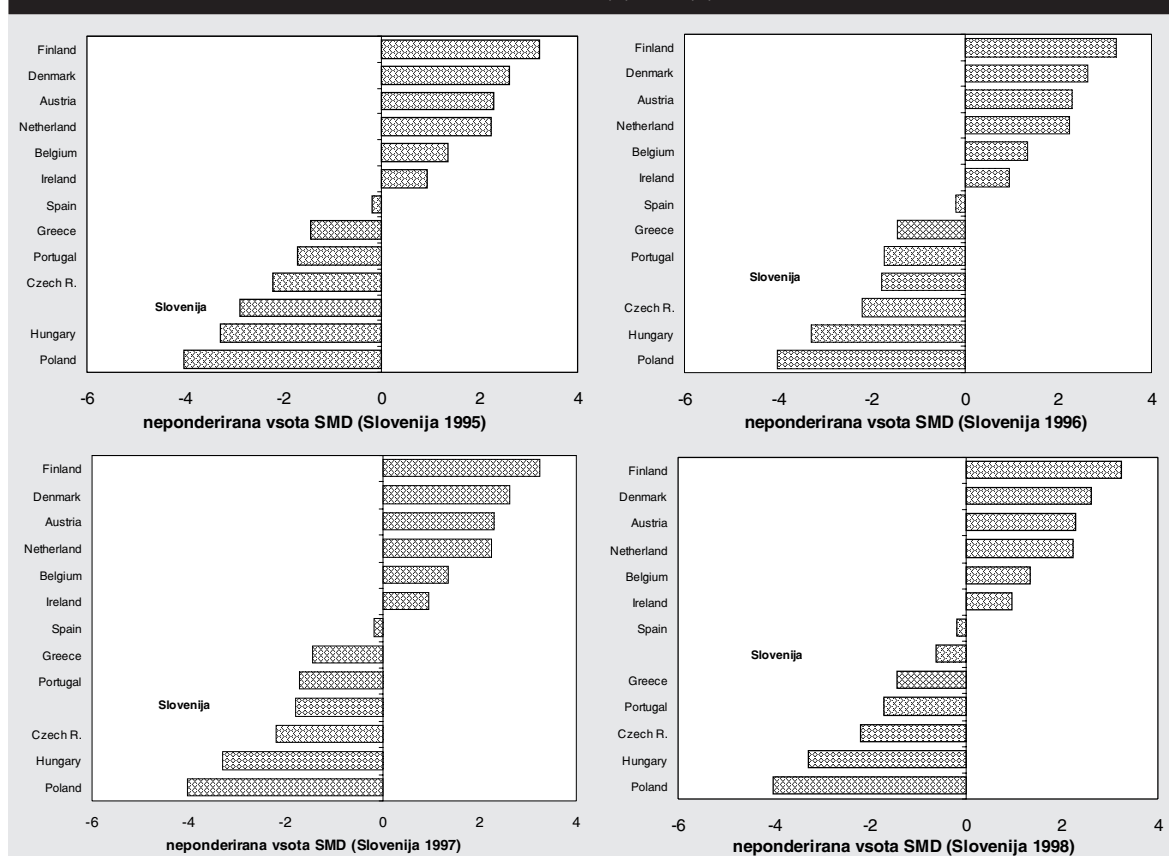

Tabela 6.1: Vrednosti izračunanih neponderiranih SMD po letih za Slovenijo

	1995	1996	1997	1998
ODPRTOST	-0.33845	0.01339	-0.13403	0.16311
VLADA	0.08899	0.02990	-0.00243	-0.04575
FINANCE	-0.31554	-0.03503	0.04776	0.26666
INFRASTRUKTURA	-1.15396	-0.82736	-0.53244	-0.26426
TEHNOLOGIJA	-0.43841	-0.47730	-0.47684	-0.35329
MANAGEMENT	-0.07714	-0.08386	-0.04152	-0.07159
DELO	0.33772	0.34482	0.42893	0.47527
CIVILNE INSTITUCIJE	-0.98247	-0.73859	-1.08699	-1.26118
vsota SMD-neponderirana	-2.87926	-1.77400	-1.79760	-1.09104
Mesto SLO v dvanajsterici	11. Mesto	10. Mesto	10. Mesto	8. Mesto

Vir: Izračun ZMAR

Ob uporabi ponderacije SMD posameznih družin se izboljševanje konkurenčnosti izraža v kontinuiranem doseganju ugodnejših mest v dvanajsterici. Največji premik izražen skozi SMD je zaznati v letu 1996, ko je k skupnemu izboljšanju konkurenčnosti največ doprinesla družina "odprtosti".

Tabela 6.2: Vrednosti izračunanih ponderiranih SMD po letih za Slovenijo

	ponder	1995	1996	1997	1998
ODPRTOST	0.135	-0.04569	0.00181	-0.0181	0.0220
VLADA	0.135	0.01201	0.00404	-0.0003	-0.0060
FINANCE	0.125	-0.03944	-0.00440	0.0060	0.0333
INFRASTRUKTURA	0.115	-0.13271	-0.09510	-0.0612	-0.0300
TEHNOLOGIJA	0.165	-0.07234	-0.07875	-0.0787	-0.0583
MANAGEMENT	0.100	-0.00771	-0.00840	-0.0042	-0.0070
DELO	0.125	0.04222	0.04310	0.0536	0.0594
CIVILNE INSTITUCIJE	0.100	-0.12281	-0.09230	-0.1087	-0.1260
Vsota SMD-ponderirana		-0.36650	-0.23004	-0.2116	-0.1134
Mesto SLO v dvanajsterici		11. Mesto	10. Mesto	9. Mesto	8. Mesto

Vir: Izračun ZMAR.

Slovenija je v obravnavanem obdobju **statično** nedvomno izboljšala svojo konkurenčnost. Napredovale pa so tudi ostale države. Naš izračun ugotavlja dinamičnost slovenskega napredka v obdobju štirih let ter ga uvršča v statičen izračun konkurenčnosti dvanajstih držav. V primeru istoobdobjnih primerjav uvrstitve Slovenije ne bi bile tako ugodne, ostaja pa izboljševanje njene konkurenčnosti. Uporabljeni pristop ima ambicijo bodočega ažuriranja meril in s tem ponovnega iskanja mesta Slovenije v dvanajsterici.

Vpogled v razvrstitev posameznih družin kaže, da se Slovenija najbolje uvršča pri konsolidaciji meril družine »delo«, takoj za Finsko, v letu 1998 pa celo prevzame njeno mesto. Medtem ko z izjemo »stabilnih« družin »management« in »tehnologije«, vse preostale skupine meril v obravnavanem obdobju izboljšujejo svoje range, v primeru »civilnih institucij« beležimo poslabševanje vrednosti meril in najslabšo uvrstitev v dvanajsterici (v letih 1995 in 1996 smo le pred Poljsko in Madžarsko).

Tabela 6.3: Rangji »slovenskih družin« v dvanajsterici

	1995	1996	1997	1998
ODPRTOST	10	8	10	7
VLADA	9	8	8	6
FINANCE	9	7	7	6
INFRASTRUKTURA	13	11	11	10
TEHNOLOGIJA	11	11	11	11
MANAGEMENT	8	8	8	8
DELO	2	2	2	1
CIVILNE INSTITUCIJE	11	11	12	13

Vir: ZMAR, tabela 6.1.

Podrobnejši pregled slovenske konkurenčne sposobnosti po omenjenih skupinah meril je v mednarodnem okolju dvanajstih referenčnih držav rezviden iz priloge.

V nadaljevanju podobno kot pod tč. 5.2.1. predstavljamo 4 bilance prednosti in slabosti za Slovenijo v štiriletnem obdobju.

Iz pripravljenih bilanc lahko ugotovimo, da v analiziranem obdobju ni zaznati bistvenih sprememb sestavin, ki dobro oz. slabo vplivajo na oblikovanje nacionalne konkurenčnosti. Ob skorajda enaki sestavi leve in desne strani bilanc v obravnavanem obdobju pa je opazno spreminjanje doseženih rangov v dvanajsterici. Medtem ko so še leta 1995 elementi, ki pozitivno vplivajo na doseženo konkurenčnost v povprečju dosegali 2.4-to mesto v umestitvi med dvanajst držav, je povprečni rang lani znašal 2.28. Slovenija se je z elementi desne strani bilanc leta 1995 uvrščala na 10.4-to mesto, v naslednjih treh letih pa v povprečju na 10.1 mesto. Medtem ko je število t. im. dobrih sestavin konkurenčnosti vseskozi dokaj stalno (13 l. 1995, 14 l. 1996, 1997 in 1998), je v obravnavanem obdobju zaznati zmanjševanje števila sestavin, ki slabijo nacionalno konkurenčnost (l. 1995 31, l. 1996 30, l. 1997 29 in l. 1998 27).

Odprtost majhne slovenske ekonomije, ki se med drugih odraža tudi skozi visok delež izvoza oz. uvoza v bruto domačem proizvodu, Slovenijo uvršča na prvo mesto kar v dveh, izmed sedmih meril družine »odprtost«. Visoke obrestne mere slovenskega bančnega sektorja se v obliki bančne marže v letih 1995 – 1997 pojavljajo kot dejavnik, ki slabilno vpliva na izračun konkurenčnosti. Pospešeno zniževanje cene denarja v lanskem letu, pa ta kazalec lani že uvršča na stran nacionalnih prednosti. Medtem ko leta 1995 konkurenčnosti ni izboljševalo nobeno od infrastrukturnih meril, v lanskem letu pozitivni vpliv izkazujejo dve (mobilna telefonija, cena elektrike za industrijske porabnike). Tehnološko zaostajanje je eden velikih problemov slovenske industrije in skrb zbujajoče je zmanjševanje izdatkov za raziskave in razvoj v bruto domačem proizvodu (po letu 1995 ga ne najdemo več na strani prednosti). Višina povprečne carinske stopnje še vedno slabo vpliva na izračun slovenske konkurenčnosti, vendar pa pridružitveni proces ter številne cone oblikovanja svobodne trgovine obetajo nadaljnje izboljševanje doseženega ranga. Obstoječi sistem državnih pomoči za sedaj ne kaže pozitivnih sprememb, vendar pa se zaradi potrebnega prilagajanja evropskim zahtevam tudi na tem področju nadejamo pozitivnih premikov. Ena večjih cenovnih disparitet se še vedno pojavlja na področju telefonije, saj je cena mednarodnih telefonskih razgovorov v Sloveniji med primerjanimi državami najvišja.

Skozi elemente desne strani bilanc se izražajo številne slabosti slovenskega gospodarstva kot odraz gospodarskega prestrukturiranja in prehajanja v tržno ekonomijo. Zmanjševanja števila le teh je dober znak pravilne usmerjenosti ekonomske politike in tudi zaradi pridruženja EU

lahko pričakujemo nadaljnje pospešeno zmanjševanje pomena sedaj slabilnih elementov v izračunu slovenske nacionalne konkurenčnosti.

Tabela 6.4: National competitiveness balance sheet - Slovenia 1995

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Imports of goods and services, Tendency to import	1	Export of goods and services, Export market diversification	12
Trade to GDP ratio	1	Index of misalignment of real exchange rate	12
Exchange rate, Terms of trade index	2	Average tariff rate	13
Government			
General government spending	2	Government subsidies to private and public companies	8
Average corporate tax rate	2	Value of state provided pension benefits	9
		Inflation	11
		Marginal income tax rate paid by the average worker	11
Finance			
Gross national saving	4	Interest rate spread	8
Gross domestic investment	4	Banking sector assets	9
		Country credit rating	13
Infrastructure			
		Road density	9
		Cellular mobile telephone subscribers	9
		Investment in telecommunications	10
		telephone lines	11
		Air transportation	13
		International telephone costs	13
Technology			
Spending on R and D	4	Carbon dioxide emissions	8
		Industrial robots	9
		GDP and energy consumption	10
		Patents granted	11
		Total R and D personnel in business enterprise	11
		Total R and D personnel nationwide	13
Management			
Remuneration of management, Annual Gross Salary in US\$	2	Agricultural productivity	9
Overall productivity growth	3	Productivity in industry	9
		Productivity in services	10
		Industrial disputes, Working days lost per 1000 inhabitants per year	10
Labour			
Average years of secondary schooling	1	Labor tax wedge	8
Dependency ratio	1	Employments prospects	9
Unemployment rate	4	Higher education enrollment	11
		Income distribution	12
Civil institutions			11

Vir: ZMAR, tabela 5.25

Tabela 6.5: National competitiveness bilance sheet - Slovenia 1996

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Trade to GDP ratio	1	Average tariff rate	11
Imports of goods and services, Tendency to import	2	Export of goods and services, Export market diversification	11
Exchange rate, Terms of trade index	4	Index of misalignment of real exchange rate	12
Government			
General government spending	1	Government subsidies to private and public companies	8
Average corporate tax rate	2	Value of state provided pension benefits	9
		Inflation	11
		Marginal income tax rate paid by the average worker	12
Finance			
Gross national saving	4	Interest rate spread	8
Gross domestic investment	4	Banking sector assets	9
Change in gross national savings	4	Country credit rating	10
Infrastructure			
Electricity costs for industrial clients	3	Road density	9
		Investment in telecommunications	8
		telephone lines	10
		Air transportation	13
		International telephone costs	13
Technology			
		Carbon dioxide emissions	8
		Industrial robots	9
		Patents granted	10
		GDP and energy consumption	13
		Total R and D personnel in business enterprise	12
		Total R and D personnel nationwide	13
Management			
Remuneration of management, Annual Gross Salary in US\$	2	Agricultural productivity	8
Overall productivity growth	3	Productivity in industry	9
		Productivity in services	10
		Industrial disputes, Working days lost per 1000 inhabitants per year	10
Labour			
Average years of secondary schooling	1	Labor tax wedge	8
Dependency ratio	1	Employments prospects	9
Unemployment rate	4	Higher education enrollment	9
		Income distribution	12
Civil institutions			11

Vir: ZMAR, tabela 5.25

Tabela 6.6: National competitiveness bilance sheet - Slovenia 1997

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Trade to GDP ratio	1	Average tariff rate	11
Imports of goods and services, Tendency to import	4	Export of goods and services, Export market diversification	11
		Index of misalignment of real exchange rate	12
Government			
General government spending	2	Government subsidies to private and public companies	8
Average corporate tax rate	2	Value of state provided pension benefits	9
		Inflation	9
		Marginal income tax rate paid by the average worker	10
Finance			
Gross national saving	4	Interest rate spread	8
Gross domestic investment	4	Banking sector assets	9
Change in gross national savings	5	Country credit rating	10
Infrastructure			
Electricity costs for industrial clients	2	Road density	9
Cellular mobile telephone subscribers	3	Investment in telecommunications	9
		telephone lines	10
		Air transportation	13
		International telephone costs	13
Technology			
		Carbon dioxide emissions	8
		Industrial robots	9
		Patents granted	9
		GDP and energy consumption	13
		Total R and D personnel in business enterprise	12
		Total R and D personnel nationwide	13
Management			
Remuneration of management, Annual Gross Salary in US\$	2	Agricultural productivity	9
Overall productivity growth	3	Productivity in industry	9
		Productivity in services	10
		Industrial disputes, Working days lost per 1000 inhabitants per year	10
Labour			
Average years of secondary schooling	1	Labor tax wedge	8
Dependency ratio	1	Employments prospects	9
Unemployment rate	4	Income distribution	12
Civil institutions			10

Vir: ZMAR, tabela 5.25

Tabela 6.7: National competitiveness bilance sheet - Slovenia 1998

Assets	Rank	Liabilities	Rank
Openness			
Trade to GDP ratio	1	Export of goods and services, Export market diversification	10
Imports of goods and services, Tendency to import	1	Average tariff rate	11
		Index of misalignment of real exchange rate	12
Government			
General government spending	2	Government subsidies to private and public companies	8
Average corporate tax rate	2	Value of state provided pension benefits	9
		Inflation	9
		Marginal income tax rate paid by the average worker	10
Finance			
Gross national saving	3	Banking sector assets	9
Change in gross national savings	3	Country credit rating	10
Interest rate spread	4		
Infrastructure			
Cellular mobile telephone subscribers	2	Road density	9
Electricity costs for industrial clients	3	Investment in telecommunications	10
		Air transportation	13
		Telephone lines	10
		International telephone costs	13
Technology			
		Carbon dioxide emissions	8
		Patents granted	9
		Industrial robots	9
		Total R and D personnel in business enterprise	12
		Total R and D personnel nationwide	13
Management			
Remuneration of management, Annual Gross Salary in US\$	2	Agricultural productivity	9
Overall productivity growth	3	Productivity in industry	9
		Productivity in services	10
		Industrial disputes, Working days lost per 1000 inhabitants per year	10
Labour			
Average years of secondary schooling	1	Labor tax wedge	8
Dependency ratio	1	Employments prospects	10
Unemployment rate	4	Income distribution	12
Civil institutions			13

Vir: ZMAR, tabela 5.25, The World Competitiveness Yearbook, IMD, 1998

Opomba: Tabela je izstočasno tudi ponazoritev rangiranja

7. PERSPEKTIVA SLOVENSKE KONKURENČNE SPOSOBNOSTI V OBDOBJU 1999 - 2002

Analiza konkurenčne sposobnosti Slovenije v obdobju 1995 do začetka leta 1999 prikazuje v prvih treh letih počasen napredek konsolidiranega merila SMD, ki poteka v okolju slabše polovice referenčnih držav. Tranzicijski stroški osamosvojenе tržno-socialne države so visoki, pa vendar je sinergetika dolgoletnih premikov v gospodarskem prestukturiranju prvič v letu 1998 pokazala znatnejši slovenski napredek, če izhajamo iz statične analize stanja 12 referenčnih držav. Ker samo mesto (rang) ne odraža dovolj natančno teh premikov, je v preglednici prikazano gibanje SMD. Pri tem je potrebno upoštevati, da leto 1998 izhaja iz napovedi in ne dejanske realizacije.

Tabela 7.1: Preglednica sumarnih SMD Slovenije 1995 - 1998

	1995	1996	1997	1998
Ponderirani povprečni SMD	0.36650	-0.23013	-0.21170	-0.11340
Neponderirani povprečni SMD	-0.35992	-0.22181	- 0.22475	-0.13638
Država, ki konvergira Sloveniji	Madžarska (-0.4115)	Češka (-0.2752)	Češka (-0.2752)	Španija (-0.0226)
Mesto Slovenije - neponderiralno	11	10	10	8
Mesto Slovenije - ponderirano	10	10	9	8

Vir: ZMAR

V letu 1998 je Slovenija po ocenjenih 62 podatkih v primerjavi s prejšnjim letom dokaj napredovala. Ocena predstavlja torej (zahtevno) izhodiščno leto za prognozo nadaljnjih let, vse do v Sloveniji pričakovane vključitve v EU koncem leta 2002. Čeprav je projekcija nevhvaležno delo, že za agregirani kazalec (ki nevtralizira variabilnost njegovih sestavin), pa je prednost in obenem rizičnost prognoze posameznih skupin meril v tem poizkusu ravno to, da nakaže

Tabela 7.2: Elementi nacionalne konkurenčnosti v enotah SMD - neponderirane ocene Slovenije v letih 1998-2002

Skupine meril	Izračun		Prognoze		
	1998	1999	2000	2001	2002
Odprtost	0.1631	0.1700	0.1800	0.1900	0.2100
Vlada	-0.0458	-0.0500	-0.0300	0.0000	0.0200
Finance	0.2667	0.3000	0.3400	0.3800	0.4500
Infrastruktura	-0.2643	-0.1500	-0.0500	0.0100	0.0600
Tehnologija	-0.3533	0.0000	0.1200	0.1200	0.1400
Management	-0.0716	-0.0600	-0.0500	-0.0300	0.0000
Delo	0.4753	0.4300	0.4000	0.4000	0.4500
Civilne institucije	-1.2612	-1.0800	-0.8200	-0.4600	-0.2000
Povprečje Slovenije	-0.1364	-0.0550	0.0112	0.0762	0.1412
Vzorčna država, ki je v prognostičnem letu najbližja po statični analizi	Grčija	Španija	Španija	Irska	Irska
	(-0.1807)	(-0.0226)	(-0.0226)	(0.1180)	(0.1180)
Vrstni red te države	8	7	7	6	6

Opomba: Odebeljen tekst pomenijo leto, ko je prognoziran preobrat skupine meril, ki se spreminjajo počasneje kot njeni sestavni deli.

Vir: ZMAR

različna gibanja posameznih skupin kot posledico že začelih in pričakovanih sprememb: bodisi vlaganj (vseh oblik) bodisi institucionalnega okolja kot razvojnega dejavnika in (koordiniranega) mobilizatorja preteklih in sedanjih resursov.

Pri projekciji posameznih meril je izhodišče v pozitivnem scenariju, ki mobilizira resurse v pozitivni integraciji. So pa na posameznih področjih prelomne točke locirane v različnih časovnih obdobjih in tudi hitrosti sprememb¹ niso enakomerne. Odpadla so pri tem torej razmišljanja o sicer možnih krizah (ki se odražajo v posameznem merilu!), ki vodijo npr. zaradi stopnjevanja pravne kaotičnosti ali socialne indiferentnosti (brezposelnost!) do začasnega zastoja. Morda se problem projekcije v tem pogledu izraža tudi v ogledalu vzorčne države, ki ostaja ista tudi v letih 1999 in 2000, pa čeprav se ravno v tem letu² (prognostično) izvrši premik v pozitivno rast SMD (plavanje Slovenije v smeri boljše polovice referenčnih držav). Veliko bo odvisno od Državnega programa za uveljavljanje pravnega reda oz. od institucij na posameznih področjih, tudi na področju izvršilne, zakonodajne in sodne oblasti, kjer je izhodiščno stanje napram referenčni dvanajsterici najslabše (glej bilance prednosti in slabosti Slovenije).

Jedro sprememb iz posameznih meril v obdobju do leta 2002 se bo v večji ali manjši povezanosti odrazilo v pričakovani gospodarski rasti oz. njenem prispevku k BDP po (notranji) kupni moči. Korelacija (Spearmanov koeficient) BDP/pc po PPP referenčnih držav in v tem zvezku koncipiranih 62 meril nacionalne konkurenčnosti znaša 0,903. Višjo stopnjo povezanosti nacionalne konkurenčnosti sposobnosti za trajno (Mencinger piše o sposobnosti "vzdržne" gospodarske rasti) bi imel referenčni vzorec, če bi iz njega izločili "moteči" državi: Finsko (ki preferira konkurenčnost v najvišji meri v infrastrukturi in tehnologiji) in Belgijo (ki ustvarja visok BDP z odličnim managementom mednarodnih poslov).

Če soočimo projekcijo slovenske konkurenčnosti v letu 2002 (SMD znaša 0.1412) že doseženemu SMD Irske v letu 1996 (0.1180) kot najbolj sorodni deželi po 62 znakih, lahko na projekciji BDP/pc po PPP opazujemo to bližanje v letu 2002.

Tabela 7.3: Primerjave soodvisnosti stanarne mere deviacije in bruto domačega proizvoda na prebivalca v letih 1995-2002

	Podatki					Ocene*		
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
SMD	-0.350	-0.222	-0.225	-0.136	-0.055	0.0112	0.0762	0.1412
BDP p.c. v \$	12.600	13.200	14.000	14.640	15.380	16.1500	16.9500	17.8000
Primerjalno v letu 1996	IRSKA	18.018						

Vir: ZMAR

Glede na Irsko ob razliki SMD v višini 0.0232 v 6-letnem razmaku znaša slovensko zaostajanje BDP/pc v letu 2002 le 1.2%.

Iz tega sledi:

Ne toliko indikacija njune majhne razlike (v scenariju za prognozo BDP pc na osnovi ničelne demografske rasti, stabilnega realnega deviznega tečaja in 5% letne rasti BDP³), temveč sestava prednosti in slabosti pri oblikovanju nacionalne konkurenčne sposobnosti in njihovo izboljševanje je napotek za zanesljivo in varno pot v integracijo razvitejših. Skupna ocena

¹ Hitrosti sprememb izhajajo iz pričakovanih uresničevanja makroagregatov in pozitivnih reakcij gospodarstva na gospodarsko socialno zakonodajo. Prelomne točke so v tabeli poudarjene.

² Pri tem niso upoštevani dejavniki volilnega leta na nekatera merila.

³ Tanja Česen, Delovni zvezek ZMAR 3/1997, tretji scenarij str. 25.

prednostnih nalog srednjeročne ekonomske politike (SOPN), ki jo je sprejela Vlada v oktobru 1998, je vsebinska podlaga za bodoče usmeritve in odločitve, analiza koncepta 62 meril pa ena od strokovnih podlag, saj SOPN naroča, da bi morali doseženo konkurenčnost analizirati in **usmerjati**.

Izboljšanje konkurenčne sposobnosti pomeni namreč sposobnost slovenskega gospodarstva in države, da se odziva na spremembe na svetovnem trgu in na konkurenco: ne samo z institucionalno harmonizacijo v evropski uniji, ampak z dejansko odpravo slabosti, ki ovirajo fizično, tehnično (v tem tudi skladnosti s standardi) in finančno mobilnost. To pomeni tudi vzpostavitev ustrezne nadzorne in izvršilne strukture za učinkovito delovanje notranjega trga (SPKSSI, MGD, november 1996 str. 24).

Kaj sledi iz bilance prednosti in slabosti slovenske konkurenčne sposobnosti za leto 1998, ki je ne samo analiza, temveč v skupnem rezultatu tudi vektor razvojne sposobnosti, ki opredeljuje možnosti gospodarske rasti in blaginje v naslednjih letih?

Iz slovenske nacionalne bilance prednosti in slabosti (glej pogl. 6) za leto 1998 izhajajo 27 posebej kritičnih alokacij, katerih izboljšanje bo - ob ohranitvi prednosti iz omenjene bilance - pospešilo globalno konkurenčnost po vzorcu 12 referenčnih držav. Če pa izhajamo iz alokacije kritičnosti na zadnjih štirih mestih, jih ima Slovenija 16 oz. 26% od vse meril. Pri tem iz razlogov, omenjenih v točki 5.3., štejemo sicer za Slovenijo razdelane specifične kriterije kvalitete pravnega reda oz. uveljavljanja civilno pravnih institucij kot eno (konsolidirano) merilo. Sestavine tega merila pa so najbolj kritične med vsemi državami (če so štete kot skupen rezultat), poleg tega pa še tri individualna merila: dve iz gospodarske infrastrukture (nizko število letalskih potnikov in previsoki stroški mednarodnih telefonskih zvez), eno merilo pa iz skupine tehnologije (število raziskovalcev). Prvi dve kritični točki bo pod konkurenčnim okoljem veliko lažje in hitreje odpraviti kot pa izboljševati realno (v izvrševanju) kvaliteto pravnega reda, ki je sicer načrtan in tudi terminsko opredeljen v Državnem programu za sprejemanje pravnega reda Evropske unije.

Nadalje so - po vrstnem redu kritičnosti - potrebne posebna usmerjanja in kontrole posameznih meril (glej pogl. 6) iz naslednjih skupin:

- odprtosti (2)
- infrastrukture (2)
- delovnega trga (2)
- managementa (2)
- tehnologije (1)
- finančnega trga (1) in
- vladnih financ (1).

Večina navedenih kritičnih točk je povezana z uravnoteženjem makroekonomskih tokov (od zmanjševanja nezaposlenosti, dohodkovne distribucije, kreditnega ratinga, davkov na osebne dohodke do razlike med uradno pariteto in pariteto po notranji kupni moči), ostala kritična mesta pa je pripisati še trajajočim procesom prestrukturiranja slovenskega gospodarstva, ki poteka ob različnem dodeljevanju državnih pomoči., bodisi skladnih z načeli EU bodisi neustreznih in ob vstopu v EU tudi nedovoljenih. Taki programi se bodo krčili in bi bila tako državna pomoč z začetkom leta 2003 skladna z načeli EU.

Sami instrumenti za odpravo slabih točk so vsakoletno lahko predmet proračunskega memoranduma in operativnega izvajanja strukturnega postopka prilagajanja, ki je sicer nakazan v Strategiji povečanja konkurenčne sposobnosti slovenske industrije (1996), v rezultatih njenega povečanja (z izkoriščanjem regionalnih posebnosti in z rastjo malih in srednjih podjetij) pa vsaj v globalu izkazane nacionalne konkurenčnosti dokaj neprepoznaven.

8. IZPOPOLNJEVANJE KONCEPTA MERJENJA NACIONALNE KONKURENČNE SPOSOBNOSTI V SLOVENIJI

Poročila o nacionalni konkurenčnosti so danes običajno široka podatkovna baza držav in to z zelo različno stopnjo vzorcev gospodarskega razvoja, tradicijami in zato tudi različnim institucionalnim stanjem, v katerem je poudarjena zlasti razširjenost kapitalskega trga, njegova svoboda in finančno poglobljanje. V dobi globalizacije, ko so vlade razvitejših držav vse bolj naklonjene k povečanju investiranja izven matične države, da bi izboljšale konkurenčnost svoje proizvodnje in/ali tehnologije, se na primeru IMD tudi razpozna namen spremljanja nacionalne konkurenčnosti: v skupinah kazalcev sintetizirane atraktivnosti in v agresivnosti (glej poglavje 2.2). Koncept slovenskega merjenja, zastavljen v tem delovnem zvezku, izhaja iz mednarodnega okolja, ki pretežno določa gospodarsko socialno približevanje evropski uniji. V tem smislu so referenčne le manjše evropske države; izločene so države drugih kontinentov.

Druga značilnost slovenskega koncepta v tem delovnem zvezku je selekcija meril. Vsa so povzeta po definicijah WEF-a in IMD, vendar le kvantitativno merljiva. Kadar so pri njih kvalitativno ocenjevana kot je to v skupini civilno pravnih institucij, smo se zatekli k takim merilom, ki so najbližja namenu WEF-a oz. IMD, vendar morajo biti kvantitativno merljiva. Naša statistika jih v letopisih le delno objavlja, podatki pa niso še povsod metodološko usklajeni s pravnim redom EU. Zato bodo do konca leta 2001 sprejete dopolnitve in spremembe Zakona o državni statistiki ter dopolnitve in spremembe Nacionalnega programa statističnih raziskovanj. Področja, kjer so izboljšave potrebne, so vključena v Phare program tehnične pomoči državam kandidatkam v EU.

S homogenizacijo agregatov in posameznih podatkov, ki so vključeni v merila nacionalne konkurenčnosti, bo izboljšano merjenje. Sedaj je marsikateri podatek, če ni podrobneje metodološko pojasnjen v Poročilu WEF-a/IMD-a, povzet iz dosedanje statistike Urada, ministrstva, institucije itd. Še naprej ostaja zlasti vprašljiva metoda oz. izbor meril, ki opredeljujejo skupino "civilno pravnih institucij". Na tem področju bi bilo potrebno opraviti posebno ekspertizo oz. raziskavo, za vsa merila pa do uveljavitve evropskih standardov uvesti metodološke liste.

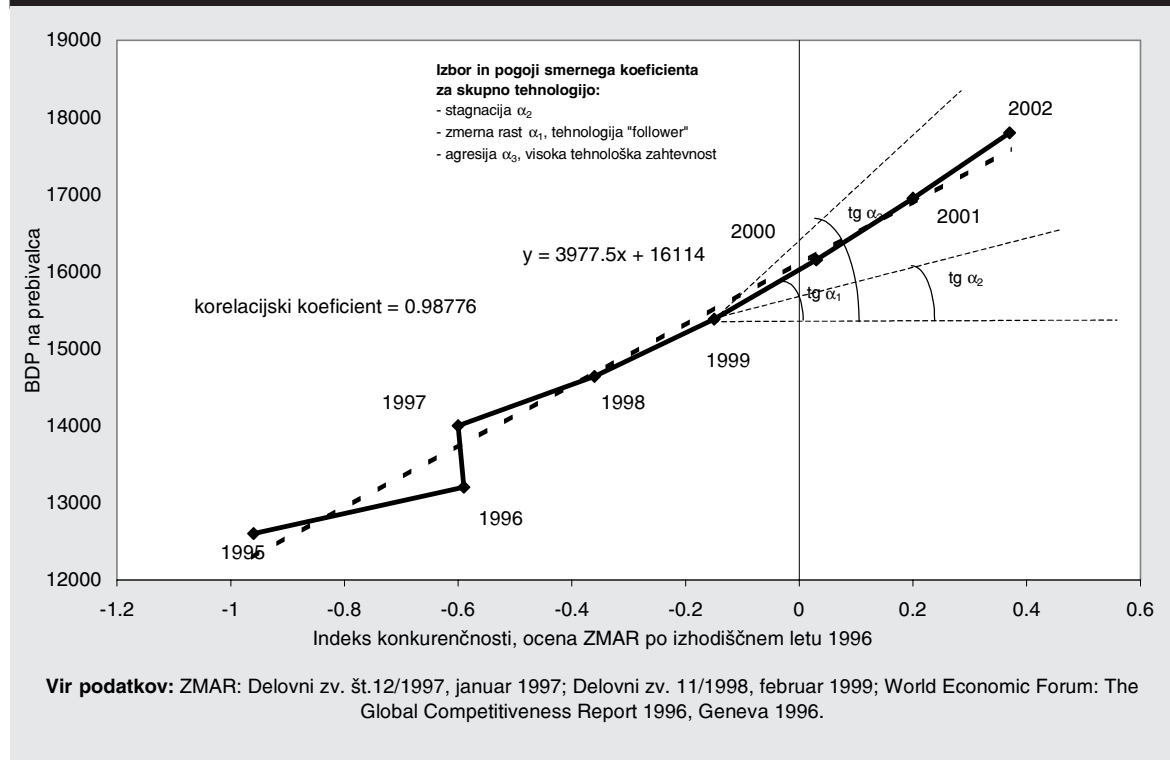
Izpopolnjevanje koncepta bi terjalo odgovor na vprašanje, ali so v slovenskih razmerah primerna zaradi pomembnosti tudi specifična merila, ki določajo nacionalno konkurenčnost. V tem prvem poizkusu niso bila upoštevana, nekoliko pa so bila poudarjena v ponderjih, ki se nekoliko razlikujejo od WEF-a in ki v okolju prestrukturiranja naglašajo zlasti prioriteto tehnološkega dejavnika.

Izhodiščno leto 1998 za oceno slovenske konkurenčne sposobnosti za obdobje štirih let naprej je bilo ocenjeno. Dejanski podatki, ki bodo večinoma na razpolago letos jeseni, bodo pokazali, ali niso bila posamezna merila nekoliko precenjena, prognoze za naslednja leta pa podcenjene.

Preračuni SMD-jev na sintezni WEF-ov indeks CI namreč pokažejo izboljšanje ravno v letu 1998. Res je, da ostaja Slovenija kljub temu izboljšanju še vedno na področju WEF-ovega negativnega področja, se pa v statični analizi približa v letu 1998 položaju Španije. V prognozi sta potrebni potem dve leti nadaljnega izboljševanja za preskok na nivo Irske iz leta 1996. To bi se zgodilo koncem leta 2002.

Te predlagane smeri izboljšanja koncepta in merjenja nacionalne konkurenčnosti bi lahko determinirale tudi manjše področje odstopanja med teoretično in empirično linijo odnosov med CI in BDPpc. S tem lahko postane ocenjevanje meril za CI eno od sredstev za oceno

Slika 7.1: Soodvisnost indeksa konkurenčnosti in BDP na prebivalca po notranji kupni moči - Slovenija 1995 do 2002

spособnosti slovenskega gospodarstva oz. njegov napredek, merjen v bruto domače proizvodni per capita po notranji kupni moči, in to vnaprej za obdobje srednjeročne rasti.

Seveda bo koristno, da se ob tem in sploh glede na sedaj dokaj toga izhodišča napovedovanja BDP pc bolj ukvarjamo s "spособnostjo vzdržne gospodarske rasti" (Mencinger, GG, december 1998). Mencinger jo definira kot tisto, ki jo posamezno gospodarstvo dosega na daljše razdobje brez tuje pomoči, zadolževanja ali prodaje nacionalnega bogastva. "Lastno" rast enostavno definira kot povečanje domačega produkta, h kateremu prišteje delež bilance tekočega računa v bruto domačem produktu. Seveda je možno taki definiciji tudi ugovarjati (ibidem, str. 28).

Izpopolnjevanje koncepta merjenja nacionalne konkurenčne spособnosti v Sloveniji bo aktualno ne samo zaradi zahtev Skupne ocene prednostnih nalog srednjeročne ekonomske politike (SOPN), temveč tudi zato, ker v tem času že poteka sodelovanje dveh raziskovalnih institucij kot partnerskih institucij IMD-ja iz Lausanne. Potemtakem bo Slovenija vsaj v letu 2000 že "kotirala" v mednarodni lestvici okrog 50 držav. Za presojo ustreznosti dejanskim razmeram bo, potrebno torej še malo počakati.

VIRI IN LITERATURA

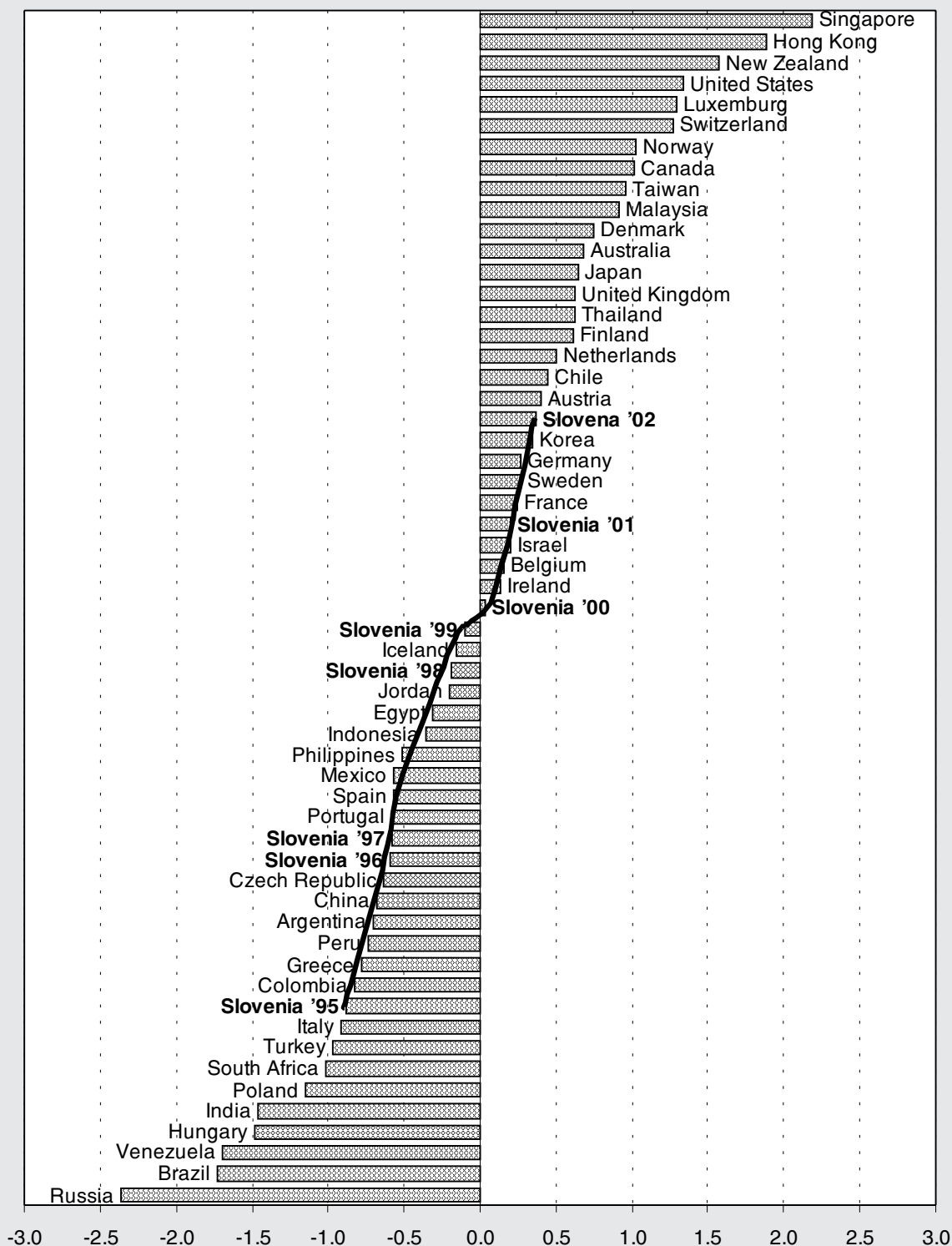
- Potočnik J. et.al.: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije - približevanje Evropi, ZMAR, 1995, Ljubljana
- Strategija povečanja konkurenčne sposobnosti slovenske industrije, MGD, november 1996, Ljubljana
- World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 1996, Geneva, Switzerland 1996, razposlano junija 1997
- Scully, Gerald W.: Constitutional environments and economic growth, Princeton, New Jersey, 1992
- Gmeiner Pavle et.al: Dokumentacijska priloga k "Izhodišča industrijske politike Slovenije za obdobje 1994-2000", IER 1994, Ljubljana
- Hanspeter Gassmann: Industrial Competitiveness Policies in OECD Countries, OECD, Paris, 1997
- European Commission - Directorate General for Industry: Competitive Europe (Benchmarking Reports), No 1, 1997
- V. Bobek, J. Potočnik, V.Ravbar, M. Rojec, P. Stanovnik, F.Štiblar: Strategija ekonomskih odnosov s tujino, MEOR, 1996
- Strategija RS za vključitev Slovenije v EU, Poročevalec DZ RS št. 48/97, oktober 1997
- The World Competitiveness Yearbook 1998, IMD International, Lausanne 1998
- Gwartney, J.D.: Economic Freedom of the World - 1998/1999 Interim Report, Florida State Un.
- Aiginger, Karl; Peneder, Michael: Qualität und Defizite des Industriestandorts, Österreich, WIFO, Juli 1997
- Poročilo o delu varuha človekovih pravic za leto 1997
- Statistični letopis Slovenije, letniki 1995 - 1998, SURS, Ljubljana
- Globalna konkurenčnost Slovenije, Eksperimentalna ocena njenih prednosti in slabosti po metodi WEF, ZMAR, Pavle Gmeiner, Delovni zvezek št. 12/1997, januar 1998
- Ocena kupne moči bruto domačega proizvoda na prebivalca v Sloveniji 1993 - 1997 in prognoza do 2005. Delovni zvezek št. 3/1998, Tanja Česen, julij 1997
- Kiauta, Andrej: Konkurenčnost držav, diplomsko delo, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, december 1998
- Mencinger, Jože: Približevanje ali oddaljevanje? GG, št. 300, december 1998, EIPF
- Kos, Marko: Slovenija je v tehnološkem pogledu zaostala država. Delo, Priloga Znanost, 3. februar 1999
- Kos, Marko: Prispevek k Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije - Tehnološki razvoj. ZMAR, Delovna konferenca 18-19 februar 1999

PRILOGA

Kazalo priloge

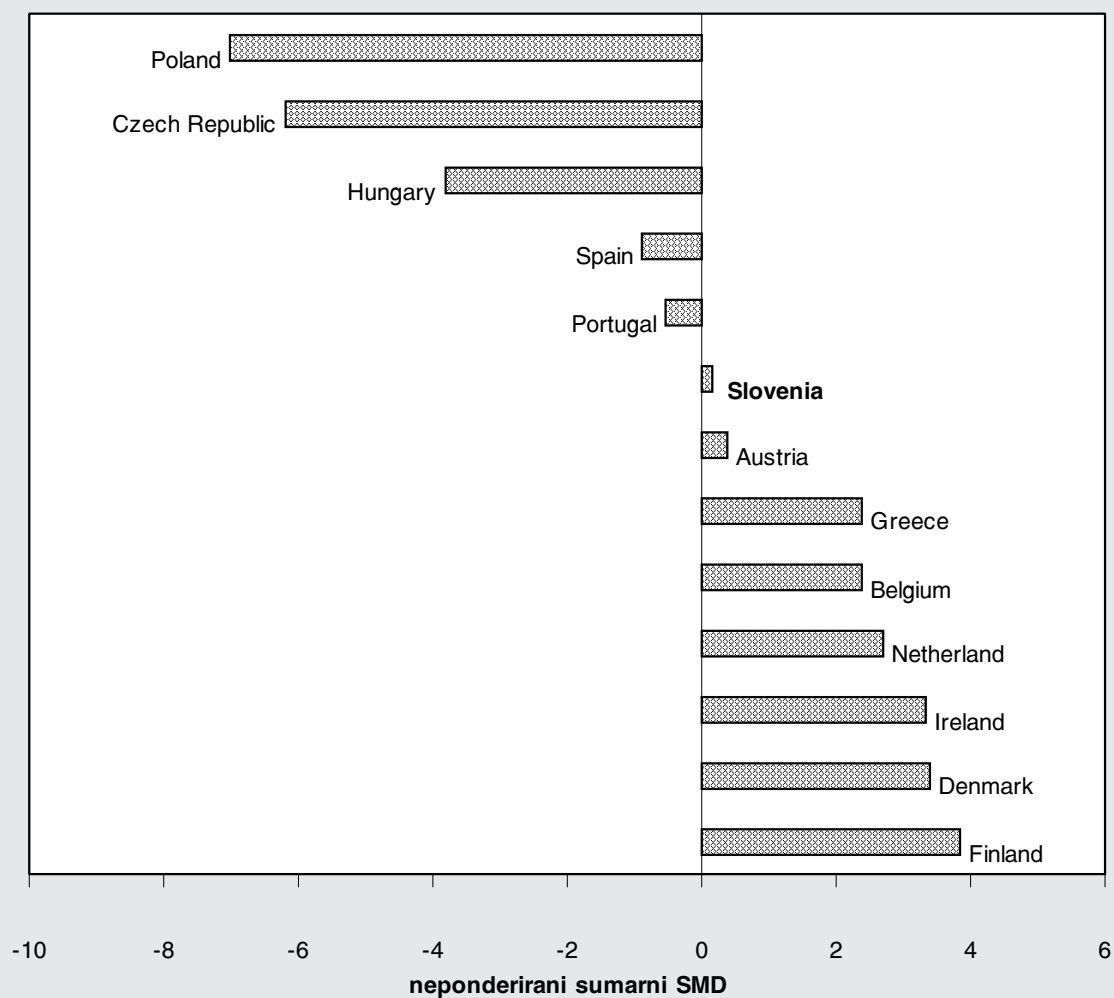
Indeks konkurenčnosti (Competitiveness Index) 49-ih držav in ocene Slovenije v statični analizi v letih 1995 do 1998 in prognoza za Slovenijo do leta 2002 _____	65
Položaj Slovenije leta 1998 v statistični analizi referenčnih držav - Družina "OPENNESS" _____	66
Položaj Slovenije leta 1998 v statistični analizi referenčnih držav - Družina "GOVERNMENT" _____	67
Položaj Slovenije leta 1998 v statistični analizi referenčnih držav - Družina "FINANCE" _____	68
Položaj Slovenije leta 1998 v statistični analizi referenčnih držav - Družina "INFRASTRUCTURE" _____	69
Položaj Slovenije leta 1998 v statistični analizi referenčnih držav - Družina "TEHNOLOGY" _____	70
Položaj Slovenije leta 1998 v statistični analizi referenčnih držav - Družina "MANAGMENT" _____	71
Položaj Slovenije leta 1998 v statistični analizi referenčnih držav - Družina "LABOUR" _____	72
Položaj Slovenije leta 1998 v statistični analizi referenčnih držav - Družina "CIVIL INSTITUTIONS" _____	73

Indeks konkurenčnosti (Competitiveness Index) 49-ih držav in ocene Slovenije v statični analizi v letih 1995 do 1998 in prognoza za Slovenjo do leta 2002

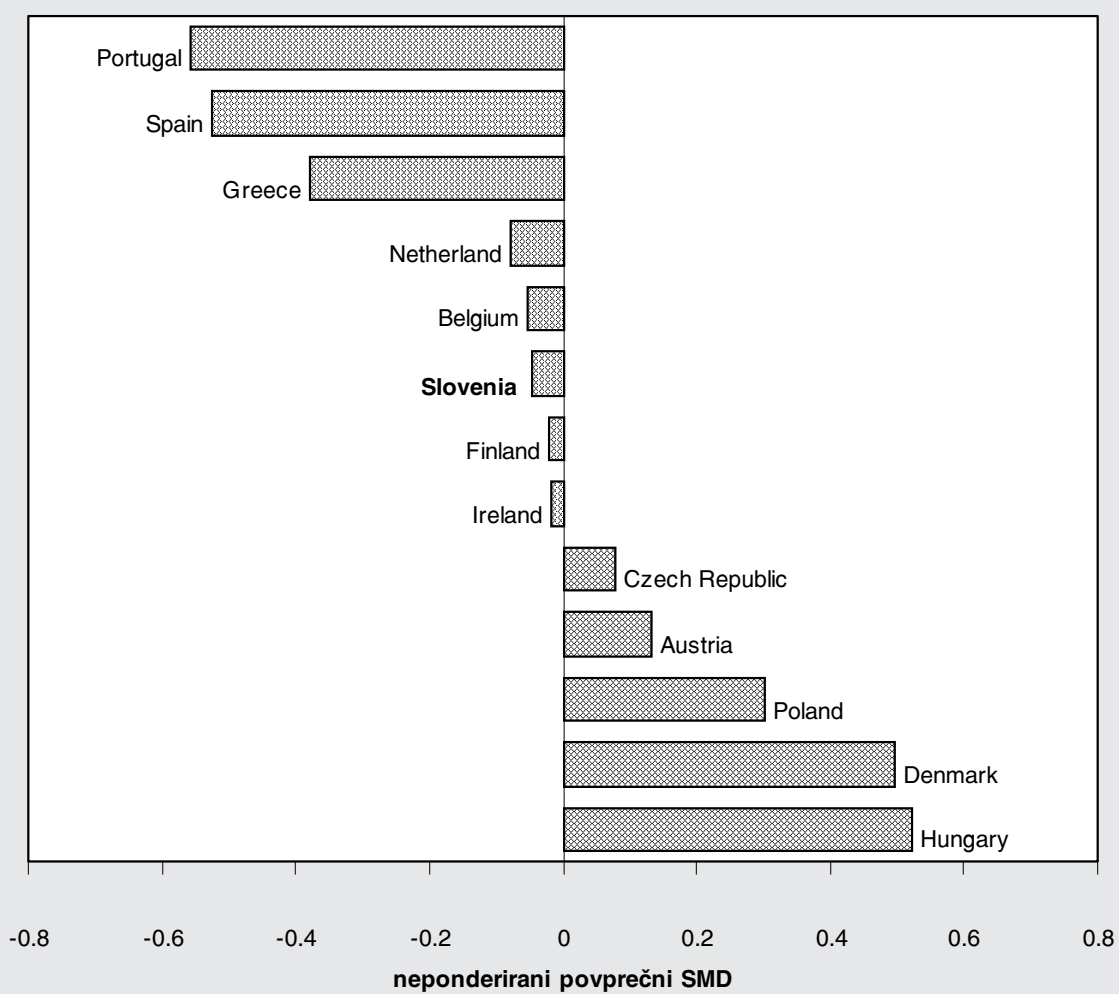
Vir: The Global Competitiveness Report, World Economic Forum, Geneva, 1996 str. 15; ocena Slovenije ZMAR

**Položaj Slovenije leta 1998 v statični analizi referenčnih držav
Družina "OPENNESS"**

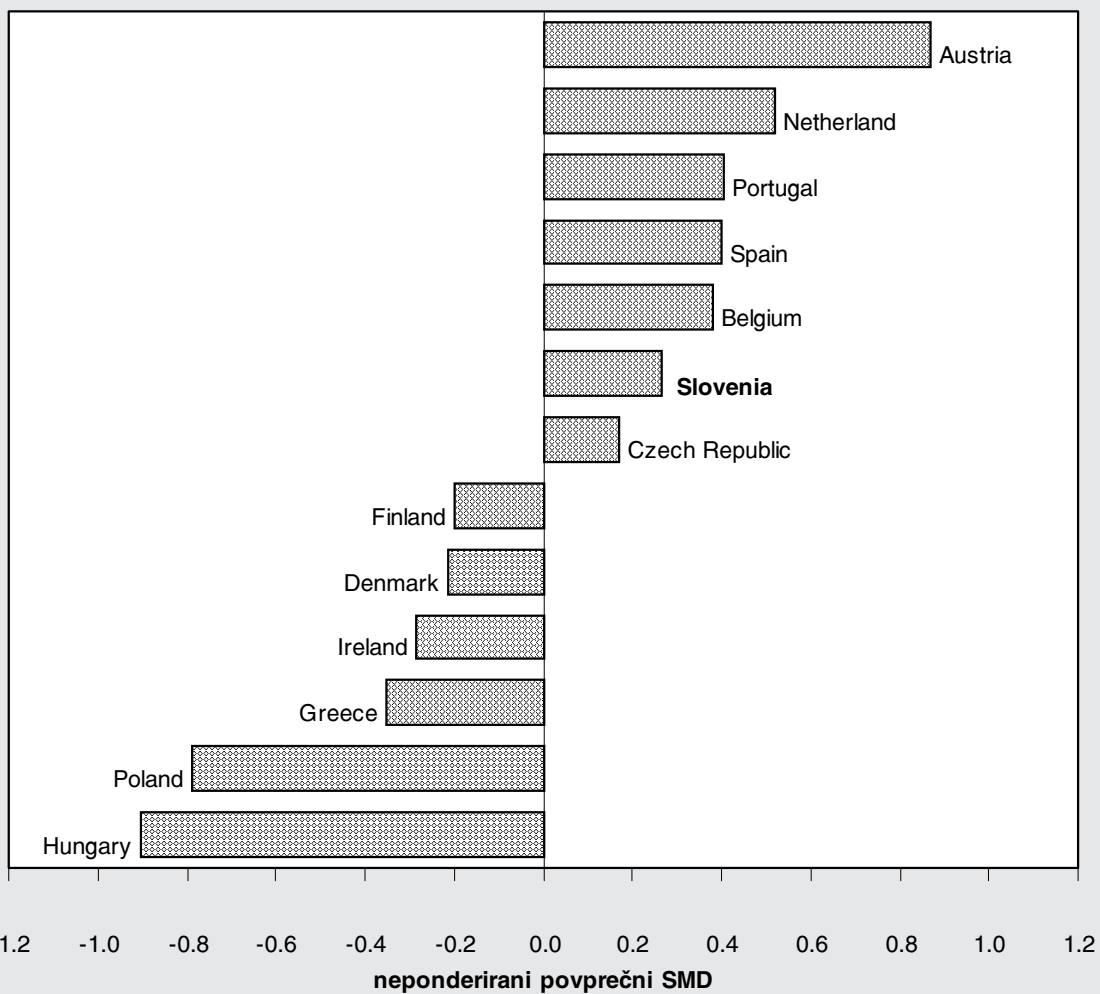
Vir: izračuni ZMAR, WEF, IMD

**Položaj Slovenije leta 1998 v statični analizi referenčnih držav
Družina "GOVERNMENT"**

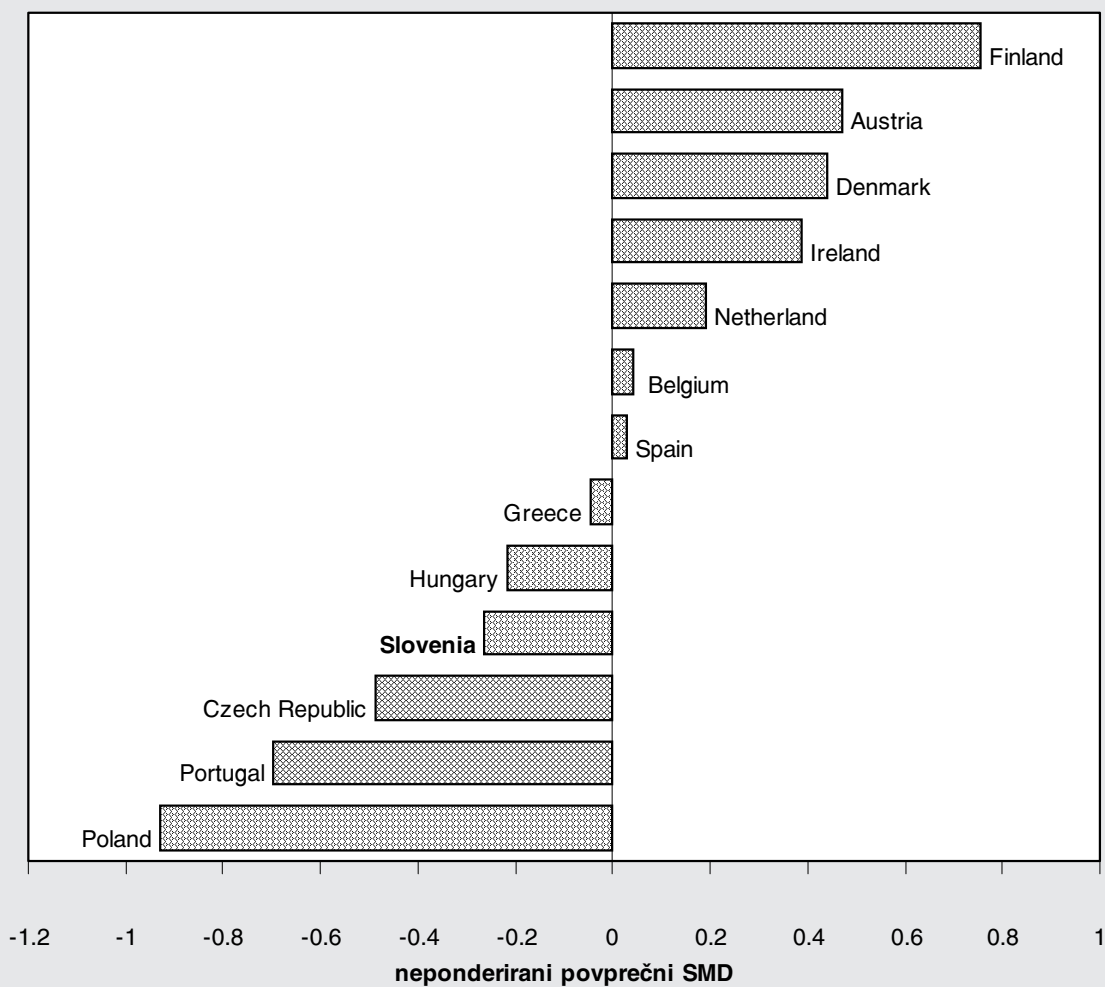
Vir: izračuni ZMAR, WEF, IMD

**Položaj Slovenije leta 1998 v statični analizi referenčnih držav
Družina "FINANCE"**

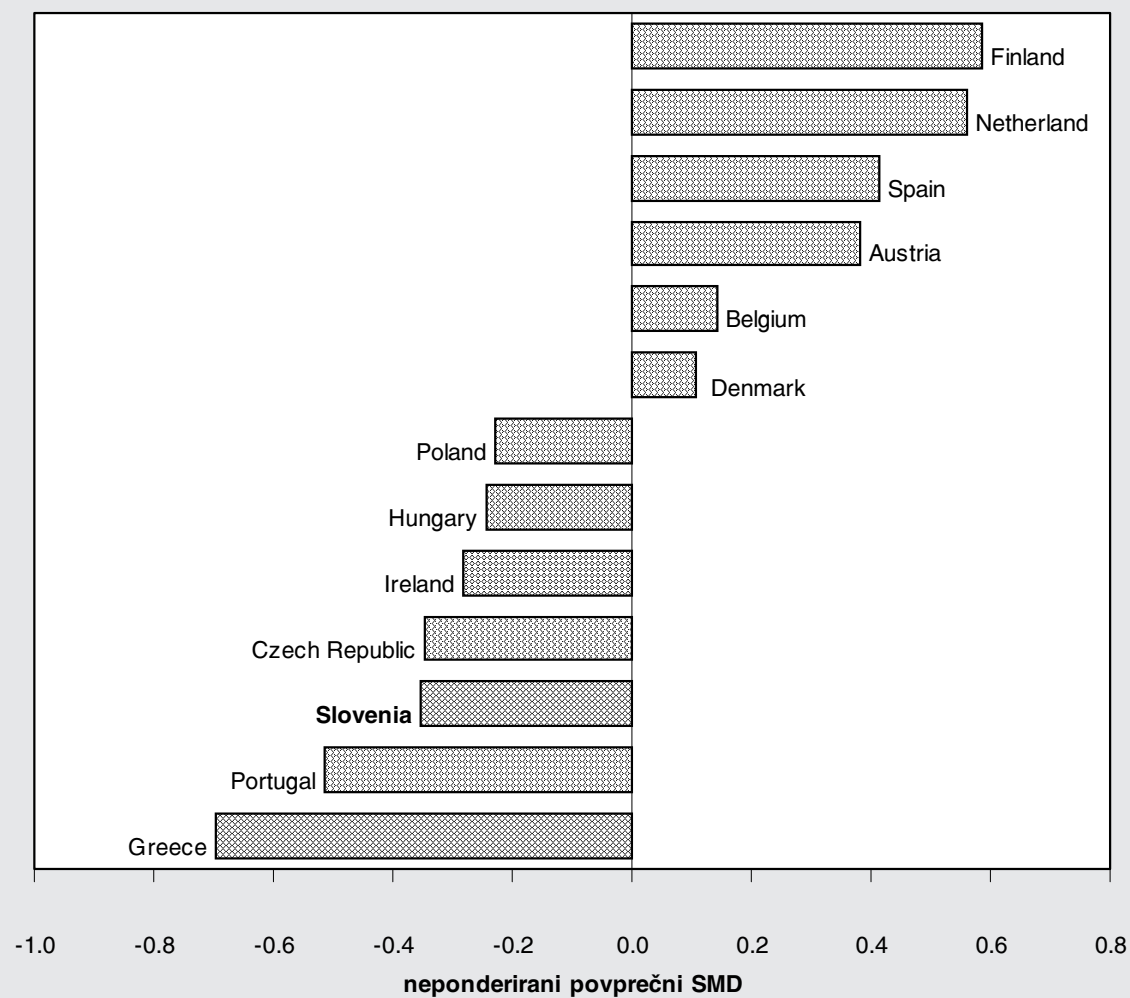
Vir: izračuni ZMAR, WEF, IMD

**Položaj Slovenije leta 1998 v statični analizi referenčnih držav
Družina "INFRASTRUCTURE"**

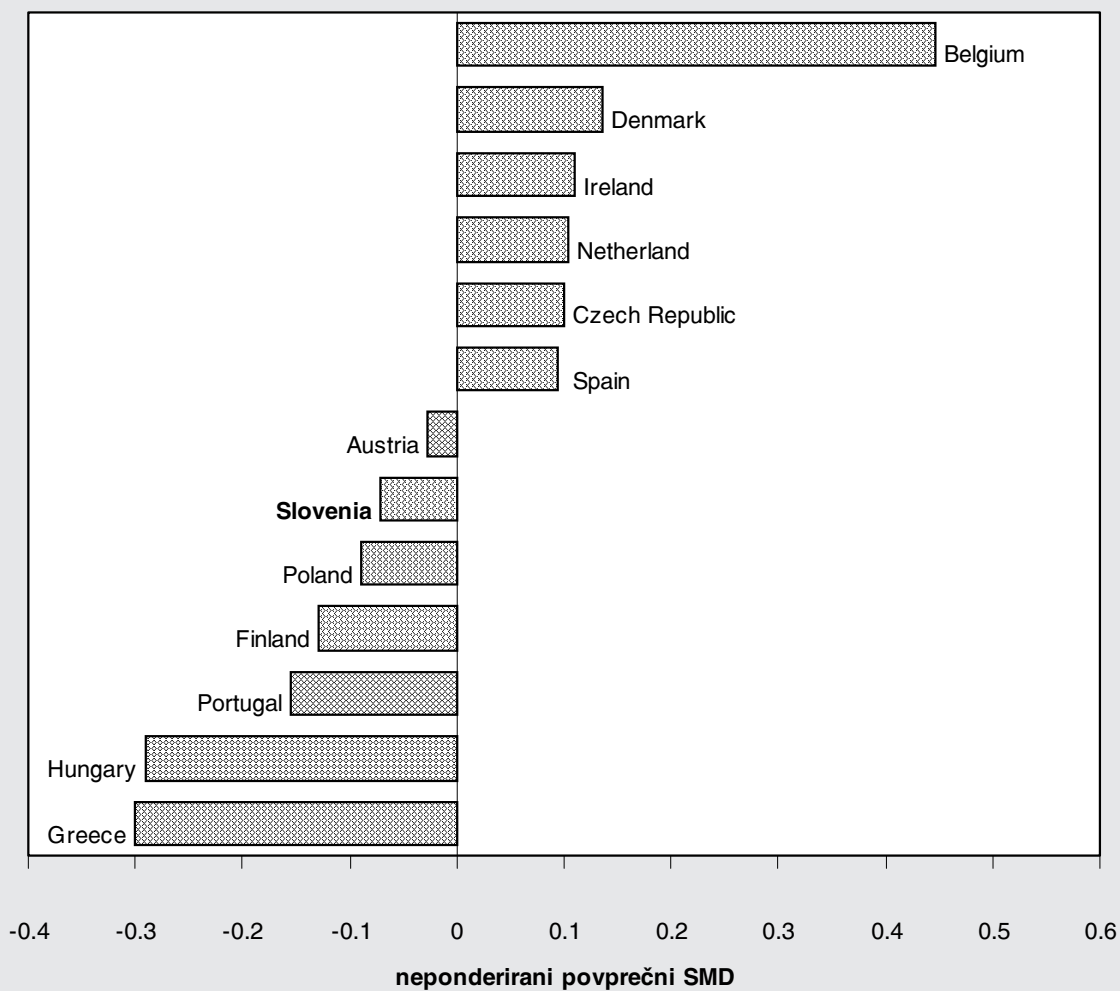
Vir: izračuni ZMAR, WEF, IMD

**Položaj Slovenije leta 1998 v statični analizi referenčnih držav
Družina "TECHNOLOGY"**

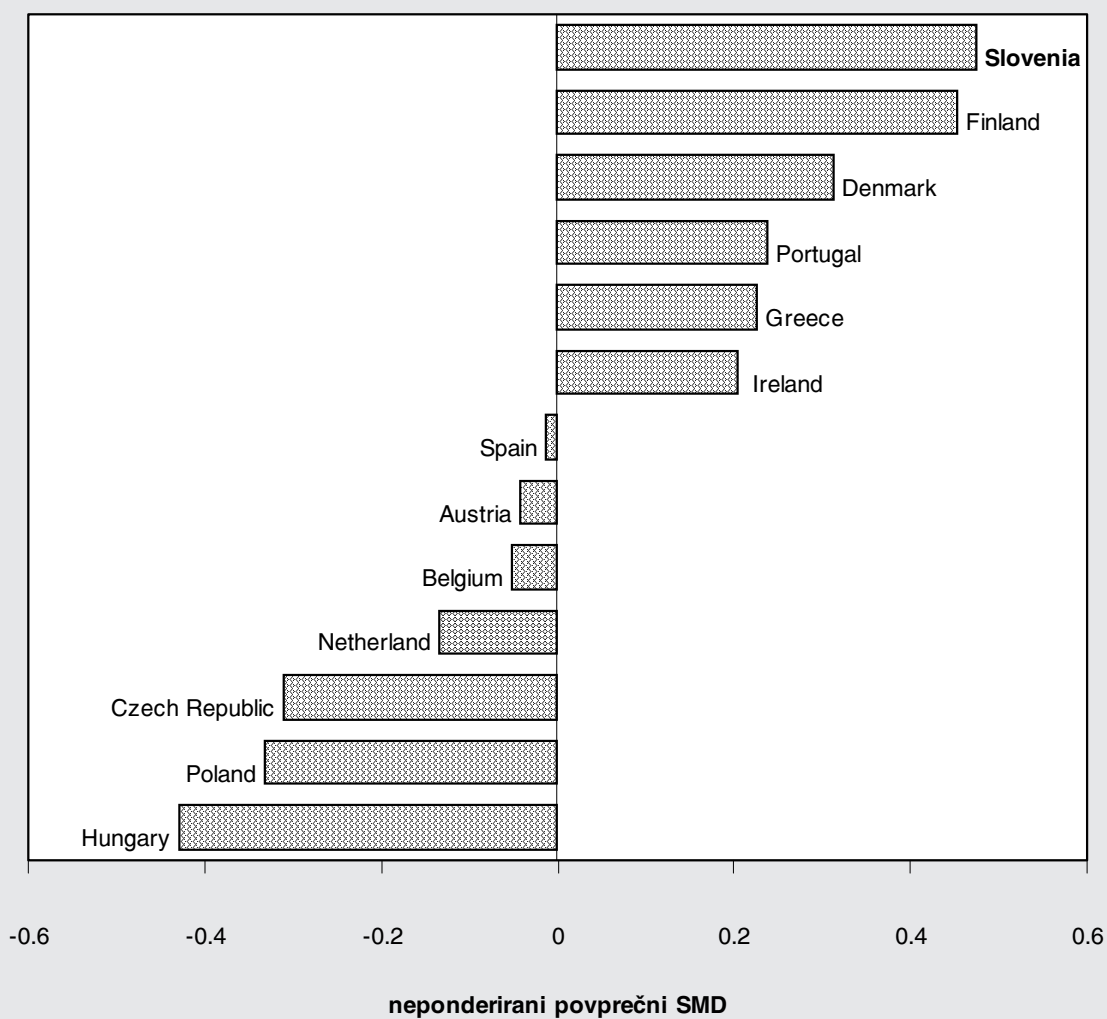
Vir: izračuni ZMAR, WEF, IMD

**Položaj Slovenije leta 1998 v statični analizi referenčnih držav
Družina "MANAGMENT"**

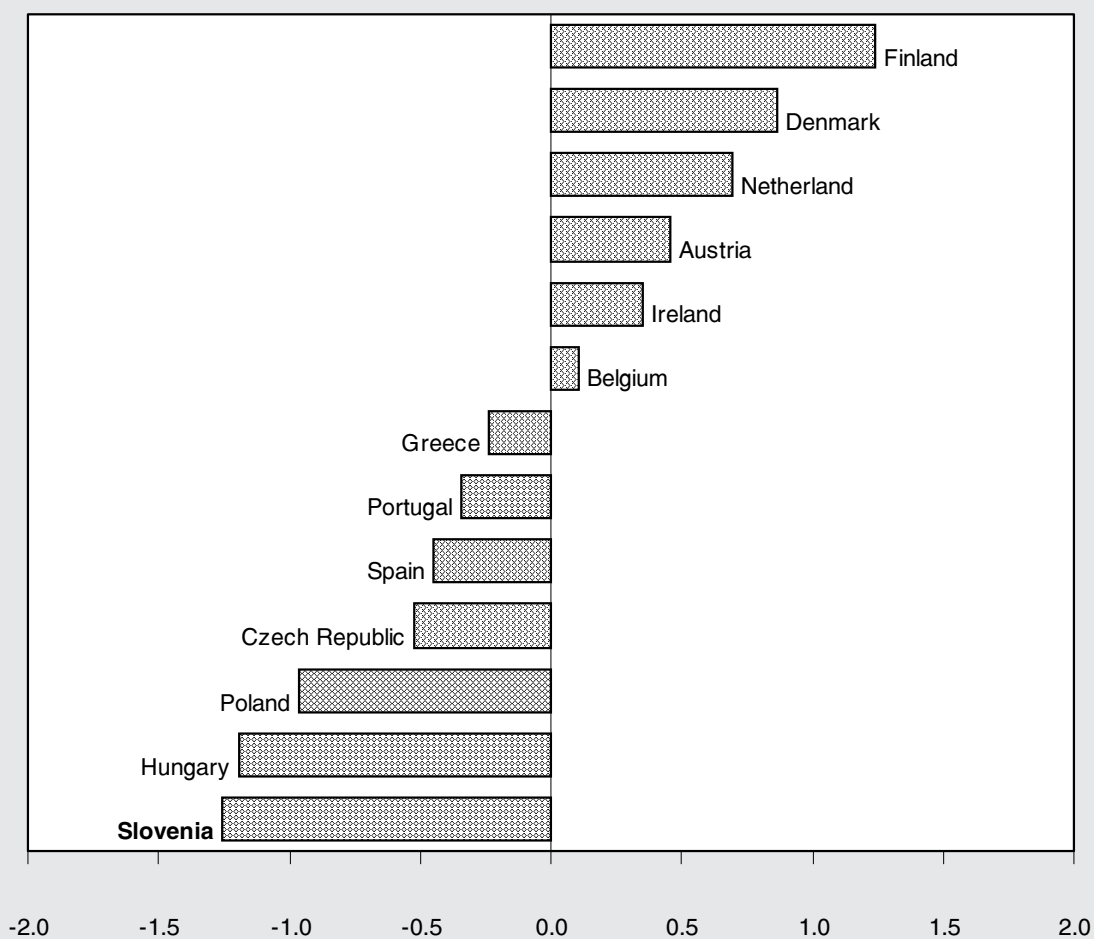
Vir: izračuni ZMAR, WEF, IMD

**Položaj Slovenije leta 1998 v statični analizi referenčnih držav
Družina "LABOUR"**

Vir: izračuni ZMAR, WEF, IMD

**Položaj Slovenije leta 1998 v statični analizi referenčnih držav
Družina "CIVIL INSTITUTIONS"**

neponderirani povprečni SMD

Vir: izračuni ZMAR, WEF, IMD

Do sedaj izšlo v okviru zbirke delovni zvezki:

Letnik I, leto 1992

- št.1. Razvojno planiranje na ravni Republike Slovenije. Uredil mag. Matej More, Ljubljana, maj 1992, 59. strani
- št.2. Ocena gospodarskega in socialnega razvoja Slovenije v letih 1991 in 1992 (majska analiza) z dokumentacijo, vodja projekta mag. Andrej Hartman, junij 1992
- št.3. Slovenia in 1991 - 1992. Report on economic developments. Ljubljana, June 1992, 55 strani; (with statistical annex)
- št.4. Radej Bojan: Vrste ekonomskih inštrumentov varstva okolja in njihova uporaba. Naravni viri kot razvojni dejavnik - interdisciplinarni raziskovalni projekt trajnega razvoja. Zavod Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana, maj 1992, 122 strani
- št.5. Finančni rezultati poslovanja gospodarstva Slovenije v prvem polletju 1992 - primerjalni prikaz po posameznih dejavnostih gospodarstva na osnovi podatkov SDK iz periodičnih obračunov pravnih oseb za prvo polletje 1992. Pripravila: Stane Vencelj in Jana Jevševar, 15. september 1992, 30 strani
- št.6. Finančni rezultati poslovanja zavodov s področja družbenih dejavnosti v Sloveniji v prvem polletju 1992 - primerjalni prikaz po posameznih družbenih dejavnostih na osnovi podatkov SDK iz zaključnih računov in periodičnih obračunov zavodov za prvo polletje 1992 in za leto 1991. Pripravila Jasna Kondža, Ljubljana, 7. oktober 1992
- št.7. Finančni rezultati poslovanja javnih podjetij gospodarstva Slovenije v prvem polletju 1992 - primerjalni prikaz po posameznih dejavnostih gospodarstva na osnovi podatkov SDK iz periodičnih obračunov pravnih oseb za prvo polletje 1992. Pripravila Jana Jevševar, oktober 1992, 36 strani
- št.8. Selected indicators from the income statement and balance sheet by sector and by origin of capital of the Slovenian economy in January - June 1991 and 1992
- št.9. Gospodarska gibanja v letu 1992 in kratkoročne perspektive gospodarstva Slovenije v letu 1993 (Jesenska analiza), vodja projekta mag. Andrej Hartman, oktober 1992, Ljubljana
- št.10. Slovenia - Economic Developments in 1992 nad the Outlook for 1993, October 1992
- št.11. Panožne prognoze na podlagi ocenjevanja perspektivne sposobnosti industrijskih podjetij za obdobje 1992 - 1995, vodja projekta dr. Pavle Gmeiner, Ljubljana, november 1992

Letnik II, leto 1993

- št.1. Ali so se stroški uvoza blaga resnično povečali, dr. Janez Potočnik, Ljubljana, januar 1993
- št.2. Bilanca pomembnejših prehranskih proizvodov, Božena Leonardi, Ljubljana, januar 1993
- št.3. Industrijska politika Slovenije - koncept, omejitve, možnosti in usmeritve na narodnogospodarski in sektorski ravni, dr. Pavle Gmeiner, dr. Anton Povše, Ljubljana, februar 1993
- št.4. Analiza gibanja plač in dometa ter učinkovitosti zamrznitve plač v marcu 1993, Bojan Radej, Ljubljana, marec 1993
- št.5. Finančni rezultati poslovanja gospodarstva Slovenije v letu 1992, Jana Jevševar, april 1993
- št.5.1. Lastninjenje družbenega premoženja v gospodarstvu republike Slovenije v letu 1992, Judita Mirjana Novak, maj 1993
- št.5.2. Finančni rezultati poslovanja javnih podjetij v letu 1992 - primerjalni prikazi na osnovi podatkov zaključnih računov za leto 1992, Jana Jevševar, maj 1993
- št.5.3. Finančni rezultati poslovanja zavodov s področja družbenih dejavnosti - Primerjalni prikazi na osnovi podatkov zaključnih računov za leto 1992, Jasna Kondža, maj 1993
- št.5.4. Finančni rezultati poslovanja bank in zavarovalnic v letu 1992, Vida Brus, maj 1993
- št.6. Portfolio analiza slovenske industrije v obdobju 1990-1992, Tanja Česen, junij 1993
- št.7. Nacionalni računi Slovenije- ocena 1990-93 in projekcije 1994-97, vodja projekta Igor mag. Strmšnik, Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 1993
- št.8. Gospodarska gibanja v Sloveniji leta 1993 in perspektive do leta 1997 (Pomladansko poročilo), vodja projekta mag. Andrej Hartman, Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 1993
- št.9. Finančni rezultati poslovanja gospodarstva, zavodov s področja družbenih dejavnosti ter bank in zavarovalnic v prvem polletju 1993- primerjalni prikazi na osnovi podatkov SDK iz periodičnih obračunov pravnih oseb, Jana Jevševar, Dijana Pirc, Vida Brus, september 1993
- št.10. Mesto Slovenije v svetu- mednarodne primerjave podatkov nacionalnih računov, Tanja Česen, september 1993
- št.11. Gospodarska gibanja v letu 1993 in kratkoročne perspektive gospodarstva Slovenije v letu 1994 (Jesensko poročilo), Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj, vodja projekta mag. Andrej Hartman, november 1993
- št.12. Izhodišča za pripravo strategije gospodarskega razvoja Slovenije, dr. Janez Potočnik, november 1993

Letnik III, leto 1994

- št.1. Prebivalstvo in zaposlenost v Sloveniji na prehodu iz osemdesetih v devetdeseta leta in ocena tendenc razvoja do leta 2000, Tomaž Kraigher, januar 1994
- št.2. Analiza obrestnih mer in obresti v letih 1991 do 1993, Vida Brus, februar 1994
- št.3. Analiza in perspektiva deželnega rizika Slovenije, dr.Pavle Gmeiner, maj 1994
- št.4.1 Finančni rezultati poslovanja gospodarstva Slovenije v letu 1993 - primerjalni prikazi na osnovi podatkov zaključnih računov za leto 1993, Judita Mirjana Novak, maj 1994
- št.4.2. Finančni rezultati poslovanja zavodov s področja družbenih dejavnosti - primerjalni prikazi na osnovi podatkov zaključnih računov za leto 1993, Dijana Pirc, maj 1994
- št.4.3. Finančni rezultati poslovanja bank in zavarovalnic v letu 1993 - primerjalni prikazi na osnovi podatkov zaključnih računov za leto 1993, Vida Brus, maj 1994
- št.4.4. Finančni rezultati podjetij v izgubi v letih 1992 in 1993, Slavica Jurančič, junij 1994
- št.5. Prikaz cenovnih sprememb v letih 1985 do 1993 - izračun verižnih indeksov cen po sektorjih NACE klasifikacije dejavnosti, Jure Povšnar, Nataša Marzidovšek, junij 1994
- št.6. Gospodarska gibanja v Sloveniji v letu 1994 s projekcijami razvoja do leta 1998 (Pomladansko poročilo), Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj, vodja projekta mag. Andrej Hartman, junij 1994
- št.7. Regionalni vidiki razvoja Slovenije v obdobju 1990 - 1994, Janja Pečar, julij 1994
- št.8. Finančni rezultati poslovanja Zavodov s področja družbenih dejavnosti in zavarovalnih organizacij v prvem polletju 1994, Judita Novak, Dijana Pirc in Vida Brus, september 1994
- št.9. Kmetijska pridelava in odkup kmetijskih proizvodov v obdobju 1988 - 1993, Mateja Kovač, oktober 1994
- št.10. Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji v letu 1994 s projekcijo razvoja v letu 1995 (Jesensko poročilo), vodja projekta Tanja mag. Česen, Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj, november 1994
- št.11. Primerjava med finančnimi rezultati poslovanja slovenskega gospodarstva za leto 1993 po zakonu o računovodstvu in po slovenskih računovodskih standardih, Judita Mirjana Novak, december 1994
- št.12. Turistični promet v obdobju 1985 - 1994 in statistični prikaz stanja turizma v Sloveniji, Petra Drobne, december 1994

Letnik IV, leto 1995

- št.1. Finančni rezultati poslovanja zavodov s področja družbenih dejavnosti v letu 1994, Primerjalni prikazi na osnovi zaključnih računov za leto 1994, Judita Mirjana novak, april 1995
- št.2. Analiza in perspektiva deželnega rizika Slovenije po dveh scenarijih v obdobju do leta 2000, dr.Pavle Gmeiner, maj 1995
- št.3. Finančni rezultati poslovanja bank in zavarovalnic v letu 1994 - primerjalni prikazi na osnovi podatkov zaključnih računov, Vida Brus, junij 1995
- št.4. Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji v letu 1995 s projekcijo razvoja do leta 2000 (Pomladansko poročilo), vodja projekta Igor mag. Strmšnik, julij 1995
- št.5. Finančni rezultati poslovanja gospodarstva Slovenije v letu 1994 (na osnovi statističnih podatkov iz bilance uspeha leta 1994, Judita Mirjana Novak , julij 1995
- št.6. Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji v letu 1995 s projekcijo razvoja v letu 1996 (Jesensko poročilo), vodja projekta Igor mag. Strmšnik, oktober 1995
- št.7. Nacionalni programi in posebni razvojni zakoni v luči strategije gospodarskega razvoja Slovenije in vpliva na regionalni razvoj, mag. Ana Murn, Ljubljana, november 1995
- št.8. Značilnosti razvoja slovenskih regij, Janja Pečar, Ljubljana, december 1995
- št.9. Politika cenovnega nadzora v Sloveniji v letih 1991 do 1995, Nataša Marzidovšek, Ljubljana, december 1995
- št.10. Pregled posebnih razvojnih dokumentov, ki jih je sprejela država Slovenija, mag. Ana Murn, Ljubljana, december 1995
- št.11. Razmerja v slovenskem gospodarstvu v letih 1992 in 1993 v luči input - output tabel, Vesna Štraser, Ljubljana, februar 1996
- št.12. Ocena demografskih računov Slovenije 1981 - 1994, Tomaž Kraigher, Ljubljana, marec 1996

Letnik V, leto 1996

- št.1. Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji leta 1996 s ciljno projekcijo razvoja do leta 2000 (Pomladansko poročilo), Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, vodi projekta mag. Igor Strmšnik in mag. Alenka Kajzer
- št.2. Finančni rezultati poslovanja gospodarstva Slovenije v letu 1995 (na osnovi statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha za leto 1995), Judita Mirjana Novak, Ljubljana, julij 1996
- št.3. Poslovanje bank v letu 1995, Vida Brus, Ljubljana, julij 1996
- št.4. Javnofinančne obveznosti, ki izhajajo iz dokumentov razvojnega načrtovanja in posebnih rajonih zakonov, mag. Ana Murn, Ljubljana, september 1996
- št.5. Finančni rezultati poslovanja zavodov s področja družbenih dejavnosti v letu 1995, Judita Mirjana Novak, Ljubljana, oktober 1996
- št.6. Neposredne tuje investicije v slovensko gospodarstvo in njihov razvojni potencial. Foreign Direct Investment in the Slovenian Economy and its Development Potential, Matija dr. Rojec, Ljubljana, oktober 1996
- št.7. Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1995, Janja Pečar, Ljubljana, oktober 1996
- št.8. Kazalci finančne uspešnosti gospodarjenja v letu 1995 po sektorjih in regijah, Liljana Figar kot vodja, Peter Beltram, Vida Brus, Mateja Kovač, Judita Mirjana Novak, Janja Pečar, Boštjan Plešec, Jure Povšnar, Ana Sečnik, Ljubljana, november 1996
- št.9. Ocena input-output tabele Republike Slovenije za leto 1995 v tekočih in stalnih cenah, Ivanka Zakotnik, Ljubljana, november 1996
- št.10. Dejavniki za povečanje konkurenčnosti slovenske predelovalne industrije s posebnim ozirom na kooperacije, razvojne raziskave in tuja vlaganja, dr. Pavle Gmeiner, Ljubljana, december 1996
- št.11. Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji - Jesensko poročilo 1996, vodja projekta dr. Alenka Kajzer, Ljubljana, december 1996
- št.12. Slovenija in Maastrichtski kriteriji konvergence, dr. Ivo Lavrač in mag. Vladimir Lavrač, Ljubljana, februar 1997

Letnik VI, leto 1997

- št.1. Analiza gospodarskih gibanj s ciljno projekcijo do leta 2001 (Pomladansko poročilo), Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, vodja projekta dr. Alenka Kajzer, Ljubljana, junij 1997
- št.2. Finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb v letu 1996 (na osnovi statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha za leto 1996), Judita Mirjana Novak, Ljubljana, julij 1997
- št.3. Ocena kupne moči bruto domačega proizvoda na prebivalca v Sloveniji 1993-1997 in prognoza do 2005, mag. Tanja Česen, Ljubljana, julij 1997
- št.4. Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1996, Janja Pečar, Ljubljana, oktober 1997
- št.5. Poslovanje bank v letu 1996, Vida Brus, Ljubljana, oktober 1997
- št.6. Uvod v kupno moč denarne enote in probleme merjenja domačega proizvoda po kupni moči, dr. Pavle Gmeiner, Ljubljana, november 1997
- št.7. Ocena gospodarskih gibanj v letu 1997 in možnosti razvoja v letu 1998 (Jesensko poročilo), Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, vodja projekta dr. Alenka Kajzer, Ljubljana, november 1997
- št. 8. Finančni rezultati poslovanja izvoznikov v letu 1996, Judita Mirjana Novak, Ljubljana, december 1997
- št. 9. Kazalci finančne uspešnosti gospodarjenja v letu 1996 po sektorjih, Liljana Figar kot vodja, Vida Brus, Andrej Hrovat, Mateja Kovač, Judita Mirjana Novak, Mateja Pečar, Jure Povšnar, Ana Sečnik, Ljubljana, december 1997
- št.10. SAM Slovenija 1996 (matrika nacionalnih računov), Ivanka Zakotnik, Ljubljana, december 1997
- št.11. Slovenija v Evropi regij - Regionalne strukture razširjene evropske zveze, mag. Igor Strmšnik, Ljubljana, januar 1998
- št.12. Globalna konkurenčnost Slovenije - Eksperimentalna ocena njenih prednosti in slabosti po metodi Svetovnega ekonomskega foruma. dr. Pavle Gmeiner, Ljubljana, januar 1998

Letnik VII, leto 1998

- št. 1. Pregled javnofinančnih prihodkov za leto 1997 (na osnovi Poročila B-2) Agencije RS za plačilni promet, Jasna Kondža, Ljubljana, marec 1998
- št. 2. Projekcije prebivalstva Slovenije 1996 - 2070, Tomaž Kraigher, Ljubljana, marec 1998
- št. 3. Sistem nacionalnih računov SAM (Social Accounting Matrix) Slovenija 1995, dr. Ivo Lavrač, Branka Tavčar, Ivanka Zakotnik, Ljubljana, april 1998
- št. 4. Vladne finančne intervencije v gospodarstvu, Državne pomoči v Evropski uniji, mag. Ana Murn, Ljubljana, maj 1998
- št. 5. Finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb v letu 1997 (na osnovi statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha za leto 1997), Judita Mirjana Novak, Ljubljana, julij 1998
- št. 6. Slovenija v letu 1997 – ocene nacionalnih računov, Ivanka Zakotnik, Ljubljana, avgust 1998
- št. 7. Finančna uspešnost gospodarjenja v letu 1997 po sektorjih, Liljana Figar, Andrej Hrovat, Mateja Kovač, Judita Mirjana Novak, Jure Povšnar, Mateja Pečar, Ana Sečnik, Ljubljana, oktober 1998
- št. 8. Ocena četrletnega bruto domačega proizvoda Slovenije potrošna struktura 1995 – 1997, dr. Tanja Česen, Ljubljana, november 1998
- št. 9. Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1997, Janja Pečar, december 1998
- št. 10. Razvojni indikatorji za vrednotenje okoljske kakovosti gospodarske rasti, mag. Bojan Radej, februar 1999
- št. 11. Koncept in empirični rezultati merjenja nacionalne konkurenčne sposobnosti v Sloveniji za obdobje 1995 - 1998 in napovedi do leta 2002, dr. Pavel Gmeiner, Liljana Figar, februar 1999

NOVOSTI ZMAR	
Nazadnje izšlo	<p>Jesensko poročilo 1998 - Analiza gospodarskih gibanj v letu 1998 z oceno možnosti razvoj letu 1999.</p> <p>Delovni zvezki 4/98: Vlado finančne intervencije v gospodarstvu, Državne pomoči v Evropski uniji, A. Murn; 5/98: Finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb v letu 1997 (na osnovi statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha za leto 1997, J. M. Novak; 6/98: Slovenija v letu 1997 Ocene nacionalnih računov, I. Zakotnik. 7/98: Finančna uspešnost gospodarjenja v letu 1997 po sektorjih, Liljana Figar, Andrej Hrovat, Mateja Kovač, Judita Mirjana Novak, Jure Povšnar, Mateja Pečar, Ana Sečnik, Ljubljana, oktober 1998 8/98: Ocena četrletnega bruto domačega proizvoda Slovenije potrošna struktura 1995 - 1997, dr. Tanja Česen, Ljubljana, november 1998 9/98: Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1997, Janja Pečar, december 1998 10/98: Razvojni indikatorji za vrednotenje okoljske kakovosti gospodarske rasti, Bojan Radej, Ljubljana, februar 1999, 11/98: Koncept in empirični rezultati merjenja nacionalne konkurenčne sposobnosti v Sloveniji za obdobje 1995 - 1998 in napovedi do leta 2002, Pavle Gmeiner, Liljana Figar, Ljubljana, februar 1999.</p> <p>IB revija 8-9-10/XXXII: Martin Wagner : Ekonomske metode za ocenjevanje vrednosti okolja, Kritični pregled z nekaterimi primeri (I. del); M. Bevc : Kapital izobrazbe v slovenski industriji; A. Barbič : Gospodarski proizvod regijskega parka Škocjanske jame; B. Verlič Christensen : Slovenija na prelomu stoletja - kje smo in kam gremo?; A. Kajzer : Uporabnost sodobnih teorij brezposelnosti pri obravnavi brezposelnosti v Sloveniji; S. Zupančič : Luka Koper in priobalni pomorski prevoz. Predstavitve Skupina Bruges : Za kmetijstvo po evropski meri (Štirideset let po Stresi); R. Kmet : Konferenca o gospodarski svobodi - Economic Freedom Network; P. Gmeiner : Berlin '98 : Bologna '88, European Economic Association skozi desetletje - Berlin obravnava ekonomiko v najširšem kontekstu Iz preteklosti za prihodnost. Priložnostna izdaja ob 50 letnici ZMAR. IB Review (Journal for Institutional Innovation, Development, and Transition), 1/1 IB Revija 6-7/XXXII Strategija razvoja Pomurja (Prekmurja in Prlekije), A. Gulič in S. Praper</p>
http://www.sigov.si/zmar	
NAROČILNICA	
Ime, priimek, podpis	Datum:
Naslov naročnika	DAVČNA ŠT.:
Označiti z X	Periodika
	Pomladansko/Jesensko poročilo. Letna naročnina za eno publikacijo 1,500 SIT.
	Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji s ciljno projekcijo razvoja v prihodnjih letih, ocenami nacionalnih računov in obsežno dokumentacijo.
	Spring/Autumn Report. Letna naročnina za eno publikacijo 2,000 SIT.
	InfoZMAR/IMADInfo. 1 izvod brezplačno. Koristne informacije o ZMAR. Slovensko, angleško.
	Delovni zvezki. 12 zvezkov. Objave detaljnih rezultatov analiz, podatkovnih serij in metodoloških razprav. Letna naročnina 18,000 SIT, cena za en izvod 1,500 SIT.
	IB revija. 12 števil letno (vključuje mednarodno IB Review). Revija za strokovna in metodološka vprašanja gospodarskega, prostorskega in socialnega razvoja. Letna naročnina 9,600 SIT; enojna št. 800 SIT, dvojna št. 1,600 SIT.
	IB Review (Journal for Institutional Innovation, Development, and Transition), 2,000 SIT.
	Ekonomsko ogledalo, 12 števil (vključuje letno izdajo), letna naročnina 13,500 SIT. Cena za en izvod 1,200 SIT
	Ekonomsko ogledalo - Letna izdaja. 1,300 SIT. Izbor najzanimivejših tem iz EO v preteklem letu. Dogajanje v preteklem letu na področjih, ki jih redno mesečno spremljamo v EO.
	Slovenian Economic Mirror. 13,500 SIT (including Annual Edition)
	Slovenian Economic Mirror - Annual Edition. 1,300 SIT.
Knjižne izdaje	
	Janez Potočnik, Boris Majcen: Slovenija in EU, 1996, 290 str, 2,500 SIT (v predprodaji). Koristi in stroški približevanja EU, tudi na panoni ravni. Izračuni z modelom splošnega ravnoteja.
	Pavle Gmeiner: Analiza in perspektiva delnega rizika Slovenije, 1996, 67 str, 1,300 SIT. Avtor pri projekciji delnega tveganja izhaja iz metode Euromoneya in projekcij gibanj do leta 2000 iz Strategije gospodarskega razvoja Slovenije. Ovrednoti posledice uresničitve Scenarija (+) in Scenarija (-) SGRS.
	F. Cimperman, A. Koar, F. Kuzmin, L. Pfajfar, B. Plešec, M. Simončič, I. Strmšnik, A. Strojani: Kvartalni ekonometrični model slovenskega gospodarstva, 1996, 164 str, 1,900 SIT. Kvartalni ekonometrični model sestavljen iz realnega, zunanjetgovinskega in monetarnega bloka.
	Strategija gospodarskega razvoja (SGR), 1995. Približevanje Evropi - rast, konkurenčnost in integriranje, 1,500 SIT; Approaching Europe: Growth, Competitiveness and integration, 2,000 SIT; Utemeljitev, vrednote in cilji, 750 SIT; Splošni pogoji za gospodarski razvoj, 2,000 SIT; Faktorji gospodarskega razvoja, 2,000 SIT; Prostor, okolje, socialna varnost, 1,500 SIT; Infrastruktura, kmetijstvo, industrija, storitve, 1,750 SIT; SGR Slovenije do leta 2000, 1,000 SIT.
	Strategy of the RS for Accession to the European Union, Economic and Social part, 1998, v angleščini, 2,500 SIT
	Matija Rojec: Prestrukturiranje z neposrednimi tujimi investicijami: Slovenija/Restructuring with foreign direct investment: The Case of Slovenia, 1998, 2,000 SIT
	Bojan Radej: Onesnaženje napredaj, 1994, 166 str, 1,900 SIT.
Davek	5-odstotni prometni davek v ceno še ni vključen.
Popusti	Na količino (pri naročilu večjega števila izvodov ene publikacije do 25%), za naročilo na več mesečnih zbirk (na dve zbirki 20%, in 25% za naročilo na vsaj tri) in za organe Vlade RS.
Naročilo in informacije	Mirjana Rajkovič, ZMAR, Gregorčičeva 27, 1000 Ljubljana; telefon 061-178-2143; fax 061-178-2070; E-mail: pisama.zmar@zmar.sigov.mail.si. Naročene publikacije in račun vam bomo poslali po pošti.
Obnavljanje	Naročilo se avtomatično obnavlja za naslednje leto.
Odpoved	Pisna odpoved naročnine velja po izteku leta, za katero je bila naročnina obnovljena.